

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLK KEZ ANNE OLAN KADINLARIN ANNELİK ROLÜ
BAŞARIMLARINI ETKİLEYEN ETMENLERİN İNCELENMESİ

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Programı

Doktora Tezi

Hüsniye ÇALIŞIR

DANIŞMAN

DOÇ.DR. Zümrüt BAŞBAKKAL

İZMİR

2003

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLK KEZ ANNE OLAN KADINLARIN ANNELİK ROLÜ
BAŞARIMLARINI ETKİLEYEN ETMENLERİN İNCELENMESİ

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Programı
Doktora Tezi

Hüsniye ÇALIŞIR

DANIŞMAN

DOÇ.DR. Zümrüt BAŞBAKKAL

İZMİR

2003

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

Başkan : Doç.Dr.Zümrüt BAŞBAKKAL
(Danışman)

Üye : Prof.Dr.Zeynep CONK

Üye : Doç .Dr.Ümran SEVİL

Üye : Doç.Dr. Münevver KILIÇ

Üye : Doç.Dr. Ferda ÖZBAŞARAN

Doktora Tezinin kabul edildiği tarih:

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Aile yaşam döngüsündeki geçişler, tüm aile üyelerinin bu dönemi krizlerle birlikte yaşamasına neden olmaktadır. Bu geçişlerden birisi olan yeni bebeğe sahip olma, anne ve baba için mutluluk verici bir olay olmasının yanında, yeni rol ve sorumluluk gerektiren bir değişim olması nedeniyle zor bir dönem olarak kabul edilmektedir (16,50,55). Anne-baba olma zamanı, kaçınılmaz bir şekilde aile üyelerinin yaşamında çok önemli bir değişim ve strese neden olmaktadır (10). Aile bireylerinin, aile yaşam sürecindeki yeni döneme uyum sağlayabilmeleri için, uygun iş bölümü yapmaları ve yeni rollerini başarmaları gerekmektedir (16).

Annenin yeni sorumluluklarıyla baş edebilmesi için, annelik rolüne uyum sağlaması gerekmektedir. Araştırmalar, anne-babalık kimliğinin kazanılmasında ve bebeğin gelişiminde ebeveyn-bebek bağlılık ilişkisinin önemli olduğunu göstermektedir (7,45). Yapılan çalışmalarda, anne ve bebeğin özelliklerinin, annenin bebek bakımını yeterli bir şekilde gerçekleştirmesini etkilediği bulunmuştur (10,16,32). Kadının yaşı, kişilik özellikleri, eğitim durumu, sağlık durumu, benlik kavramı, sağlığı algılayışı, aldığı sosyal destek, çocuğuna bağlanma durumu, yenidoğan bebeğin mizacı ve sosyoekonomik durumu annelik rol başarımını etkileyen faktörlerdir (47,49,50,52,54). Aynı zamanda çocuğun mizacı ve sağlık durumu gibi özelliklerinin

anne –çocuk ilişkisinde ve annelik rol başarımında önemli etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (47,54).

Doğumdan sonraki ilk birkaç ay, ilk kez anne olan kadınlar için, eğitim zamanı olarak kabul edilmektedir. Annenin yeni görevlerini başarabilmesi için özel beceri ve enerjiye gereksinimi vardır. Anne bu dönemde yeni doğan bebeğinin gereksinimlerini tanımayı ve bu gereksinimlere yanıt vermeyi öğrenecektir (16,55).

İlk kez anne olma deneyimi, kadınların stres yaşamasına ya da zaman zaman güç durumlarla karşı karşıya kalmasına neden olduğu için, yakından bağlı olduğu eş, aile, arkadaş gibi sosyal çevresi tarafından sağlanan maddi, manevi yardıma gereksinimleri olmaktadır. Sosyal destek, stresli bir yaşam olayı veya durumuna uyum sağlama sürecini etkileyen bir faktör olması nedeniyle annelik rolüne uyum sürecinde de kadının gereksinim duyduğu yardımların sağlanması açısından önemlidir (42,48).

Kadın sağlığı ve çocuk sağlığı ile ilgilenen hemşireler tüm aile bireyleri ile birlikte anne ve çocuğun hastalıklardan korunması, sağlık düzeyinin yükseltilmesi ve hastalık halinde iyileşmesinin sağlanması için bütüncül olarak bakımı planlar, uygular ve sonuçlarını değerlendirirler.

Doğumdan sonraki erken dönemde, anne-babanın yenidoğan bebekle ilişkisinin başlatılması, doğumdan sonra bebeğin uterus dışı ortama uyumunu ve anne-babanın yeni rollerine alışmalarını kolaylaştırmaktadır. Doğumdan sonra erken dönemdeki hemşirelik yaklaşımları, anne-babalıkla ilgili olası yetersizlikleri önlemede yardımcı rol oynayabilmektedir (16,50).

Hemşire doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemde anne ve çocuğun yaşamlarını sağlıklı sürdürmelerine yardım eder. Hemşire gebelik boyunca embriyo ve

fetüsün büyüme – gelişmesini, kadında meydana gelen anatomik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişiklikleri inceler ve gereksinimlerini karşılar. Ayrıca, anne ve bebeğin doğum ve doğum sonrası dönemdeki sağlığının korunması ve geliştirilmesinde anne ve diğer aile üyelerine sağlık eğitimi, destek ve danışmanlığını yapar. Annenin kendi bakımı ve bebeğinin sağlık gereksinimlerini nasıl karşılayacağı konusunda aktif rol oynamasını veya katılımını sağlamak için destekler (50).

Anne-babaların doğum sonrası dönemde özellikle ilk doğumdan sonra, postpartum bakım ve bebek bakımı konusunda bilgiye gereksinimleri vardır. Hemşirenin doğumdan sonraki erken dönemde anne ve babanın birbirleriyle ya da bebekle olan ilişkisini gözlemesi, profesyonel destek girişimini gerçekleştirmesinde yardımcı olacaktır. Hemşire öncelikle anne ve babanın gereksinimlerini belirlemeli, daha sonra uygun ortam ve zamanda gerekli yardımı yapabilmelidir.

Hemşirelerin doğum öncesi ve doğum sonrası dönemlerde, loğusa bakımı ve bebek bakımı konusunda eğitim vermeleri, anne-babanın sorunlarıyla baş etmelerini kolaylaştırıcı rol oynamaktadır. Ayrıca anne-babalara, karşılaştıkları sorunlarla baş etme yöntemleri ve sosyal destek sistemlerine ulaşmaları konusunda yardımcı olmaları gerekmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

İlk kez anne olmak, kadına mevcut rollerinin yanında yeni ve önemli bir rol olan annelik rolünü de yüklemektedir. Annelik rolü başarımlı (attainment) süreci her kadında farklılık gösteren ve annenin yeni deneyimlere uyum gösterdiği dönemdir. Ülkemizde annelik rolü başarımlı ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlılığı ve annelik rolü başarımlı ve kimlik edinme konusuna özgü bir ölçme aracının olmayışı dikkate alınarak bu çalışma

ilk defa anne olan kadınların annelik kimliğinin edinilmesini sağlayan annelik rolü başarımlarını ölçmede kullanılan üç ölçüm aracının, Türk toplumuna uyarlanarak geçerlik ve güvenilirliğini yapmak ve annelik rolü başarımlını etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla planlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ:

H1: Doğum sonrası 1-3 gün arasında elde edilen annelik rolü başarıml puanları ile 4.-6. hafta arasında elde edilen annelik rolü başarıml puanları arasında fark vardır.

H2: Eğitim düzeyi yüksek olan kadınların annelik rolü başarıml puanları ile eğitim düzeyi düşük olan kadınların annelik rolü başarıml puanları arasında fark vardır.

H3: Doğum öncesi dönemde kadınların bebek bakımı konusunda bilgi sahibi olmaları annelik rolü başarıml puanlarını etkiler.

H4: Doğum öncesi dönemde kadınların bebek bakımı konusunda deneyimli olmaları annelik rolü başarıml puanlarını etkiler.

H5: Bebek bakımı ile ilgili çevresinden yardım alan kadınların annelik rolü başarıml puanları ile yardım almayan kadınların annelik rolü başarıml puanları arasında fark vardır.

H6: Doğum şekli ile kadınların annelik rolü başarıml puanları arasında ilişki vardır.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bebeğin doğumu; doğal bir gelişimsel süreç olmasına rağmen anne ve babalarda kriz yaratan kritik bir olay olarak kabul edilmektedir. Bebeğin bakımından birinci derecede sorumlu aile bireyi olan annenin, kısa süre içerisinde bir çok beceriyi başarabilmesi, yeni sorumlulukları gerçekleştirmesi ve bunlarla baş etmesi gerekmektedir (19,21).

Annelik rolü başarımlı süreci gebeliğin belirlenmesiyle başlayan , gebelikte gelişen, doğum sonrası dönemde devam eden ve annelik kimliğinin oluşumu ile tamamlanan bir süreçtir. Annelik rol başarımlı süreci, etkileyen faktörlere bağılı olarak her kadında değişiklik gösterir. Annenin yaşı, eğitim durumu, kişiliği, benlik kavramı, sağlık durumu, sağlığı algılayışı, aldığı sosyal destek, çocuğuna bağlanma durumu, çocuğun babasıyla olan ilişkisi, yenidoğan bebeğin mizacı ve ailenin sosyoekonomik durumu gibi nitelikler annelik rolüne uyumu ve annelik rolü başarımlı etkileyen etmenlerdir (47,49,50,52,54).

Annelerin rollerinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmesinde rolünü kavraması, uyum sağlaması ve başarması için etkileyen faktörlerin belirlenmesi, riskli durumların erken tanılanması ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Hemşire ve ebeler doğum yapacak olan anne ve ailesine gebelik, doğum, doğum sonu anne - bebeğin bakımı ve aile sürecinde meydana gelebilecek değişiklikler konusunda kapsamlı olarak eğitmelidirler. Böylece hemşireler, özellikle anne ve babanın ebeveynlik rollerine hazırlanmasında bilgi , rehberlik, danışmanlık ve cesaret verirler (50).

İlk doğumunu yapan anneler bebeğin doğumundan sonra bebeklerine nasıl bakacakları, gereksinimlerini nasıl karşılayacakları ve kendi yeterlilikleri konusunda kaygıya kapılabilirler.

Doğum sonu erken dönemde anne ve bebek değerlendirilerek, bakım gereksinimleri karşılanmalıdır. Annenin endişelerini dinlemek, sorularını yanıtlamak, annelik davranışını desteklemek, bebeği hakkında önyargılarını yenmesine, kendini ve bebeğini pozitif olarak algılamaya başlamasına yardım edebilir.

Hemşirenin anne-babalara başlıca; bebeğin hijyenik bakımı(banyo,tırnak bakım, alt temizliği,göbek bakımı vb), emzirilmesi, giydirilmesi ve olası problemlerin çözümü konusunda eğitim vermesi yararlı olacaktır (16,50).

1.5. SINIRLAMALAR

Çalışmaya, Sağlık Bakanlığı Aydın Doğumevi'ne, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Doğum Servisi'ne ve SSK Aydın Hastanesi Doğum Servisi'ne doğum yapmak için yatan, çalışma koşullarına uygun tüm anneler alınmıştır.

En az ilkokul mezunu olan, 38- 42. gestasyon haftası arasında normal vajinal yolla veya sezaryenle doğum yapan, evli ve eşiyle birlikte yaşayan, araştırma süresince Aydın İli ve İlçe merkezlerinde yaşayan, araştırmaya katılmaya gönüllü olan, bebeğinde veya kendisinde birbirlerinden ayrılmayı gerektiren bir sağlık sorunu bulunmayan anneler ile, doğumda saptanmış herhangi bir doğumsal anomalisi veya ağır hastalığı bulunmayan bebeklerin anneleri araştırmaya alınmıştır.

Araştırma süresince araştırma kriterlerine uyan 300 anne ile görüşülmüştür. 90 annenin çoğunluğu erken taburcu oldukları yada yorgun olduklarını ve bu nedenle

katılmak istemediklerini veya eşlerinden çekindiklerini belirterek çalışmaya katılmak istememiştir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden ve diğer kriterlere uyan 210 anne çalışmaya alınmıştır. İlk görüşme sonucunda çalışmaya alınan ve veri formlarını dolduran 210 anneden, 11 anne bebekleri küvözde kalması, beş anne adres değişikliği nedeniyle, beş anne araştırmaya katılmaktan vazgeçtiklerini belirtmeleri nedeniyle, üç anne eşlerinin istememesi nedeniyle ve iki anne uygun tarihler arasında ulaşılamaması nedeniyle çalışmadan çıkarılmıştır.

Çalışmaya alınan annelerden iki tanesi bebeklerinde major sağlık problemi gelişmesi nedeniyle çalışmadan çıkarılmıştır. Bebeklerden birisine Down Sendromu tanısı konmuş, diğer bebekte hastaneye yatma nedeniyle anne ve bebeğin erken dönemde ayrılığını gerektiren Hiperbilirubinemi gelişmiştir. Kalan 182 anneye çalışma tamamlanmıştır.

1.6. TANIMLAR

• **Annelik Kimliği (Maternal Identity):** Annenin bebeğiyle etkileşimi sonucu rol başarımını gerçekleştirmesinden sonra kendi özgün davranışlarının oluşumu (31,32).

• **Annelik Rol Başarımı (Maternal Role Attainment):** Gebelikten başlayarak bir kadının kültürel olarak belirlenmiş annelik rolü davranışlarını öğrendiği, güvenli bir şekilde yerine getirdiği ve annelik kimliğini edindiği süreçtir (31,32,33,52,54).

• **Gestasyon:** Döllenmeden bebeğin doğumuna kadar geçen süre (50).

• **Multipar:** 20. gebelik haftasından sonra birden fazla ölü yada canlı doğum yapmış kadındır (50).

- **Postpartum Dönem:** : Doğumdan sonra başlayıp kadının vücudunun gebelik öncesi durumuna dönünceye kadar ve ortalama 40 günde tamamlanan süreçtir (50).

- **Primipar:** 20. gebelik haftasından sonra ilk kez canlı veya ölü doğum yapmış kadındır (50).

1.7. GENEL BİLGİLER

1.7.1. AİLE YAŞAM SÜRECİNDE EBEVEYNSEL ROLLER VE SORUMLULUKLAR

Her toplumda ailelerin gelişimsel süreçlerini devam ettirmelerini sağlayan, her üyenin işgal ettiği konuma uygun, toplumsal olarak belirlenmiş bazı roller vardır. Her üyeden , diğer aile üyelerinin ve hatta toplumdaki diğer sosyal aktörlerin belirli rol beklentileri bulunmaktadır. Örneğin; babalık-kocalık konumunu işgal eden kişi, bu konuma uygun rolleri yerine getirmelidir (39). Beklenen rollerin sorumlu kişi tarafından yerine getirilmesi, ailede dengenin sağlanması ve bütünlüğünün korunmasını güçlendirecektir.

Bütün aile gruplarında sosyal olarak belirlenmiş seksüel kimlik ve çocuk yetiştirme sorumluluklarının gerektirdiği, seçilmiş annelik ve babalık rolleri bulunmaktadır. Bir toplumda bu rollerin gerektirdiği davranış kalıpları, cinsiyet çatışmalarını kontrol etmeye ve çocukların bakımının devamını sağlamaya yardım etmektedir (55). Anne ve babalar, çocuğun/çocukların bakımı ve sosyalleşmesi, ailenin gereksinimi olan yiyeceklerin, giyeceklerin ve diğer hizmetlerin sağlanması gibi bazı yetişkin rolleri üstlenirler (39, 45).

Aile yaşamında belli dönemler bulunmakta ve bu dönemler ailenin gelişimini etkilemektedir. Aile yaşamını etkileyen olaylar evlenme, boşanma, çocuğun doğması,

çocuğun evlenmesi, evden ayrılması veya eşlerden birisinin ölümü gibi gelişimsel değişimlerin yaşandığı dönemlerden oluşmaktadır (45). Bu değişimler sonucu aile sistemindeki bireylerin özellikle konum, rol ve fonksiyonlarında yeni düzenlemeler yapmaları gerekmektedir.

Aile sistemine yeni bir üyenin katılımı ailedeki bireylerin mevcut rol ve fonksiyonlarında değişikliklere neden olmaktadır. İlk çocuğun doğması, yetişkin olarak evden ayrılması ailedeki etkileşim dengesini bozmaktadır. Bu nedenle, her aile üyesinin katılımı veya ayrılması durumunda, rol ve fonksiyonları yeniden düzenlemek gerekmektedir (45). Örneğin, çocuk yokken eş ve cinsiyet rolü üstlenen aile üyelerinin, çocuk doğduktan sonra anne-baba rolünü üstlenmeleri gerekmektedir (1,45).

İlk çocuğun doğumundan sonraki ilk haftalar, anne ve baba için hızlı uyum yapmalarını gerektiren zor bir dönemdir. Bebeğin doğumuna önceden hazırlanmalarına rağmen aşırı bağımlı ve bakım isteyen yeni bireyin katılımı, anne ve babanın eski yaşantı ve alışkanlıklarının üzerine yeni rol ve sorumluluklar yüklediği için (1), ilk günlerde kriz yaşanmasına yol açabilmektedir. Çiftlerin rolleri, önceleri karı ve koca iken, buna anne ve baba rolü de eklenmektedir (6.10,55).

1.7.2. ANNELİK ROLÜ

Her insan için hayat bir çok önemli olayı içerir. Bunların bazıları kişinin kendisini tanıması, büyümesi, kimlik edinmesi ve toplumda yüklendiği rolün değişmesini gerektiren olaylardır. Kadınların hayatında da evlenme dışında önemli olaylardan birisi ilk kez anne olmasıdır. Anne için çok önemli olan bu süreçte hayatında kaçınılmaz değişiklikler olur (58).

Gebelik ve doğum, kadının yaşamında uyum ve kabul gerektiren bir çok biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimler yaşamasına yol açmaktadır. Bebeğini doğumdan önce tanımaya ve algılamaya başlayan anne bebek doğduktan sonra onu keşfetmeye çalışır. Bu arada onun bakımı, beslenmesi devam ederken sürekli olarak eylem ve etkileşim yaşar. Bu arada anne kendisiyle ilgili de algı oluşturur. Eylem ve etkileşim döngüsü, annenin kendi rolünü keşfetmesine olanak sağlar. Çünkü anne, bebeğin eylemlere verdiği yanıtlar ve davranışlarına göre yeteneklerini değiştirir, geliştirir ve annelik rolünü öğrenir. Annelik rolünün edinilmesinde anne, bebeğin ağlaması, gülmesi, haykırması, besini kabul etmesi ya da reddetmesi gibi olayları yaşayarak çok yol kat eder (58).

Annelik rolü kavramının kadınlara tanınması çocukluk dönemindeki deneyimleriyle başlar ve gebelik dönemindeki rol modellerini izlemesiyle anlam kazanmaya başlar. Bebeğin doğmasıyla annenin var olan annelik kavramı etkilenir ve annenin kendi stilini yavaş yavaş geliştirmesiyle devam eder, sonuçta kendini tam yeterli bir anne olarak algıladığında tamamlanır (58).

Anne olmak bir kadının hayatında en önemli geçiş noktası olarak kabul edilmektedir. Kadınlara bir bebeğin ebeveyni olma sürecinde yeni rollerini gerçekleştirirken değişik yaşam olaylarından ve kişisel kaynaklardan yararlanmaktadırlar(24,37)

Anneler zaman içerisinde ve deneyim edindikçe annelik rolü başarımları olarak adlandırılan süreç boyunca yeni fikirler ve beceriler kazanırlar.(24)

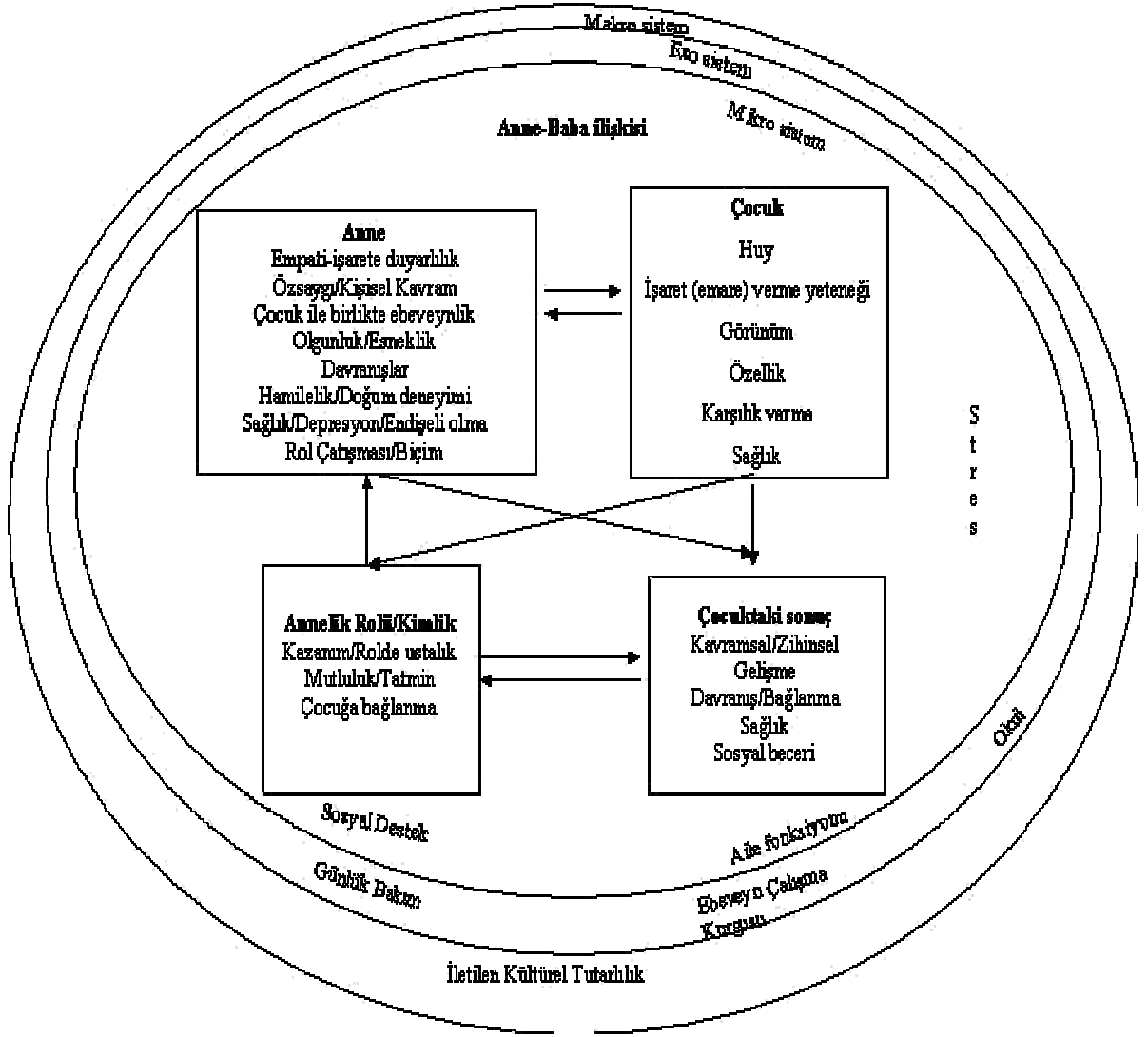
1.7.3. ANNELİK ROLÜ BAŞARIMI

Annelik rolü başarımı ilk kez “prenatal dönemde başlayan ve doğumdan sonraki ilk yıl içerisinde annelik kimliğinin oluşmasıyla tamamlanan bir süreç” olarak tanımlanmıştır. Mercer(1981) annelik rolünün gerçekleşmesini ve annenin kurulu düzenine annelik davranışlarını da katmasını rol başarım süreci olarak tanımlamaktadır(31).

Annelik rolü başarımı, bir kadının gebelikten başlayarak, kültürel olarak belirlenmiş annelik rolü davranışlarını öğrendiği, güvenli bir şekilde yerine getirdiği ve annelik kimliğini edindiği süreçtir (31,32,33,52,54).Bu süreçte anne bebeğine bağlanır, annelik rolünde yer alan bebek bakımı görevlerinde ustalık kazanır ve bu rolü taşımanın mutluluğu ve memnuniyetini dile getirir (52, 57).

Mercer(1985), annelik rolü başarım safhalarını da tanımlayarak annelik rolü başarım sürecinin son safhasında annelik kimliğinin oluştuğunu belirtmiştir (32). Annelik rolü başarımı kadının gebeliği süresince gelişim gösteren, doğumla gerçekleşmeye başlayan ve gebeliğin tamamlanmasından bir yıl sonrasına kadar devam eden bir süreçtir(31,32,58).

Annelik rolü başarım süreci, anneler arasındaki farklılıklara bağlı olarak 3-10 ay içerisinde gerçekleşmektedir. Annelik rolü başarım süreci dört ayrı safhada gerçekleşmektedir (24,31,32,50,52)

Şekil I. Annelik Rol Başarımının Önerilen Modeli. Kaynak: Tomey, A.M, Alligood MR (1998), Nursing Theorists and Their Works. WB Mosby comp., 4. Ed., St Louis, Baltimore, Boston.

1.7.3.1. Annelik Rolü Başarım Sürecinin Gelişimi:

1. Gebelikte ortaya çıkan, “Bekleyiş-geleceğe hazırlanma” safhasında kadın anneliğe ilişkin rol modelini izlemektedir. Özellikle kendi annesine bakarak nasıl bir anne olması gerektiği ile ilgili soruların yanıtını bulmaya çalışmaktadır. Anne bu safhada uterustaki fetüs ile ilgili olarak kendi rolü hakkında hayal kurmakta ve rolünü oynamaya başlamaktadır (52).
2. Bebeğin doğumundan sonra “formal- biçimsel safha” başlamaktadır. Anne rol modellerinin etkisi altında çevrenin kendisinden beklediği gibi davranmaya ve rollerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.
3. “İnformal safha” olarak adlandırılan üçüncü safhada kadın, anneliğe ilişkin kendi seçeneklerini yada kendi annelik stilini geliştirmeye başlar.
4. Son safha olan, “kişisel safha”da, kadın annelik rolünü kabullenmiştir. Bu safhaya ulaşan anne artık bir anne olmanın rahatlığını yaşamakta ve bu konuda kendi fikir ve davranışlarını gerçekleştirmektedir (24,31,32,50,52,58). Annenin uyum hissini duyduğu, rolünü nasıl gerçekleştirmesi gerektiği konusunda ustalık ve kendine güven kazandığı kişisel durum aşamasına gelinmesi ve annelik rolünün kazanılmasıyla kimlik edinilmesinin son noktasına ulaşılmaktadır (52,57).

1.7.4. ANNELİK ROLÜ BAŞARIMI VE ANNELİK KİMLİĞİ

Annenin uyum hissini duyduğu, rolünü nasıl gerçekleştirmesi gerektiği konusunda ustalık ve kendine güven kazandığı kişisel durum aşamasına gelinmesi ve annelik rolü başarım süreci sonunda annelik kimlik edinilmesi oluşur (52, 57,59).

Annelik kimliğinin çekirdeğini birbirleriyle etkileşim halinde olan ben (anne) ve sen (bebek) kavramları oluşturmaktadır. Gebelik süresince anne, kendini bir çocuğun annesi olarak görmeye başlamakta, doğumdan sonraki dönemde bir çocuğun bakımında becerikli olmak için üçüncü bir modelden yararlanarak değişim göstermektedir. Annenin bebeğini tanınması ve bebeğinin beklentilerinin ne olduğunu bilecek hale gelmesiyle, annelik kimliği güçlenir ve pekişir (32,54,59).

Bu dönemde bebeğine bağımlı hale gelen anne, bebeğinin beslenmesi, bakımı gibi gereksinimlerini karşılarken tüm hünerini sergiler ve mutlu olur. Anne bu becerileri gerçekleştirdikten belli bir süre sonra annelik kimliğini benimser.

Yeni bebeğin doğumuyla, kadının varolan rollerine annelik rolünün eklenmesi, mesleki yaşamını kesintiye uğratmakta ve başka ailesel yükler getirmektedir. Bu süreç ilk kez anne olan kadınların yüklerinin (sorumluluklarının) artmasına neden olmaktadır (16,50).

1.7.5. ANNELİK ROLÜ BAŞARIM SÜRECİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

Bir bireyin anne ya da baba rolünü gerçekleştirmedeki becerisini kazanmada, genel olarak kişilik yapısı, özellikleri ve psikolojik olarak iyilik halinde olup olmaması, konuyla ilgili destek sistemleri ve bebeğin /çocuğun özelliklerinin (mizacı, hastalık varlığı vb) rol oynadığı belirtilmektedir (10,16,21, 49,55).

Anneliğe uyumu etkileyen öncül etmenlerden bazıları; ebeveynin yaşı, eğitim durumu, sağlık durumu, sağlığı algılayışı, çocuğa bağlılık durumu, benlik kavramı, çocuğun babasıyla olan ilişkisi, ebeveynliğe hazırlık eğitimi, evlilik ilişkisinin kalitesi, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi ile ilgili önceki deneyimlerin varlığı ve miktarı, stres faktörleri ve destek sistemleridir (47,49,52,55,57). Clark ve arkadaşları (2000), annenin

kişiliğinin, bebeğiyle olan ilişkisini ve gelecekte annelik davranışını etkilediğini bildirmişlerdir (7) Mangelsdorf ve arkadaşları (1990) yaptıkları bir çalışmada, olumlu duygulanım düzeyi daha yüksek olan annelerin, dokuz aylık bebekleriyle ilişkilerinde daha ılımlı ve daha destekleyici oldukları sonucuna varmışlardır (29). Yaş, doğum sayısı gibi anneye ait faktörlerin, çocuğun (mizacı, hastalık durumu vb.) ve bazı durumsal faktörlerin(stres,sosyal destekvb.) rolü başarıım sürecini etkileyebileceği belirtilmiştir (57). İnisiyel olarak annelik rolü başarıım periyodu çoğu annede, doğumdan sonraki ilk yılın sonuna kadar tamamlandığı görülmüştür. Annelerin % 64'ünün postpartum dördüncü aya kadar, %85'inin sekizinci aya kadar annelik rolünü içselleştirdikleri belirtilmektedir (24).

Walker, Crain ve Thompson'un (1986) yaptıkları çalışmada, primipar ve multipar annelerin doğumdan sonra hastanede kaldıkları sürede değerlendirilen annenin öz-değerlendirme ve öz-güveninin, 4-6. haftalarda arttığı saptanmıştır (54).

1.7.5.1. Annenin Yaşı: Anne ve bebek sağlığı açısından çocuk yapmak için en uygun yaşın 20-35 yaşlar arası olduğu günümüzde kabul edilen aralıklardır. Bu zaman aralıklarında anne en sağlıklı, üretken, aileyi geliştirecek enerji ve güce sahiptir (50,55). Adolesan gebeler, daha sonraki yaş gruplarına göre kendi fizyolojik ve anatomik olgunlaşmasını henüz tamamlayamadığı için gebelikteki beslenmenin getireceği risk faktörlerine daha fazla maruz kalırlar. Adolesan gebeler, henüz kendi fiziksel ve ruhsal büyümesini tamamlayamadan, gebeliğin getireceği fiziksel ve ruhsal değişikliklere de uyum yapmak zorunda kalmaktadırlar (50). Anne yaşının özellikle 18 yılın altında olması annelik rolü başarıımında daha fazla sorun yaşamasına neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda, adolesan annelerin henüz kendi gelişimsel olgunluğa ulaşmamış olmaları nedeniyle, bebeklerine karşı sorumlu ve hassas

davranışlar göstermede ve sözlü iletişim yöntemlerini kullanmada yetişkin annelere göre daha yetersiz oldukları belirtilmektedir (8,13).

1.7.5.2. Babanın Bağlılığı: Günümüz toplumlarında baba-bebek bağlanması üzerinde daha fazla durulmakta ve bu konu üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Babaların bebekleriyle olan ilişkisi, başta çok az düzeyde olsa bile ilerleyen aylarda bebekleriyle bağlarını arttırmaktadırlar. Babalık , anne adayının hamile olmasıyla başlar. Baba adayı eşiyile gebelik sürecini izler. Doğumdan sonra da rolünü kabullenmeye başlar. Doğumdan sonra babanın bebeğiyle duygusal ilişki kurabilmesi için fiziksel temasta bulunması gerekir. Babanın bağlılık ilişkisi anneninkine göre farklı olmasına rağmen bebeğin emosyonel ve sosyal gelişimine katkısı bulunmaktadır. Güvenli bir şekilde bağlılık yaşayan baba, rolü ile ilgili kaygı yaşayan annenin güveninin artmasına yardım edebilir. Babanın bebeğiyle birlikte oldukça, anne ve bebekle olan bağı arttırmakta; böylece baba da yeni aile ünitesinin bir parçası haline gelmektedir (16,55,56).

1.7.5.3. Anne-Babalığa Hazırlık Eğitimi: Eşlerin anne-baba olmaya hazır olmaları yeni rollerine uyumlarını kolaylaştırır. Araştırmalarda ilk kez anne-baba olmaya hazırlanmak amacıyla yardım alan bireylerin yardım almayanlara göre ebeveynliğe geçişte daha az stres yaşadıkları bildirilmektedir(19). Doğum eğitim sınıfları, anne-babaların gebelik süreci, doğum süreci, beslenmesi hakkında ve doğuma hazırlanmalarına yardım sağlayan teknikler ve doğumla etkili baş etmeleri konusunda bilgi sağlar (20,22). Anne-baba sınıfları çocuğun bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimi ve ayrıca bebeğin bakımıyla ilgili problem çözme yöntemleri konusunda özel bilgi sağlar. Eğitim sınıflarına katılan anne-babalar gereksinimlerinin neler

olabileceği, hangi sorunlarla karşılaşabileceği ve aynı zamanda bu sorunlarla nasıl baş edeceği konusunda bilgi ve beceri kazanırlar (22).

Anne-babalığa hazırlanan bireylerin bebeği anlama, besleme ve dzenli gnlk bakımını sağlama konusunda daha başarılı olduğu belirtilmektedir (6).

1.7.5.4. Evlilik İlişkileri (Eş İlişkisinin Kalitesi): Eşler arasındaki ilişkinin yapısı eşlerden birisinin gereksinimi olduğunda veya ailede bir kriz yaşandığında verecekleri desteğin derecesini etkileyebilir. Eşler arasında karşılıklı destekleyici, paylaşımcı veya katılımcı evlilik ilişkisinin varlığı beklenmedik veya beklenen sorunlara cözüm sağlamalarını kolaylaştırır (6).

Uyumlu evlilik ilişkisi zamanla olumlu, dinamik ve gelişen ilişki bütünlüğüne dñüřür. Uyumlu, başarılı evlilik ilişkisi yaşayan eşler birbirlerine karşı destekleyici, paylaşımcı olacaklar yada yükümlülüklerini ve sorumluluklarını olgunlukla kabulleneceklerdir (6).

Yeni bebeğin doğumu eşler arasındaki dayanışma ve uyumu etkiler. Cöcuğun ailedeki varlığı istenmesine rağmen, aileye katıldıktan sonra dayanışmayı etkileyen önemli bir sorun kaynağı olabilmektedir (1,6). Cöcuğun doğumuyla eşlerin birbirleriyle geçirdikleri zaman azalır, tüm enerjilerini cöcuğun gereksinimleri için kullanır ve sosyal aktivitelerinde kısıtlama yaparlar. Eşlerden gelen yapıcı desteğin, başarılı anne-baba rolü gerçekteşirmede olumlu etkisi bulunmaktadır (6,55). Gebelik süresince çiftin evlilik uyum düzeyi, doğum sonu evlilik uyumunu etkilemektedir. Annenin rolünü başarmasında babayla olan ilişkisinin çok önemli yeri vardır (49). Anne-babalığa geçiş döneminde eşlerin aralarındaki olumlu etkileşimi ve dayanışmayı arttırarak

sürdüremeleri gerekir. Ailedeki sorumluluğu ve görevleri paylaşmaları, birbirleri ve aileleri için bir şeyler yapmaları beraberliklerini güçlendirir.

Lewis (1988), bebeğin doğumundan sonra eşlerin %37'sinin ilişkilerinin olumsuz yönde değiştiğini, % 58'inin hiç değişiklik olmadığını ve % 5'inin olumlu yönde değiştiğini belirtmiştir (28)

1.7.5.5. Anne-Babanın Önceki Deneyimleri: Daha önce çocuğu olan anne-baba daha rahat olacak ve disiplin kurmada daha az çelişkili davranışlar gösterecek ve çocuğun normal büyüme-gelişme sürecini daha iyi değerlendireceklerdir (55). Doğum sayısının annelik rolü başarımı üzerinde etkisinin olduğu çalışmalarda belirtilmektedir. Multipar annelerin, sağlıklı bir bebeğin bakımında daha olumlu öz-güvene sahip oldukları bilinmektedir. Walker ve arkadaşları (1986) yaptıkları çalışmada doğumdan hemen sonra ve doğumdan 4-6 hafta sonra multipar annelerin ve primipar annelerin kendilerine karşı tutumlarını incelemişler. Bunun sonucunda multipar annelerin kendilerine karşı tutumlarının, primiparlara göre daha olumlu olduğunu bulmuşlardır. Aynı çalışmada postpartum dönemde multipar annelerin özgüvenlerinin primipar annelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (54).

Grace(1993) daha önce annelik deneyimi olan multipar kadınların primipar kadınlara göre annelik rolü memnuniyetlerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır (24)

Balcı ve Savaşer (1998), primipar anneler üzerinde yaptıkları çalışmada annenin çocukluğunu yalnız anne yada babasıyla birlikte geçirmesi ve bebeğin doğmasından sonra bağımsızlığının kısıtlandığını hissetmesinin, bebeğini olumsuz algılamalarına neden olduğunu saptamışlardır (4).

1.7.5.6. Bebeğin Özellikleri: Bebeğin mizacı ve sağlık durumu annenin annelik rolünü başarma sürecini etkilemektedir. Bebeğin mizacı olumlu anne-bebek ilişkisini, annenin rolüne uyumunu, stres yaşama düzeylerini etkileyebilmektedir. Bebeğin mizacının olumsuz olması veya anne tarafından olumsuz algılanması, annenin güven kaybetmesine, becerileri konusunda şüpheye düşmesine neden olabilmekte ve rolünü başarmada zorlanmasına yol açabilmektedir (31,55). Kolay mizaçlı bebeğe sahip olmanın annenin daha yüksek oranda uyumlu annelik davranışı göstermesiyle ilişkili olduğu bildirilmiştir (31). Crocenberg(1986), bebeğin olumsuzluğunun (olumsuz ruh hali, zor bebek olması) sosyal desteği yetersiz annelerde güvensiz bağlanmaya neden olduğunu belirtmiştir (11). Zabielski (1994) tarafından yapılan çalışmada, bebeği hakkında daha olumlu hisleri olan annelerin, annelik kimliğinin daha erken zamanda oluştuğu bildirilmiştir ve bebeğin gestasyon süresinin birinci yılda elde edilen annelik rolünden memnuniyeti, bebeğin algısını ve anne olarak ben algısını etkilemediği belirtilmiştir (58).

Bebeğin erken doğması, ilk günlerde annenin bebeğini algılamasını etkilemektedir Çünkü erken doğan bebek zor uyum gösteren, zayıf, kırılgan, küçük, tepkisiz ve pasif olarak tanımlanır. Erken doğan bebekler onlara bakan kişilerle daha az göz teması kurarlar ve sosyal gülümseme davranışı daha geç gerçekleşir (58).

1.7.5.7. Stres: Stres bireyde denge durumunu bozan, bazı fizyolojik, bilişsel, duygusal ve davranışsal tepki değişikliklerine neden olan durumdur. Bir bebeğin doğumu doğal ve olumlu bir yaşam deneyimi olmasına rağmen anne ve babaların değişik düzeylerde stres yaşamalarına neden olabilmektedir. (14,26,46,50). Yeni bir üyenin aileye katılımı ailenin daha fazla parasal harcamalar yapması dolayısıyla gelir kaybı olasılığına, evin işlerinde artışa, sosyal aktivitelerde azalmaya, uyku

alışkanlıklarında değişikliklere ve karı-kocanın birlikte geçirdikleri zamanın azalmasına yol açacaktır (10,16,33,46). Anne ve baba tarafından yaşanan stresin düzeyi, çocuğun davranışlarıyla baş etme ve sabır gösterme becerilerini etkileyebilir. Özellikle anneler, bebeğin bakımında sorumluluklarının daha fazla olması nedeniyle, babalara göre daha yoğun stres yaşamaktadırlar (12,53,54).

Doğumdan sonra çözülebilir stresli durumların sayıca fazla olması, çözümünü zorlaşan uzun süreli strese dönüşebilir. Stres düzeyinin fazla olması bireyin problem çözme becerisinin zayıflamasına yol açar. Stresle başa çıkmada etkili yollardan bir tanesi, bireyin çevresinde değişik türde destek ve yardım sağlayabilecek güvendiği insanların oluşturduğu kaynaklardır. Yeterli destek sistemlerine sahip kişilerin daha az psikolojik ve fiziksel rahatsızlık yaşadığı ve böylece daha üretken olduğu belirtilmektedir (46). Bu durumdaki anne ve babanın stresle baş edebilmeleri için baş etme yöntemlerini kullanmaları ve sosyal destek sistemlerinden yararlanmalarına yardım edilmelidir. Anne ve babalar, ebeveynlik rollerine uyumda ve stresle baş etmede aile kaynaklarından yararlanmaktadırlar. Bir annenin aldığı destek ve rehberlik, kendi rolünü başarıma stilini gerçekleştirmesine yardım ederken, aynı zamanda kendine olan güveninin artmasına da yardımcı olacaktır (53,54)

1.7.5.8. Postpartum Depresyon: Bebeksiz bir kadıncan doğumdan sonraki ilk birkaç gün özellikle primipar kadınlar için bir kriz ve denge bozukluğu dönemi olarak adlandırılmaktadır (34). Annelik hüznü ve postpartum depresyon doğum sonrası dönemde annelerin kendi bakımları ve annelik rollerini gerçekleştirmelerini etkileyebilen sağlık sorunlarındanır. Annelik hüznü çoğunlukla doğum sonrası ilk iki hafta içerisinde görülen, östrojen ve progesteron hormonlarındaki ani düşüşle ve diğer bazı fizyolojik değişikliklerle ortaya çıkan duygulanım değişiklikleridir (34).

Postpartum depresyon ise en sık doğumdan sonraki ilk üç ayda ortaya çıkan annelik hüznünden daha ağır bir tablodur. Postpartum depresyon gelişen kadınların annelik rolüne ilişkin kaygı, suçluluk, yetersizlik duygusu ve ölüm korkusunu sık yaşadıkları belirtilmektedir. Doğum sonrası dönemde yaşanan annelik hüznü ya da postpartum depresyon sorunları yaşamamanın, kadınların annelik yetisi üzerine etki ettiği ve bunun sonucu olarak çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (14).

Fowles'ın (1998) yaptığı çalışmada, postpartum depresyon ile annelik rol başarımı arasında negatif korelasyon bulmuştur. Aynı çalışmada, postpartum depresyon semptomları olan kadınların anne olarak kendilerini ve bebeklerini daha olumsuz algıladıkları, bebek bakımı ve beslenmesi konusunda kendilerini daha yetersiz olarak algıladıkları belirtilmektedir (17).

Annelerin doğum öncesi eğitim almalarının, dış çevreyle ilişkilerinin sürdürülmesinin ve erken postpartum dönemde kişisel ve sosyal kaynakların harekete geçirilmesinin depresyon insidansını azalttığı belirtilmektedir (34).

1.7.5.9. Sosyal Destek Sistemleri: Eşlerin belirlenmiş anne-baba rollerini yeterli bir şekilde yerine getirmeleri için uygun sorumluluk paylaşımı yapmaları ve buna uyum sağlamaları gerekmektedir. Aile üyelerinin yeni rol ve fonksiyonlara uyum göstermeleri için yakın çevre ve akrabalarından destek almaları gerekmektedir (10,55,59).Yapılan çalışmalarda sosyal destek ile annelik sorumluluğunun olumlu yönde ilişkisinin olduğu gösterilmiştir (8,10,49). Annenin çocuk bakımıyla baş edebilmesinde yapıcı sosyal desteğin etkisinin çok önemli olduğu çalışmalarda gösterilmiştir (10,12,33,47,55). Bireyin çevresinden aldığı sosyal desteğin, stres verici yaşam olaylarını ve güçlüklerin yarattığı yükü azaltması ve denge sağlaması

bakımından önemli tampon görevi olması nedeniyle (41) annelerin doğum ve doğum sonrası dönemdeki stres yaratan deneyimlerle baş edebilmelerine olumlu katkısı bulunmaktadır (42,43,). Sosyal destek annenin özgüvenini artırarak, çocuğun bakımını daha rahat bir şekilde yapmasını sağlamaktadır. Anne-babaya, sosyal destek ağları tarafından aile yaşamı, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi hakkında bilgi verilmektedir (47). Annenin aldığı sosyal destek, rolünü algılaması, çocuğu ile etkileşimi (59) ve çocuğunu uyarma düzeyi üzerinde etkileri vardır. Ayrıca anneye sağlanan sosyal desteğin, çocuğunu uyarma düzeyi ile pozitif, anne-çocuk ilişkisindeki stres ile negatif ilişkisi olduğu; stres düzeyleri yüksek ve sosyal destek düzeyleri düşük olan annelerin çocuklarına sağladıkları uyarı düzeyinin çok düşük olduğu bulunmuştur. Yetersiz sosyal destek ve yüksek stres düzeyi ileride çocuk istismarı ve ihmalinin ortaya çıkma olasılığını arttırmaktadır (54).

Annelerin çocuk bakımıyla etkili bir şekilde baş edebilmesi için, en önemli desteği verebilecek kişinin çocuğun babası olduğu çalışmalarla gösterilmiştir (10,47,49,56). Crnic ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (1983), doğumdan sonraki erken süreçte stresli annelerin daha olumsuz tutum ve davranışlar gösterdiğini ; sosyal destek alan annelerin daha olumlu tutum ve davranış geliştirdiklerini, yakın desteğin yani eş veya partner desteğinin daha olumlu etki yarattığını ortaya koymuşlardır (10). Bebeğin babasının eşini anlaması, desteklemesi ve bebeğin bakımına aktif olarak katılması annenin yükünü azaltır ve doyumunu artırır.

McCubbin ve arkadaşları (1983), sosyal çevresinden sosyal destek alan annelerin olumlu anne – çocuk etkileşimi düzeyinin daha yüksek ve stres düzeyinin daha düşük olduğunu göstermişlerdir (30).

Tarkka ve Paunonen (1996) doğum sonrası dönemde sosyal destek ağı ile ilgili yaptıkları çalışmada, annelerin en çok desteği eşlerinden aldıkları , bunu ebeveynler, arkadaşlar ve kardeşlerin izlediğini bildirmişlerdir. Aynı çalışmada sağlık çalışanlarının, destek kaynağı olarak en son sırada yer aldığı bildirilmiştir. Ancak, ebeler tarafından sağlanan emosyonel destek ile annelerin olumlu doğum deneyimleri arasında önemli ilişkinin olduğu gösterilmiştir (48).

Crnic ve arkadaşları (1983), doğum sonu dönemde annelerin stres düzeyleri ve sosyal destek durumlarının annelerin genel yaşam memnuniyetini etkilediğini bulmuşlar ve düşük sosyal destekli ve yüksek stresli annelerin genel yaşam memnuniyeti puanlarının düşük olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca sosyal desteği fazla ve yaşam stresi az olan annelerin bebeklerinden ve kendi annelik rollerinden daha çok memnun oldukları sonucuna varmışlardır. (10) .

Gronenwett (1985), ilk çocuğun doğumundan sonra, sosyal ağ yapısı, destek gereksinimi, ulaşılabilir sosyal destekten duyulan memnuniyet, ağ üyeleri tarafından verilen destek açısından, anne ve babalar arasındaki farklılıkları araştırdığı çalışmasında; annelerin babalara göre doğumdan sonraki beş ay süreyle daha fazla desteğe gereksinim duyduklarını, özellikle taktir edilme ve duygusal destek gereksinimlerinde artış olduğunu saptamıştır. Doğumdan sonraki ilk sekiz ayda, annelerin iş arkadaşlarıyla ilişkisinin azalmasına rağmen, sosyal çevresindeki arkadaşlarıyla ilişkilerinde artış olduğu ve her iki cinsiyetin de bebeğin doğumundan sonra, okul öncesi çocuğu olan bireylerle daha sık ilişki kurdukları ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada, ulaşılabilir destekten duyulan memnuniyetin eşler arasında farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır (12).

Plansız sezaryen doğum deneyimi yaşayan, prematüre bebek doğuran ya da yetersiz sosyal destek alan kadınların bebek bakımı konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ve olumsuz algıladıkları saptanmıştır (17).

Akraba, arkadaş ve komşularla kurulan yakın ve sıkı ilişkinin, anne-babaların çocuğun gereksinimini karşılamaları için gerekli istekliliği, uyumluluğu ve aynı zamanda anne-babalık becerisini arttırdığı saptanmıştır (47,49).

1.7.6. ANNELİK ROL BAŞARIMI VE ANNE-BEBEK İLİŞKİSİ

Bebeğiyle ilişkisinin en önemli bölümünü, doğumdan hemen önce başlayan ve doğumdan sonraki aylarda gelişim gösteren dönem oluşturur. Annelik rol başarımı ve bağlanma aynı süreç içerisinde yer alan önemli olgulardır.

Annelik, annenin duyduğu sevgi bağı sayesinde duygusal olarak enerji sağlayan ve yaşamının önemli bir parçasını bebeğinin oluşturduğunu hissettiren bir anlam taşımaktadır. Annede var olan sevgi bağı, bebeğine karşı ılımlılık, bağlılık, koruyuculuk ve ilgi göstermesini sağlamaktadır. Annelik, anne ile bebek yakın temasta olduğu zaman gelişmekte ve böylece sağlıklı bir anne-bebek ilişkisinin gelişme başarısını arttırmaktadır (16).

Sağlıklı bir anne-çocuk ilişkisi doğumdan hemen sonra kendiliğinden oluşmamakta; anne ve çocuk birbirlerinin tepkilerini, yanıtlarını anladıkça gelişmektedir (16, 29).

Bir bebeğin doğumundan sonra anneliğin gelişimini tanılamada, anne-bebek arasındaki göz göze temasın varlığı, annenin bebeğini besleme ve banyo yaptırma şekli gibi annelik davranışının değerlendirilmesi gerekmektedir (16,50).

Annelik davranışının gelişimini belirlemek için gözlenmesi gereken davranışsal özellikler şunlardır:

- Doğumdan önce ve sonra ilk tanımlanan davranışlar,
- Aktif ve pasif uzanma davranışı,
- Dokunmada ilerlemesi: Eline veya avuç içine parmaklarının ucunu dokundurma davranışından, bağına basmaya doğru değişim,
- Göğsünün soluna veya sağına, göz göze gelecek şekilde bebeğini yerleştirmesi,
- Göz göze temas,
- Bebeğe adıyla hitap etme davranışı: Adını koyma ve yakıştırma(canım, gülüm, çiçeğim gibi),
- Uyumlu ilişki örnekleri
- Bebekle oynama davranışları.

Yukarıdaki davranışların yokluğu veya varlığı ilerideki anne-bebek bağlılığının değerlendirilmesinde fikir verebilir (16).

Anne-baba davranışlarındaki uyum bebeğin sosyal yeterliliğinin ve güven duygusunun gelişmesini etkilemektedir. Kendisine bakım verenlerle ilişkilerinde güvensizlik yaşayan bebeklerin daha problemlerli davranışlar gösterdiği ve gelişimsel testlerde daha yetersiz oldukları bildirilmiştir (8,16,29).

Mercer ve Ferketich (1990), annelik becerisinin, annenin özsaygısı ile ilişkili olduğunu ve anne bebek bağlanmasının en önemli belirleyicisi olduğunu belirtmişlerdir (30).

1.7.7. ANNELİK ROLÜ BAŞARIMINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

Ana ve çocuk sağlığı ile ilgilenen ebe ve hemşirelerin bakım amaçlarından birisi; gebelik, doğum ve doğum sonu süreçler ile bebeğin büyüme ve gelişme sürecinde ortaya çıkan kriz durumlarında aileyi desteklemek ve eğitmektir. Hemşire ve ebeler doğum yapacak olan anne ve ailesine gebelik, doğum, doğum sonu anne - bebeğin bakımı ve aile sürecinde meydana gelebilecek değişiklikler konusunda kapsamlı eğitim vermelidir. Böylece hemşireler, özellikle anne ve babanın ebeveynlik rollerine hazırlanmasında bilgi, rehberlik, danışmanlık ve cesaret verirler (50).

Anne adaylarının başarılı annelik davranışını geliştirmelerini sağlamak için doğum öncesi dönemde doğum ve ebeveynlik rollerine geçiş konusunda hazırlanmaları gerekmektedir. Ayrıca diğer aile üyelerinin de hastaneden eve gidildiğinde anne ve bebeğe nasıl yardım edecekleri konusunda hazırlanmaları gerekmektedir.

Aileye yeni bir üyenin katılması, diğer aile üyelerinde yeni rollerinin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmeye ilişkin sorunlara ve bu sorunlarla baş etmede yetersizlik yaşamalarına neden olabilmektedir. Yeni bebeği olan ailenin, yaşanması olası sorunların çözümünde doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde, hemşire ve ebeler tarafından desteklenmeye ve eğitime gereksinimi olacaktır. Hemşire aynı zamanda yaptığı destekle, aile üyeleri ve bebek arasındaki ilişkinin kesintiye uğramasını engelleyebilir.

Doğum sonu erken dönemde anne ve bebek değerlendirilerek, bakım gereksinimleri karşılanmalıdır. Annenin endişelerini dinlemek, sorularını yanıtlamak, annelik davranışını desteklemek, bebeği hakkında önyargılarını yenmesine, kendini ve bebeğini pozitif olarak algılamaya başlamasına yardım edebilir. Bebek ile anne

arasındaki etkileşim çok önemli olduğu için, anneyi bebeğine karşı koruyucu, güven verici ve uyaran sağlayıcı davranışlar geliştirmesinde desteklemek gerekmektedir. Anne-bebek arasındaki dil gelişimine rol modeli olunmalı ve anneye bebeğinin temel gereksinimlerini öğrenmesinde yardım edilmelidir (18, 34).

Hemşirenin aile ünitesindeki diğer aile üyeleri ile bebek arasındaki ilişkinin sağlanması için aile üyelerini cesaretlendirmesi gerekmektedir. Aile ile sağlık profesyonelleri arasındaki ilişkinin sürdürülmesi, sağlık ve hastalık bakımının kabul görmesine ve böylece ailenin, bebeğin ihtiyaçlarını karşılamasına katkı sağlar. Hemşire anne-babaların kendileri ve bebekleri hakkında iyi duygular hissetmesine yardım edebilir .

Hemşirenin anne-babalara başlıca; bebeğin hijyenik bakımı(banyo,tırnak bakım, alt temizliği,göbek bakımı vb), emzirilmesi, giydirilmesi ve olası problemlerin çözümü konusunda eğitim vermesi yararlı olacaktır (16,50).

Annenin çocuğun günlük bakımıyla baş edebilmesi için, çocuğun farklı durumlarına ve gereksinimlerine nasıl yaklaşacağı ve problemi nasıl çözümleneceğini bilmeye gereksinimi vardır (47).

Profesyonel kaynaklardan alınan desteğin doğum sonrası dönemde stresin azaltılmasında çok önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Sağlık çalışanları tarafından verilen desteğin, annenin sorumluluklarıyla baş etmesi konusunda önemli katkılar sağladığı gösterilmiştir (9,47). Yenidoğan bebeğin bakıldığı ünitelerde çalışan hemşirelerin anne-babanın stres faktörleri ve sosyal destek kaynakları hakkında bilgi sahibi olmaları ve gereksinim duydukları konularda yeterli profesyonel desteği vermeleri gerekmektedir (9).

BÖLÜM II

2.GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN TÜRÜ

İlk defa anne olan kadınların annelik kimliğinin oluşmasını sağlayan annelik rolü başarımlarını ölçmede kullanılan iki ölçüm aracının, Türk toplumuna uyarlanarak geçerlik ve güvenilirliğini yapmak ve annelik rolü başarımlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma tanımlayıcı ve analitik bir çalışmadır.

2.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI

Araştırma, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, SSK Aydın Hastanesi Doğum Servisi ve Sağlık Bakanlığı Aydın Doğumevi Loğusa ve Hariciye servislerinde yapılmıştır.

Araştırma, Sağlık Bakanlığı, Aydın Doğumevi'ne, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Doğum Servisi'ne ve SSK Aydın Hastanesi Doğum Servisi'ne 01 haziran 2002-01 kasım 2002 tarihleri arasında doğum yapmak için yatan ve çalışmaya alınma kriterlerine uyan kadınlarda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, araştırmacı tarafından her gün 08-20 saatleri arasında ilk görüşmelerde hastanelere gidilerek ve bir kez ev ziyareti yapılarak gerçekleştirilmiştir

2.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini 01 haziran 2002-01 kasım 2002 tarihleri arasında, Sağlık Bakanlığı Aydın Doğumevi'nde, Adnan Menderes Üniversitesi Tıp ve Araştırma Hastanesi Doğum Servisi'nde ve SSK Aydın Hastanesi Doğum Servisi'nde doğum

yapmak üzere yatan kadınlar oluşturmuştur. Araştırma süresince hastanelerde toplam 2350 kadın doğum yapmıştır.

2.4. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklemini, Sağlık Bakanlığı Aydın Doğumevi'ne, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Doğum Servisi'ne ve SSK Aydın Hastanesi Doğum Servisi'ne doğum için yatan ve çalışmaya alınma kriterlerine uyan kadınlar oluşturmuştur. **Çalışmaya alınma kriterleri:**

- ◆ En az ilkokul mezunu olan,
- ◆ 38- 42. gestasyon haftası arasında normal vajinal yolla veya sezaryenle doğum yapan,
- ◆ Evli ve eşiyle birlikte yaşayan,
- ◆ Araştırma süresince Aydın İli ve İlçe merkezlerinde yaşayan,
- ◆ Araştırmaya katılmaya gönüllü olan,
- ◆ Bebeğinde veya kendisinde birbirlerinden ayrılmayı gerektiren bir sağlık sorunu bulunmayan anneler ile,
- ◆ Doğumda saptanmış herhangi bir doğumsal anomalisi veya ağır hastalığı bulunmayan bebeklerin anneleri çalışmaya alınmıştır.

Araştırmaya katılmayı kabul eden anneler, olasılıksız örneklem yöntemine göre seçilmiştir.

Örneklem sayısı, araştırmada kullanılan en yüksek madde sayısına sahip ölçeğin madde sayısının 10 sabit sayısı ile çarpılmasıyla hesaplanmıştır. Bunun sonucu olarak 182 kadın çalışmaya alınmıştır (44).

2.5. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Araştırma verileri çalışma kriterlerine uyan annelerden 6 ay içinde toplanmıştır. Araştırma için seçilen annelere ilk karşılaşmada çalışmanın amacı ve uygulama şekli anlatıldıktan sonra çalışmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve kabul eden anneler çalışmaya alınmıştır. İlk doğumunu yapmak için hastaneye yatan annelerle doğumdan sonraki ilk üç gün içerisinde birinci görüşme yapılmış, annelerin demografik özellikleri, doğum ve doğum öncesi döneme ilişkin özelliklerinin yer aldığı “Bilgi Toplama Formu”ndaki bilgiler annelerle yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Bilgi toplama formundaki gestasyon süresi, doğum şekli ve doğum saati, bebeğin doğum kilosu, bebeğin sağlık durumuna ilişkin veriler araştırmacı tarafından hastane kayıtlarından alınarak, diğer veriler ise annenin kendisine ve eşine sorularak toplanmıştır (EK 1).

Ayrıca 1.-3. günler arasında, annelerin annelik rolü başarımının değerlendirildiği “Anlamsal Farklılık Ölçekleri (Anne Olarak Ben ve Bebeğim) (EK 2) ve “Pharis Öz-Güven Ölçeği”(EK 3) kullanılmıştır ve annelerden bu ölçekleri doldurmaları istenmiştir (54).

Doğumdan sonra evine giden annelerden, 4.-6. haftalar arasında tekrar görüşmek üzere randevu alınmış ve evde veya bağlı oldukları sağlık ocağında ikinci görüşme yapılmıştır. Ayrıca, araştırmacı tarafından annelerin doğum sonrası döneme ilişkin özelliklere ait bilgilerin yer aldığı “Bilgi Toplama Formu’nun, C-Doğum sonrası döneme ilişkin özellikler”(EK1) bölümündeki sorular anne ile yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Aynı zamanda, annelik rolü başarımındaki değişimi ölçmek için

annelerden bir kez daha “Anlamsal Farklılık Ölçekleri”(EK 2) ile “Pharis’in Öz-Güven Ölçeği”ni (EK 3) doldurmaları istenmiştir (54).

2.6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada “**Bilgi Toplama Formu**”(EK 1) ve annelerin annelik rol başarımlarını belirlemek için “**Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben** (Differential Scale-Myself As Mother)” , “**Anlamsal Farklılık Ölçeği- Bebeğim** (Semantic Differential Scale-My Baby)”(EK 2) ve “**Pharis Öz-Güven Ölçeği** (Pharis Self-Confidence Scale)” kullanılmıştır(EK 3)(34).

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ;

2.6.1. BİLGİ TOPLAMA FORMU

İlk kez doğum yapan anneler hakkında bilgi toplamak için hazırlanan bir “Bilgi Toplama Formu” kullanılmıştır(EK1). Bilgi toplama formu üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde(A); Sosyodemografik özellikler; İkinci bölümde(B): Doğum öncesi ve doğuma ait bilgiler; Üçüncü bölümde(C) Doğum sonrası döneme ilişkin bilgilere ilişkin sorulara yer verilmiştir (EK1).

2.6.2. ANLAMSAL FARKLILIK ÖLÇEĞİ- ANNE OLARAK BEN

Bu ölçek, “anne olarak kendim” kavramının değerlendirilme boyutlarını ölçer. Ölçek 11 maddeli, yedi puanlı anlamsal 11 zıt sıfat çiftinden oluşmaktadır. Bu 11 madde, ölçekteki 22 maddeli zıt sıfat çifti içerisine dağıtılmıştır. Katılımcının yanıt verirken taraflı davranmasını önlemek için üç madde, tersine puanlama ile değerlendirilmiştir. Üçüncü, yedinci, sekizinci maddeler “yedi” puan yerine “bir” puan üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçek maddelerinin değerlendirme boyutu Walker (1982) tarafından 104 annenin verdiği yanıtların faktör analizi yapılarak tanımlanmıştır.

“Semantic Differential Scale-Myself As Mother” (“Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben”) iç tutarlılık güvenilirliği Walker tarafından .81-.85 arasında bulunmuştur. Yüksek toplam puanlar olumlu annelik öz değerlendirmesini göstermektedir (EK 2) (54).

2.6.3. ANLAMSAL FARKLILIK ÖLÇEĞİ- BEBEĞİM

Bu ölçek, bebeğim kavramının değerlendirilme boyutlarını ölçer. Ölçek altı maddeli, yedi puanlı anlamsal altı zıt sıfat çiftinden oluşmaktadır. Bu altı madde, ölçekteki 21 maddeli zıt sıfat çifti içerisine dağıtılmıştır. Katılımcının yanıt verirken taraflı davranmasını önlemek için üç madde tersine puanlama ile değerlendirilmiştir. Birinci, beşinci, altıncı maddeler “yedi” puan yerine “bir” puan üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçek maddelerinin değerlendirme boyutu Walker (1982) tarafından 104 annenin verdiği yanıtların faktör analizi yapılarak tanımlanmıştır. Walker tarafından, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği .64-.77 arasında bulunmuştur. Yüksek toplam puanlar olumlu bebeğim değerlendirmesini göstermektedir. (EK 2) (54).

2.6.4. PHARİS ÖZ-GÜVEN ÖLÇEĞİ

İlk olarak Pharis (1978) tarafından geliştirilmiş ve sonra Walker (1986) tarafından yapılan bir çalışmada iç tutarlılık güvenilirliği .71-.91 arasında bulunmuştur. 13 maddeli, beş puanlı bir ölçüm aracı olan Pharis Öz-Güven Ölçeği, bir ebeveynin günlük bebek bakımı hakkındaki kendi güven duygularını ölçer. Her bir bebek bakımı maddesi bir’den (hiç), beş’e (tamamen) kadar olacak şekilde derecelendirilmiştir. Yüksek toplam puan sonuçları, bebek bakımı konusunda yüksek özgüveni göstermektedir (EK 3) (54).

2.7. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

2.7.1. GEÇERLİK ÇALIŞMALARI

a) Dil geçerliği

Araştırmanın ilk aşamasında ölçeğin dil geçerliliğine ilişkin çalışmalar yürütülmüştür. Önce araştırmacı ve iki ayrı iyi düzeyde İngilizce bilen öğretim üyesi tarafından ölçeğin İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi yapılmış ve araştırmacı tarafından en uygun ifadeler oluşturulmuştur. Daha sonra her iki dili de iyi bilen bir İngilizce dil bilimi öğretim elemanı tarafından ölçeğin yeniden İngilizce'ye çevirisi yaptırılmıştır. Ölçeğin geri İngilizce'ye çevirisinden sonra oluşturulan ifadeler ile orijinal ölçekteki ifadeler karşılaştırılarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır (15,23, 38).

b) İçerik geçerliği:

Araştırmada kullanılması planlanan ölçeklerin Türkçe Formunun içerik geçerliliği açısından Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu, Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde görev yapan 10 öğretim elemanının görüşlerine sunulmuş ve her ölçek maddesine 10 üzerinden puan vermeleri istenmiştir. Öneriler doğrultusunda daha anlaşılır hale getirilerek ölçeklere son şekil verilmiştir. Ölçeklerin bir ön çalışma ile denenmesi doğum sonraki 1.-3. günlerde hastanede yatmakta olan ve çalışma ilkelerine uygun 15 anne üzerinde yapılmıştır. Ön çalışma için alınan annelere ait veriler asıl araştırmanın kapsamına dahil edilmemiştir (15). Ön çalışmaya göre anneler tarafından kullanımı anlaşılabilen “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben” ve “Anlamsal Farklılık

Ölçeği - Bebeğim” formu annelere uygulanırken, yedi puanlı derecelendirmede “dört” puan yerine “ikisinin arasında”; “üç ve beş” puanların yerine “orta”; iki ve altı” puanların yerine “çok”; yedi ve bir puanlarının yerine “tamamen” ifadeleri yazılmış ve anneler için daha anlaşılır olduğu görülmüştür.

Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirme sonucunda “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben Ölçeği” için verdikleri ortalama puan, standart sapma ve min-max değerleri aşağıdaki gibidir (Tablo 1).

Tablo 1: Uzmanların “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben” Ölçeğine Verdikleri Puanların Ortalama, Standart Sapma, Min-Max Dağılımları

Ölçek Maddeleri	Ortalama	Standart sapma	Min	Max
1. Hızlı X Yavaş	8.80	1.62	6	10
2. Zarif X Kaba	7.50	2.27	3	10
3. Gücsüz X Güçlü	8.70	1.16	7	10
4. Merhametli X Merhametsiz	8.90	1.45	6	10
5. İyi X Kötü	8.30	2.06	5	10
6. Başarılı X Başarısız	8.90	1.52	6	10
7. İsteksiz X İstekli	9.20	0.92	8	10
8. Tehlikeli X Güvenilir	8.50	1.51	5	10
9. Yeterli X Yetersiz	8.40	1.58	5	10
10. Olgun X Toy	8.40	2.27	3	10
11. Sakin X Telaşlı	9.00	1.25	7	10

Tablo 2: “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben” Kendal Uyuşum Katsayısı Korelasyon Testi

N	W	X ²	Sd	p
10	0.120	11.954	10	0.288

Uzmanların “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben” için verdikleri yanıtlara göre “Kendal W Uyuşum” katsayısı Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre uzmanların görüşleri birbirleriyle uyumludur (W(10):0.120; p>0.05) (35,40) .

Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirme sonucunda “Anlamsal Farklılık Ölçeği- - Bebeğim” için verdikleri ortalama puan, standart sapma ve min-max değerleri aşağıdaki gibidir(Tablo 3)

Tablo 3: Uzmanların “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Bebeğim” Ölçeği’ne Verdikleri Puanların Ortalama, Standart Sapma, Min-Max Dağılımları

Ölçek Maddeleri	Ortalama	Standart sapma	Min	Max
1. Hasta X Sağlıklı	9.30	1.06	7	10
2. Güleç X Somurtkan	9.00	1.05	7	10
3. İyi X Kötü	7.70	2.91	2	10
4. Sevimli X Sevimsiz	8.70	1.89	4	10
5. Zor X Kolay	8.80	2.04	5	10
6. Dik kafalı X Uysal	8.40	2.01	5	10

Tablo 4: “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Bebeğim” Kendal Uyuşum Katsayısı Korelasyon Testi

N	W	X²	Sd	p
10	0.139	6.970	5	0.223

Uzmanların “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Bebeğim” için verdikleri yanıtlara göre “Kendal W Uyuşum” katsayısı Tablo 4’de gösterilmiştir. Buna göre uzmanların görüşleri birbirleriyle uyumludur (W(5):0.139; p>0.05) (35,40) .

Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirme sonucunda “Pharis Özgüven Ölçeği” için verdikleri ortalama puan, standart sapma ve min-max değerleri aşağıdaki gibidir (Tablo 5).

Tablo 5: Uzmanların “Pharis Özgüven Ölçeği’ne” Verdikleri Puanların Ortalama, Standart Sapma, Min-Max Dağılımları

	Ortalama	Standart sapma	Min	Max
1. Sebepsiz yere ağlayan bir bebeği yatıştırma	9.27	1.23	7	10
2. Bir yaşından küçük bir çocuğa banyo yaptırma	9.55	0.85	8	10
3. Bir yaşından küçük bir çocuğu besleme	9.70	0.67	8	10
4. Bebek altını ıslattığında ustalıkla bezini değiştirme	9.10	0.99	7	10
5. Bebek kakasını yaptığıında ustalıkla bezini değiştirme	9.50	0.97	7	10
6. Yenidoğan bir bebeğin göbeğinin bakımını yapma	8.60	1.43	6	10
7. (erkek)Bebek sünnet olmuşsa, sünnet yerinin bakımını yapma	8.50	1.72	5	10
8. Bir ayın altındaki bir bebeği kollarınızda doğru bir şekilde tutma	9.30	1.06	7	10
9. Bir yaşın altındaki çocuğun hastalandığını fark etme	9.20	1.48	6	10
10. Bir yaşın altındaki çocuğun ateşini ölçme	9.40	1.07	7	10
11. Bir yaşın altındaki çocuğun tırnaklarını kesme	9.20	1.40	6	10
12. Bir yaşın altındaki çocuğun kulaklarını temizleme	9.30	1.16	7	10
13. Bir yaşın altındaki çocuğa iyi bir anne veya baba olma	8.20	1.32	6	10

Tablo 6: “Pharis Özgüven Ölçeği” Kendal Uyuşum Katsayısı Korelasyon Testi

N	W	X ²	Sd	p
10	0.168	20.208	12	0.063

Uzmanların “Pharis Özgüven Ölçeği” için verdikleri yanıtlara göre “Kendal W Uyuşum” katsayısı Tablo 6’da gösterilmiştir. Buna göre uzmanların görüşleri birbirleriyle uyumludur (W(5):0.168; p>0.05) (35,40) .

2.7.2. GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI

Güvenirlilik analizi, çalışma için toplanmış verilerle yapılmıştır. Bir ölçme aracının geçerli sayılabılmesinin ilk koşulu güvenilir olmasıdır. Güvenirlilik aynı özeliğin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılıktır. Güvenirlilik korelasyon katsayısı (r) 0 (sıfır) ile 1(bir) arasında değişen değerler alır ve 1’(bir)e yaklaştıkça güvenirliliğin yüksek olduğu kabul edilir (27).

Ölçeklerin güvenirlilik iç tutarlığı için Cronbach Alpha Analizleri kullanılmıştır.

2.7.2.1. Ölçeklerin Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı: Cronbach alpha katsayısı, ölçek içinde bulunan maddelerin homojenliğinin bir ölçüsüdür. Bir Likert tipi ölçeklerde her bir maddenin aynı tutumu ölçüp ölçmediğinin sınanması için iç tutarlığın hesaplanması gerekmektedir. Bunun için en uygun yol Cronbach Alpha (α) katsayısının hesaplanmasıdır (26,51). Ölçeklerin α katsayısı hesaplanmış ve sonuçları gösterilmiştir (Tablo 7-13).

Ölçek maddelerinin korelasyon değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tablo 7 : “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben” 1.-3. Gün Uygulama Madde- Toplam Korelasyonu Sonuçları

Maddeler	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek alfa değeri
Madde 01	56.522	44.958	.30	.72
Madde 02	55.813	43.976	.42	.70
Madde 03	56.219	41.299	.47	.69
Madde 04	55.104	47.143	.33	.72
Madde 05	55.164	47.265	.33	.72
Madde 06	55.950	42.898	.48	.70
Madde 07	55.461	43.012	.37	.71
Madde 08	55.159	46.709	.35	.71
Madde 09	55.983	42.303	.43	.70
Madde 10	56.241	41.311	.37	.71
Madde 11	56.994	41.430	.36	.71

Alpha: .73

“Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben” 1.-3. Gün Uygulama Madde-Toplam Korelasyonun orta düzeyde olduğu görülmektedir(Tablo 7).

“Anlamsal Farklılık Ölçeği – Anne Olarak Ben”, Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı .73 bulunmuş ve yeterli düzeyde güvenilir olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 8: “Anlamsal Farklılık Ölçeği –Anne Olarak Ben” 4.-6. Hafta Uygulama Madde- Toplam Korelasyonu Sonuçları (N :182)

Maddeler	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek alfa değeri
Madde 01	58.686	38.393	.29	.73
Madde 02	58.489	38.173	.37	.72
Madde 03	58.692	35.286	.44	.71
Madde 04	57.862	39.400	.43	.72
Madde 05	57.967	38.164	.52	.71
Madde 06	58.093	36.383	.43	.71
Madde 07	57.835	38.735	.46	.72
Madde 08	57.835	38.735	.46	.72
Madde 09	58.329	37.481	.35	.73
Madde 10	58.769	36.907	.34	.73
Madde 11	59.857	33.139	.38	.73

Alpha : .74

“Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben” 4.-6. Hafta Uygulama Madde-Toplam Korelasyonu orta düzeyde olduğu görülmektedir(Tablo 8).

“Anlamsal Farklılık Ölçeği – Anne Olarak Ben”, Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .74 bulunmuş ve yeterli düzeyde güvenilir olduğu görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 9: “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” 1.-3. Gün Uygulama Madde - Toplam Korelasyonu Sonuçları(N :182)

Maddeler	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek alfa değeri
Madde 1	27.879	12.935	.29	.49
Madde 2	28.983	11.706	.26	.51
Madde 3	27.769	13.626	.35	.48
Madde 4	27.505	15.146	.25	.52
Madde 5	29.489	10.417	.33	.47
Madde 6	28.785	11.771	.31	.47

Alpha : .54

“Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” 1.-3. Gün Uygulama Madde- Toplam Korelasyonun orta düzeyde olduğu görülmektedir(Tablo 9).

“Anlamsal Farklılık Ölçeği – Bebeğim”, Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .54 bulunmuş ve güvenirlik düzeyinin sınırlı olduğu görülmektedir (Tablo 9).

Madde sayısının az olması güvenirlik düzeyinin sınırlı olmasına neden olabilir.

Tablo 10 : “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” 4.-6. Hafta Uygulama Madde-Toplam Korelasyonu Sonuçları(N :182)

Maddeler	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek alfa değeri
Madde 1	28.912	12.257	.31	.49
Madde 2	29.120	12.913	.23	.52
Madde 3	28.604	12.837	.46	.45
Madde 4	28.357	14.639	.26	.52
Madde 5	29.697	11.129	.36	.46
Madde 6	30.033	11.214	.24	.54

Alpha: .55

“Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” 4.-6. Hafta Uygulama Madde- Toplam Korelasyonun orta düzeyde olduğu görülmektedir(Tablo 10).

“ Anlamsal Farklılık Ölçeği –Bebeğim”, Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .55 bulunmuş ve güvenirlik düzeyinin sınırdaki olduğu görülmektedir (Tablo 10).

Madde sayısının az olması güvenirlik düzeyinin sınırlı olmasına neden olabilir.

Tablo 11: “Pharis Özgüven Ölçeği” 1.-3.gün Uygulama Madde -Toplam Korelasyonu Sonuçları(N :182)

Maddeler	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek alfa değeri
Madde 01	41.571	63.749	.31	.86
Madde 02	41.983	61.994	.33	.86
Madde 03	41.044	58.517	.63	.84
Madde 04	40.873	59.304	.56	.85
Madde 05	40.928	58.265	.61	.84
Madde 06	42.412	56.287	.61	.84
Madde 07	42.461	56.415	.56	.85
Madde 08	40.945	59.831	.52	.85
Madde 09	41.516	59.698	.49	.85
Madde 10	41.406	57.270	.57	.85
Madde 11	41.357	56.551	.57	.85
Madde 12	41.368	56.830	.62	.85
Madde 13	40.483	62.218	.48	.86

Alpha : .86

“Pharis Özgüven Ölçeği” 1.-3. gün Uygulama Madde- Toplam Korelasyonu incelendiğinde birinci, ikinci, dokuzuncu ve 13. madde dışındaki maddelerin güçlü korelasyon gösterdiği saptanmıştır (Tablo 11).

“Pharis Özgüven Ölçeği'nin” Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısının ,86 olarak belirlenmiş ve Pharis Özgüven Ölçeği'nin güvenirlilik katsayısı yüksek bulunmuştur (Tablo 11).

Tablo 12: “Pharis Özgüven Ölçeği” 4.-6. Hafta Uygulama Madde- Toplam Korelasyonu Sonuçları(N :182)

Maddeler	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek alfa değeri
Madde 01	47.500	52.947	.45	.84
Madde 02	47.741	51.607	.39	.85
Madde 03	46.829	54.031	.48	.84
Madde 04	46.500	55.654	.51	.84
Madde 05	46.544	55.873	.42	.85
Madde 06	47.587	49.525	.53	.84
Madde 07	48.340	47.220	.57	.84
Madde 08	46.829	53.523	.49	.84
Madde 09	47.533	51.432	.56	.84
Madde 10	47.489	48.008	.61	.83
Madde 11	47.340	48.115	.62	.83
Madde 12	47.181	48.525	.64	.83
Madde 13	46.692	54.623	.47	.84

Alpha : .85

“Pharis Özgüven Ölçeği” 4.-6. hafta Uygulama Madde- Toplam Korelasyonu incelendiğinde birinci, ikinci, üçüncü, beşinci, sekizinci ve 13. madde dışındaki maddelerin güçlü korelasyon gösterdiği saptanmıştır (Tablo 12).

“Pharis Özgüven Ölçeği'nin” Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .85 bulunmuştur ve yeterli düzeyde güvenilir olduğu belirlenmiştir (Tablo 12).

Tablo 13: Ölçeklerin 1.-3. gün ve 4.-6. hafta Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Ölçekler	N	Madde Sayısı	Alpha
Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben (1.-3. gün)	182	11	.73
Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben (4.-6. hafta)	182	11	.74
Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim (1.-3. gün)	182	6	.54
Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim (4.-6. hafta)	182	6	.55
Pharis Özgüven Ölçeği (1.-3. gün)	182	13	.86
Pharis Özgüven Ölçeği (4.-6. hafta)	182	13	.85

Tablo 13’de ölçeklerin uygulanma zamanları ve güvenirlilik katsayıları verilmiştir.

Ölçeklerin 1-3 günler ile 4-6. hafta değerlendirme sonuçlarına göre alpha değerleri birbirine yakındır.

“Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben” Ölçeği’nin 1-3. gün ve 4.-6. hafta uygulamalarda elde edilen Cronbach Alpha güvenirlilik katsayıları .73-.74 arasında bulunmuştur. (Tablo 13).

“Anlamsal Farklılık Ölçeği Bebeğim” Ölçeği’nin Cronbach Alpha katsayıları .54-.55 arasında bulunmuştur (Tablo 13).

“Pharis Özgüven Ölçeği’nin” 1.-3. gün ve 4.-6. haftadaki uygulamalarda Cronbach Alpha güvenirlilik katsayıları .86- .85 arasında bulunmuştur(Tablo 13).

2.8. ARAŞTIRMANIN BAĞLIMLI VE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİ

2.8.1. ARAŞTIRMANIN BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİ

Annelerin yaşı, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzeyi, çocuğun cinsiyeti, doğum şekli, doğum öncesi bilgi ve deneyimleri, doğum sonrası yardım alma durumları, doğum sonrası yaşam değişiklikleri araştırmanın bağımsız değişkenleridir.

2.8.2. ARAŞTIRMANIN BAĞIMLI DEĞİŞKENLERİ

Annelik rolü başarımının ölçüldüğü annelerin kendilerini anne olarak değerlendirme puanları (anne olarak ben), bebeklerini değerlendirme puanları (bebeğim) ve bebek bakımı konusunda öz güven puanları araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

2.9. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BULGULARIN ANALİZİ

Verilerin değerlendirilmesi için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 10.0 istatistik programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Ölçeklerin geçerliği için Kendal W Uyuşum Korelasyon Testi kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliği madde toplam korelasyon yöntemi ve Cronbach alfa katsayısı kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler sayı , yüzde, Student T testi, Mann- Whitney U testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Kruskal Wallis varyans analizi ve regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir (2,3,25).

Annelerin 1.-3. gün ile 4.-6. hafta annelik rol başarım puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımlı gruplarda Student T testi; yaş gruplarına, eğitim düzeylerine, meslek gruplarına, gelir düzeylerine, aldıkları yardımın yeterlilik

derecesine ve yaşam değişikliklerine göre annelik rol başarıml puanlarının değerlendirilmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA); çalışma, sosyal güvence durumu, gebeliğe ilişkin özellikleri, doğum öncesi bilgi alma ve bebek bakımı deneyimine, bebeğe ilişkin özelliklere, sağlık durumuna göre annelik rol başarıml puanlarının değerlendirilmesinde Student T testi; doğum sonrası dönemde yardım alma durumuna göre annelik rol başarıml puanlarının değerlendirilmesinde Mann- Whitney U testi; gelir düzeylerine göre “Bebeğim” puan ortalamalarının değerlendirilmesinde Kruskal Wallis varyans analizi ve annelerin özgüven puanlarına etki eden etmenlerin etki gücünün değerlendirilmesinde regresyon analizi kullanılmıştır (2,3,25).

2.10. ETİK AÇIKLAMALAR

Çalışma öncesi Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, SSK Aydın Hastanesi ve Sağlık Bakanlığı Aydın Doğumevi’nden gerekli izinler alınmıştır. Annelere yeterli bilgilendirme yapıldıktan sonra sözlü izin alınmıştır.

2.11. SÜRE VE OLANAKLAR:

Araştırma süresince her gün araştırmaya katılacak annelerin belirlenmesi için günde iki saate, çalışmaya katılan her bir anne ile görüşme için bir saate, ölçeklerin doldurulması için otuz dakikaya gereksinim olmuştur. Annelerle doğumdan sonra 4.-6. haftalarda yapılan ziyaretler için il dışında oturan annelere ulaşım sorunları ve süresi ya da ev adresinin bulunma zorluğuna göre ortalama 3 saat zamana gereksinim olmuştur. Araştırmanın başından sonuna kadar her bir anne için toplam altı buçuk saat kullanılmıştır. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi için en az üç araştırmacıya gereksinim vardır. Araştırma süresince hastaneler arası ulaşım ve ev ziyaretleri için 400-450 milyon TL, kullanılan veri formlarının çoğaltılması için 120 milyon TL ve telefon görüşmeleri için 50 milyon TL harcanmıştır.

BÖLÜM III

3.BULGULAR

Araştırma, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, SSK Aydın Hastanesi Doğum Servisi ve Sağlık Bakanlığı Aydın Doğumevi Loğusa ve Hariciye servislerinde ilk doğumunu yapmak için yatan 182 kadın üzerinde yapılmıştır. Annelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular:

3.1. Anne ve babaların tanıtıcı özellikleri,

3.2. Annelerin doğum öncesi, doğum, doğum sonrası dönem ve bebeklerine ilişkin özellikleri,

3.3. Annelerin 1.-3. gün ile 4.-6. hafta rol başarımları puan ortalamalarına göre dağılımı

3.4. Annelik rol başarımları puanları ve bazı faktörlerle ilişkisi ele alınarak incelenmiştir.

3.1. ANNE VE BABALARIN TANITICI ÖZELLİKLERİNİN DAĞILIMI

3.1.1. SOSYODEMOGRAFİK VE AİLE ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde anne ve babaların yaş, eğitim, meslek ve çalışma durumu, evlilik süresi, aile tipi, gelir düzeyi ve sosyal güvence gibi bazı sosyodemografik özelliklerine ilişkin dağılımlar verilmiştir (Tablo 14, 15).

Tablo 14: Annelerin ve Babaların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Özellikler	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
Yaş				
19 yaş ve altı	25	13.7	1	0.5
20-25 yaş	114	62.6	47	25.8
26-31 yaş	36	19.8	103	56.7
32 yaş ve üstü	7	3.9	31	17.0
Eğitim Durumu				
İlkokul	82	45.1	66	36.3
Ortaokul	25	13.7	23	12.6
Lise	57	31.3	59	32.4
Üniversite	18	9.9	34	18.7
Meslek				
İşsiz	-	-	5	2.7
Ev hanımı	134	73.6	-	-
Memur	25	13.7	28	15.4
İşçi	14	7.7	72	39.6
Çiftçi	-	-	18	9.9
Serbest meslek	9	5.0	59	32.4
Çalışma Durumu				
Çalışıyor	40	22.0	177	97.3
Çalışmıyor	142	78.0	5	2.7
Toplam	182	100.0	182	100.0

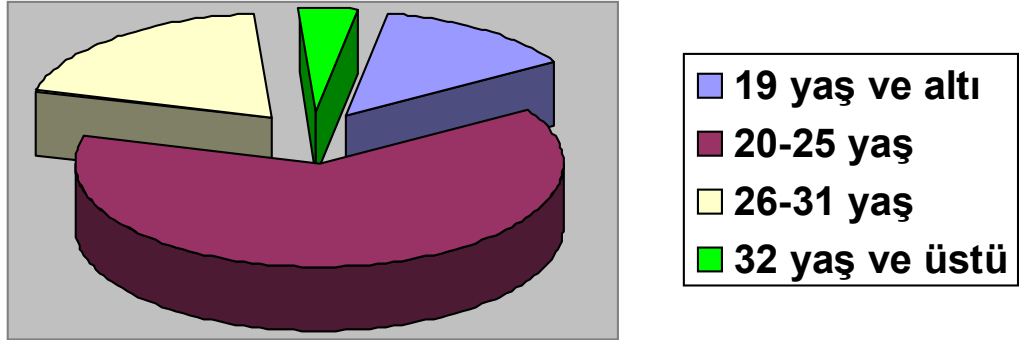
Annelerin ve babaların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; annelerin %62.6'sının 20-25 yaş, babaların %56.7'sinin 26-31 yaş grubunda yer aldığı saptanmıştır (Tablo 14).

Annelerin ve babaların eğitim durumlarına göre dağılımı incelendiğinde; annelerin % 45.1'inin; babaların % 36.3'ünün ilkokul mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 14).

Annelerin ve babaların meslek gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; annelerin % 73.6'sının ev hanımı, babaların % 39.6'sının işçi olduğu saptanmıştır (Tablo 14).

Annelerin çalışma durumuna ilişkin özellikleri incelendiğinde, % 78'inin ev dışında herhangi bir işte çalışmadığı belirlenmiştir (Tablo 14).

Grafik 1 : Annelerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Annelerin% 13.7'si 19 yaş ve altında, % 62.6'sı 20-25, % 19.8'i ve 26-31 yaş ve % 3.8'i 32 yaş ve üstündeki grupta olduğu görülmektedir (Grafik 1).

Tablo 15: Annelerin Aile Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Aile Tipi		
Çekirdek aile	125	68.7
Geniş aile	43	23.6
Geçici geniş aile	14	7.7
Evlilik Süresi		
1 yıldan az	61	33.5
1-3 yıl	112	61.6
3 yıldan fazla	9	4.9
Gelir Düzeyi		
İyi	52	28.6
Orta	98	53.8
Kötü	32	17.6
Sosyal Güvence		
Yok	36	19.8
Var	146	80.2
Toplam	182	100.0

Annelerin aile tipi, evlilik süresi, gelir düzeyi ve sosyal güvence varlığına göre dağılımı incelendiğinde;

Annelerin % 61.6'sının 1-3 yıllık evli oldukları, %33.5'inin 1 yıldan daha kısa süreden beri evli oldukları görülmektedir (Tablo 15).

Çalışmaya katılan annelerin % 68.7'sinin ailelerinin çekirdek aile yapısında olduğu saptanmıştır (Tablo 15).

Annelerin % 53.8'inin orta gelir düzeyine, % 28.6' sının da iyi gelir düzeyine sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 15).

Annelerin % 80.2'sinin sağlık harcamalarını karşılamak için sosyal güvencesinin olduğu saptanmıştır (Tablo 15).

3.2. ANNELERİN DOĞUM ÖNCESİ, DOĞUM, DOĞUM SONRASI DÖNEM VE BEBEĞE İLİŞKİN ÖZELLİKLERİ

3.2.1. ANNELERİN DOĞUM ÖNCESİ, DOĞUM, DOĞUM SONRASI DÖNEME İLİŞKİN ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde annelerin doğum öncesinde gebeliği planlama, gebelikte problem yaşama, bilgi alma ve bilgi kaynakları, bebek bakımı deneyimi; doğumun şekli, doğum sonrası yaşadığı yer ve sağlık durumu ile ilgili bulgular verilmiştir (Tablo 16, 17, 18).

Tablo 16: Annelerin Doğum Öncesi Dönem ve Doğuma İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Gebeliğin Planlanma Durumu		
Planlandı	132	72.5
Planlanmadı	50	27.5
Gebelikte Problem Yaşama Durumu		
Yaşadı	72	39.6
Yaşamadı	110	60.4
Doğum Öncesi Bilgi Alma Durumu		
Aldı	121	66.5
Almadı	61	33.5
Bebek Bakımı Deneyimi		
Var	62	34.1
Yok	120	65.9
Doğum Şekli		
Vajinal	145	79.7
Sezaryen	37	20.3
Toplam	182	100.0

Tablo 16’da annelerin doğum öncesi dönemde gebeliği planlama, gebelikte problem yaşama, doğum öncesi bilgi alma bebek bakımı deneyimi ve doğum şekline göre dağılımı görülmektedir.

Annelerin % 72.5’i gebeliğin planlı olduğunu, % 60.4’ü gebelikte problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 16).

Annelerin % 66.5’i doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi aldıklarını, % 33.5’i ise hiç bilgi almadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 16).

Araştırmaya katılan annelerin % 65.9'unun daha önce herhangi bir bebeğe bakmadıkları saptanmıştır (Tablo 16).

Annelerin %79.7'sinin doğumu vajinal yolla gerçekleşmiştir (Tablo 16).

Tablo 17: Annelerin Doğum Öncesi Bilgi Kaynaklarına İlişkin Dağılımı

Bilgi Kaynakları	Bilgi Aldı		Bilgi Almadı		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Aile Büyükleri	32	17.6	150	82.4	182	100
TV/ Kitap/ Dergi/ Gazete/ İnternet	99	54.4	83	45.6	182	100
Sağlık Çalışanları	60	33.0	122	67.0	182	100
Kurs	2	1.1	180	98.9	182	100

(Anneler birden fazla yanıt vermişlerdir)

Annelerin bilgi kaynakları incelendiğinde; % 17.6'sı (n:32), en az bir aile büyüğünden, % 54.4'ü (n:99) televizyon veya diğer iletişim araçlarından (kitap, dergi, gazete, internet vb) bilgi aldıklarını bildirmişlerdir. Annelerin sağlık çalışanlarından (doktor, hemşire veya ebe) bilgi alma oranları incelendiğinde bu oranın %33.0 (n: 60) olduğu saptanmıştır (Tablo 17).

Tablo 18: Doğumdan Sonra Annelerin Yaşadığı Yer ve Sağlık Durumuna

Göre Dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Yaşadığı Yer		
Kendi evi	164	90.1
Annesinin evi	7	3.8
Kayınvalidesinin evi	11	6.1
Sağlık Durumu		
Sağlık problemi oldu	55	30.2
Sağlık problemi olmadı	127	69.8
Toplam	182	100.0

Annelerin doğum sonrası yaşadığı yere göre dağılımları incelendiğinde, % 90.1'inin kendi evinde kaldığı saptanmıştır (Tablo 18).

Çalışmaya katılan annelerin % 69.8'i başkalarından yardım almasını gerektirecek bir sağlık problemi yaşadığını, % 30.2'si yaşamadığını belirtmişlerdir (Tablo 18). Doğum sonrası rahatsızlıkların çoğunluğunu epizyotomi bölgesi problemleri (ağrı, dikişlerde açılma, enfeksiyon), meme problemleri (dolgunluk, hassasiyet ve ağrı, meme ucu çatlağı), kabızlık ve hemoroid, enfeksiyon (gripal enfeksiyon, ishal vb) gibi postpartum dönemde olası problemler oluşturmuştur.

3.2.2. ANNELERİN DOĞUM SONRASI DÖNEMDE YARDIM ALMA DURUMU

Bu bölümde annelerin doğum sonrası dönemde yardım eden kişi sayısı, sosyal çevresinden aldığı yardımın yeterliliği ile ilgili bulgular verilmiştir (Tablo 19, 20) .

Tablo 19: Annelerin Doğum Sonrası Dönemde Aldıkları Yardıma İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Doğumdan Sonra Yardım Eden Sayısı		
1-2 kişi	121	66.5
3-4 kişi	51	28
4 kişiden fazla	10	5.5
Eş Yardımı		
Var	168	92.3
Yok	14	7.7
Eş Yardımı Yeterliliği		
Yeterli	123	67.6
Kısmen yeterli	44	24.2
Yetersiz	15	8.2
Aile Yardımı Yeterliliği		
Yeterli	134	73.6
Kısmen yeterli	33	18.1
Yetersiz	15	8.2
Arkadaş Yardımı Yeterliliği		
Yeterli	49	26.9
Kısmen yeterli	49	26.9
Yetersiz	84	46.2
Komşu Yardımı Yeterliliği		
Yeterli	59	32.4
Kısmen yeterli	49	26.9
Yetersiz	74	40.7
Toplam	182	100.0

Tablo 19’da annelerin doğum sonrası dönemde aldıkları yardıma ilişkin özelliklerinin dağılımı gösterilmiştir.

Çalışmaya katılan annelerin tamamı doğumdan sonraki ilk günlerde en az bir kişi tarafından kendisine yardım sağlandığını; bunlardan % 66.5'i bir veya iki kişiden yardım aldığını belirtmiştir (Tablo 19).

Sosyal çevrelerinden aldıkları yardım konuları, bebeğin beslenmesi/emzirilmesi, uyutulması/sakinleştirilmesi, ev işleri, manevi destek, bilgi verme ve yol gösterme, parasal yardım olarak belirtilmiştir. Annelerin en fazla bebeğin banyosu (%91.2), ev işleri (%76.4) ve manevi (%71.4) konularında yardım aldıkları saptanmıştır.

Çalışmaya katılan annelerin % 73.6'sı aileleri tarafından sağlanan yardımı yeterli bulduğunu, % 8.2'si yetersiz bulduğunu belirtmiştir (Tablo 19).

Annelerin % 92.3'üne doğumdan sonraki dönemde eşleri tarafından yardım sağlandığı saptanmıştır (Tablo 19).

Annelerin %78.6'sına eşleri tarafından bebeğin uyutulması/sakinleştirilmesi, % 48.9'una ev işleri, %44.0'ına manevi destek, %31.9'una bebeğin banyosu, %13.7'sine bebeğin emzirilmesi/beslenmesi konularında yardım sağlanmıştır. Eşler tarafından sağlanan yardım içerikleri ile diğer aile üyeleri tarafından sağlanan yardım içerikleri arasında oranları açısından farklılık görülmektedir.

Annelerin %67.6'sı eşleri tarafından sağlanan yardımı yeterli bulduklarını, %8.2'si yetersiz bulduklarını bildirmişlerdir (Tablo 19).

Doğumdan sonrası dönemde annelerin % 46.2'sinin arkadaşları tarafından sağlanan yardımı yeterli bulmadıkları saptanmıştır (Tablo 19).

Doğum sonrası dönemde annelerin %40.7'sinin komşuları tarafından sağlanan yardımı yeterli bulmadıkları saptanmıştır (Tablo 19).

Tablo 20: Annelerin Doğum Sonrası Dönemde Yardım Eden Bireylere İlişkin Dağılımı

Yardım Eden Bireyler	Yardım Etti		Yardım Etmedi		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eşi	168	92.3	14	7.7	182	100
Annesi	128	70.3	54	29.7	182	100
Kayınvalidesi	100	54.9	82	45.1	182	100
Arkadaşı/komşusu	36	19.8	146	80.2	182	100

(Anneler birden fazla yanıt vermişlerdir)

Tablo 20’de doğum sonrası dönemde annelerin gereksinimlerinin karşılanması ve sorunların çözümünde yardım sağlayan bireylerin dağılımı verilmiştir.

Annelere doğum sonrası dönemde yardım sağlayan bireylere ilişkin dağılımı incelendiğinde; %92.3’üne (n:168) eşleri tarafından, % 70.3’üne (n:128) anneleri tarafından, %54.9’una(n:100) kayınvalideleri tarafından yardım sağlandığı saptanmıştır. Annelerin arkadaş ve komşularından aldıkları yardımın (%19.8, n:36) en az oranda olduğu saptanmıştır.

3.2.3. BEBEĞE İLİŞKİN ÖZELLİKLER

Bu bölümde bebeğin doğum ağırlığı, sağlık durumu, cinsiyet, cinsiyetin anne ve baba tarafından istenme durumuna ilişkin özellikleri ile ilgili bulgular verilmiştir (Tablo 21)

Tablo 21: Annelerin Bebeklerinin Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Özellikler	Sayı	%
Doğum Ağırlığı		
2000-2499 Gr.	5	2.7
2500-2999 Gr.	34	18.7
3000-3499 Gr.	86	47.3
3500-3999 Gr.	49	26.9
4000-4500 Gr.	8	4.4
Cinsiyeti		
Kız	86	47.3
Erkek	96	52.7
Cinsiyetin Anne Tarafından İstenme Durumu		
İstediği cinsiyette doğdu	146	80.2
İstemediği cinsiyette doğdu	36	19.8
Cinsiyetin Baba Tarafından İstenme Durumu		
İstediği cinsiyette doğdu	145	79.7
İstemediği cinsiyette doğdu	37	20.3
Sağlık Durumu		
Sağlık problemi oldu	104	57.1
Sağlık problemi olmadı	78	42.9
Toplam	182	100.0

Bebeklerinin doğum ağırlığı, sağlık durumu, cinsiyeti ve cinsiyetin anne ve baba tarafından istenme durumuna ilişkin dağılım Tablo 21’de verilmiştir.

Bebeklerin % 47.3’ünün kız, % 52.7’si erkektir (Tablo 21).

Annelerin % 80.2'si, babaların % 79.7'si bebeklerinin istedikleri cinsiyette doğduğunu belirtmişlerdir (Tablo 21).

Bebeklerin % 57.1'inde, doğumdan sonra annelerin başkalarının yardımına gereksinim duyduğu sağlık problemi gelişmiştir (Tablo 18). Bebeğin rahatsızlanma nedenleri arasında, sindirim sistemi sorunları (kolik/gaz, kabızlık, kusma, sarılık vb), huzursuzluk (ağlama, uykusuzluk), pişik/ekzema, göbek enfeksiyonu, gözlerde çapaklanma gibi çoğunluğu yenidoğan döneminde karşılaşılan minor problemler oluşturmuştur.

3.3. ANNELERİN 1.-3. GÜN İLE 4.-6. HAFTA ANNELİK ROL BAŞARIM PUAN ORTALAMALARININ DAĞILIMI

Tablo 22: Annelerin 1.-3. Gün ile 4.-6. Hafta Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N:182)

Ölçekler	N	X	Ss	t	p
1.-3. Gün Anne Olarak Ben	182	61.32	7.21	-9.143	0.000**
4.-6. Hafta Anne Olarak Ben	182	64.20	6.54		
1.-3. Gün Bebeğim	182	34.09	4.04	-2.100	0.037*
4.-6. Hafta Bebeğim	182	34.88	4.11		
1.-3. Gün Özgüven	182	44.84	8.29	-5.564	0.000**
4.-6. Hafta Özgüven	182	51.14	7.61		

SD: 181, * p<0.05, ** p<0.001

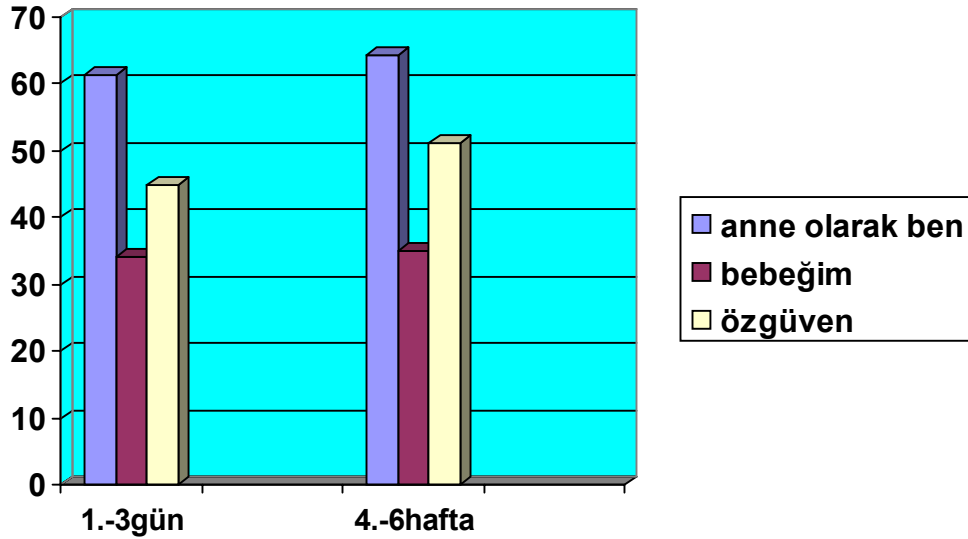
Tablo 22'de annelerin doğumdan sonra 1.-3. günlerde elde edilen ve 4.-6. haftalarda elde edilen rol başarım puan ortalamaları karşılaştırılması görülmektedir.

Doğumdan sonraki 1.-3. günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ileri derecede anlamlı fark bulunmuştur (t: -9.143, p<0.001). Bu sonuçlara göre anneler doğumdan sonraki 1-3. günlerdekine göre, doğumdan sonraki 4.-6. haftalarda kendilerini anne olarak daha olumlu algılamışlardır (Tablo 22).

Doğumdan sonraki 1-3 günlerde elde edilen “Bebeğim” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (t: -2.100, p<0.05). Bu sonuçlara göre anneler doğumdan sonraki 1-3. günlerdekine göre, doğumdan sonraki 4.-6. haftalarda bebeklerini daha olumlu algılamışlardır (Tablo 22).

Doğumdan sonraki 1-3 günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında ileri derecede anlamlı fark bulunmuştur (t: -5.564, p<0.001). Bu sonuçlara göre annelerin 4.-6. haftalarda özgüvenleri doğumdan sonraki 1-3. günlerdeki özgüvenlerine göre daha fazladır (Tablo 22).

Grafik 2: Annelerin 1.-3. Gün ile 4.-6. Hafta Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N:182)

Grafik 2’de annelerin doğumdan sonra 1.-3. günlerde elde edilen ve 4.-6. haftalarda elde edilen rol başarım puan ortalamaları dağılımı görülmektedir. 1.-3 gün

“Anne Olarak Ben” puan ortalamaları 61.32 ± 7.21 , “Bebeğim” puan ortalamaları 34.09 ± 4.04 , “Özgüven” puan ortalamaları 44.84 ± 8.29 ; 4.-6. hafta “Anne Olarak Ben” puan ortalaması 64.20 ± 6.54 , “Bebeğim” puan ortalaması 34.88 ± 4.11 , “Özgüven” puan ortalaması 51.14 ± 7.61 olduğu saptanmıştır.

3.4. ANNELİK ROL BAŞARIM PUANLARININ VE BAZI FAKTÖRLERLE İLİŞKİSİNİN DAĞILIMI

3.4.1. ANNELİK ROL BAŞARIM PUANLARININ YAŞ, EĞİTİM, MESLEK, ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENCE ÖZELLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Bu bölümde annelerin yaş, eğitim, meslek, çalışma ve sosyal güvence özelliklerine göre rol başarımları değerlendirilmiştir(Tablo 23, 24)

Tablo 23 : Annelerin Yaş Gruplarına Göre Rol Başarımları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Doğumdan sonra geçen süre	Ölçekler	Yaş Grupları	X	Ss	Min	Max
1-3 gün	Anne olarak ben	19 yaş ve altı	61.07	8.48	46.00	77.00
		20-25 yaş	60.77	7.10	40.00	77.00
		26-31 yaş	63.50	6.88	51.00	74.00
		32 yaş ve üstü	60.00	3.91	55.00	65.00
	Bebeğim	19 yaş ve altı	34.88	3.84	28.00	42.00
		20-25 yaş	33.98	3.93	24.00	42.00
		26-31 yaş	34.11	4.38	27.00	42.00
		32 yaş ve üstü	32.85	5.27	23.00	38.00
	Özgüven	19 yaş ve altı	44.23	7.46	28.00	60.00
		20-25 yaş	44.40	8.41	24.00	62.00
		26-31 yaş	46.36	8.72	22.00	63.00
		32 yaş ve üstü	46.42	7.63	34.00	57.00

Tablo 23'ün Devamı

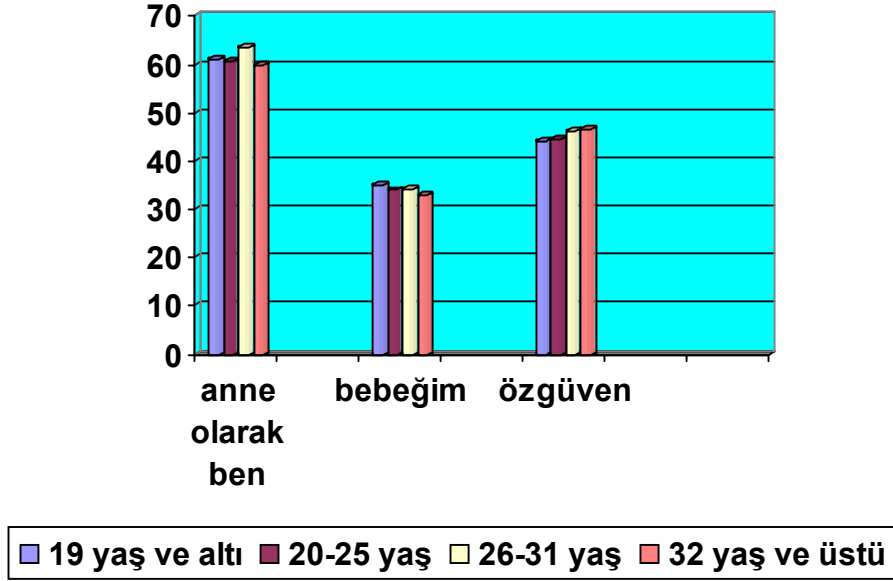
Doğumdan sonra geçen süre	Ölçekler	Yaş Grupları	X	Ss	Min	Max
4.-6. Hafta	Anne olarak ben	19 yaş ve altı	62.46	6.05	50.00	73.00
		20-25 yaş	64.37	6.86	46.00	77.00
		26-31 yaş	65.02	5.97	53.00	74.00
		32 yaş ve üstü	63.85	5.84	53.00	73.00
	Bebeğim	19 yaş ve altı	34.76	3.73	23.00	42.00
		20-25 yaş	34.80	4.34	23.00	42.00
		26-31 yaş	35.30	3.89	27.00	42.00
		32 yaş ve üstü	34.42	3.20	30.00	38.00
	Özgüven	19 yaş ve altı	48.69	8.92	33.00	65.00
		20-25 yaş	50.77	7.62	33.00	64.00
		26-31 yaş	53.88	6.36	36.00	64.00
		32 yaş ve üstü	52.14	4.45	46.00	58.00

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki 1.-3. günler arasındaki annelik başarımlarını yaş gruplarına göre incelendiğinde; 26-31 yaş grubu annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 63.50 ± 6.88 , 19 yaş ve altındaki annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.88 ± 3.84 , 32 yaş ve üzerindeki annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 46.42 ± 7.63 olduğu saptanmıştır (Tablo 23).

Annelerin doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasındaki annelik rol başarımlarını yaş gruplarına göre incelendiğinde, 26-31 yaş grubu annelerin “Anne

Olarak Ben” puan ortalamasının 65.02 ± 5.97 ve “Bebeğim” puan ortalamasının 35.30 ± 3.89 , “Özgüven” puan ortalamasının 53.88 ± 6.36 olduğu belirlenmiştir (Tablo 23).

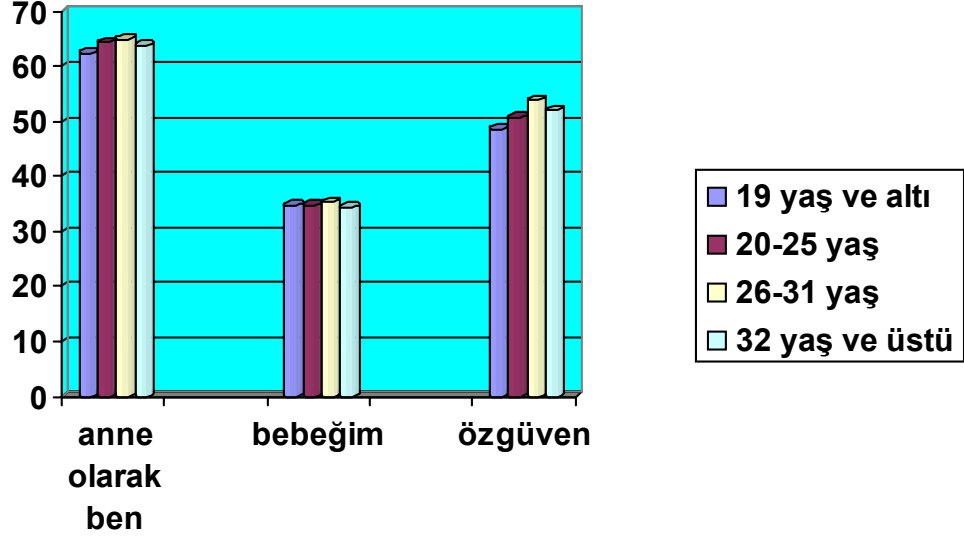
Grafik 3: Annelerin Yaş Gruplarına Göre 1.-3. Gün Rol Başarım Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin yaş gruplarına göre 1.-3. gün anne olarak ben puan ortalaması grafik 3’te verilmiştir.

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki 1.-3. günler arasındaki annelik rol başarımları yaş gruplarına göre incelendiğinde; 26-31 yaş grubu annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 63.50 ± 6.88 , 19 yaş ve altındaki annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.88 ± 3.84 , 32 yaş ve üzerindeki annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 46.42 ± 7.63 olduğu saptanmıştır (Grafik 3).

Grafik 4: Annelerin Yaş Gruplarına Göre 4.-6. Hafta Rol Başarım Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasındaki annelik rol başarımları puan ortalamaları yaş gruplarına göre incelendiğinde, 26-31 yaş grubu annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 65.02 ± 5.97 ve “Bebeğim” puan ortalamasının 35.30 ± 3.89 , “Özgüven” puan ortalamasının 53.88 ± 6.36 olduğu saptanmıştır (Grafik 4).

Tablo 24: Annelerin Yaş Grupları İle Annelik Rol Başarım Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (ANOVA)

Özellik	Doğum sonrası günler	Ölçekler	Varyasyon kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Yaş grupları	1.-3. gün	Anne olarak ben	Gruplar arası	217.905	3	72.635	1.404	0.243
			Grup içi	9208.315	178	51.732		
		Bebeğim	Gruplar arası	28.381	3	9.460	0.573	0.633
			Grup içi	2937.031	178	16.500		
		Özgüven	Gruplar arası	131.786	3	43.928	0.634	0.594
			Grup içi	12333.91	178	69.292		
	4.-6. hafta	Anne olarak ben	Gruplar arası	107.386	3	35.795	0.832	0.478
			Grup içi	7654.680	178	43.004		
		Bebeğim	Gruplar arası	8.892	3	2.964	0.173	0.915
			Grup içi	3053.685	178	17.156		
		Özgüven	Gruplar arası	449.574	3	149.858	2.655	0.050
			Grup içi	10045.42	178	56.435		

Tablo 24’de, annelerin yaş gruplarına göre annelik rol başarım toplam puanları arasındaki farkın değerlendirilmesi görülmektedir.

Annelerin yaş gruplarına göre annelik rol başarıml toplam puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, 1.-3. günlerde “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları (F: 1.404, $p>0.05$) “Bebeğim” puan ortalamaları (F: 0.573, $p> 0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (F: 0.634, $p>0.05$), (Tablo 24)

Annelerin 4.-6. haftalarda “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları (F: 0.832, $p>0.05$) “Bebeğim” puan ortalamaları (F: 0.173, $p> 0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (F: 2.655, $p\geq 0.05$), (Tablo 24)

Tablo 25: Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Annelik Rol Başarım Puan Ortalamalarının Dağılımı

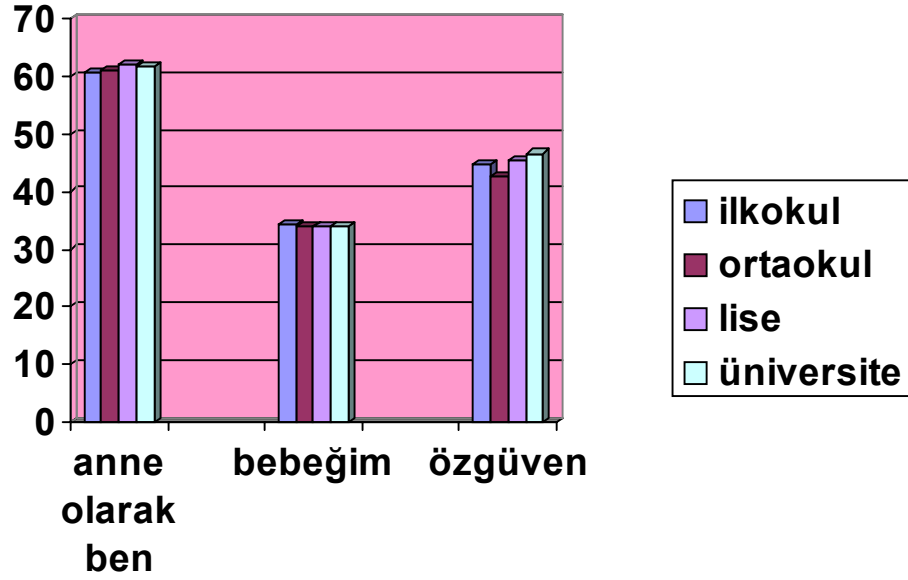
Doğum Sonrası Günler	Ölçekler	Gruplar	X	Ss	Min	Max
1.-3. Gün	Anne olarak ben	İlkokul	60.80	7.43	40.00	77.00
		Ortaokul	60.96	6.84	49.00	73.00
		Lise	62.08	7.37	48.00	77.00
		Üniversite	61.83	6.46	52.00	74.00
	Bebeğim	İlkokul	34.19	4.20	23.00	42.00
		Ortaokul	34.00	4.12	26.00	42.00
		Lise	34.03	3.67	27.00	42.00
		Üniversite	33.94	4.63	26.00	42.00
	Özgüven	İlkokul	44.69	8.40	25.00	62.00
		Ortaokul	42.56	8.22	24.00	57.00
		Lise	45.49	7.92	28.00	63.00
		Üniversite	46.66	9.05	22.00	61.00
4.-6. Hafta	Anne olarak ben	İlkokul	63.60	6.52	46.00	77.00
		Ortaokul	63.72	5.38	55.00	74.00
		Lise	65.22	7.23	46.00	77.00
		Üniversite	64.38	5.88	55.00	73.00
	Bebeğim	İlkokul	34.47	4.25	23.00	42.00
		Ortaokul	35.36	3.76	27.00	42.00
		Lise	35.43	4.38	25.00	42.00
		Üniversite	34.33	2.82	30.00	42.00
	Özgüven	İlkokul	50.36	7.31	33.00	65.00
		Ortaokul	49.68	8.29	35.00	64.00
		Lise	52.29	7.83	33.00	64.00
		Üniversite	53.11	6.96	40.00	61.00

Annelerin doğumdan sonraki annelik rolü başarımlı puan ortalamalarının dağılımlı görülmektedir.

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki birinci ve üçüncü günler arasındaki annelik rolü başarımlı toplam puan ortalamaları eğitim düzeylerine göre incelendiğinde; liseyi bitirmiş annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 62.08 ± 7.37 olduğu, ilkokulu bitiren annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.19 ± 4.20 olduğu üniversiteyi bitiren annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 46.66 ± 9.05 olduğu saptanmıştır(Tablo 25).

Annelerin doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasında eğitim düzeylerine göre annelik rolü başarımlı puan ortalamaları dağılımlı incelendiğinde, liseyi bitiren anneler 65.22 ± 7.23 “Anne Olarak Ben” puan ortalamasına ve 35.43 ± 4.38 “Bebeğim” puan ortalamasına sahip olduğu saptanmış, üniversiteyi bitiren annelerin 53.11 ± 6.96 “Özgüven” puan ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 25).

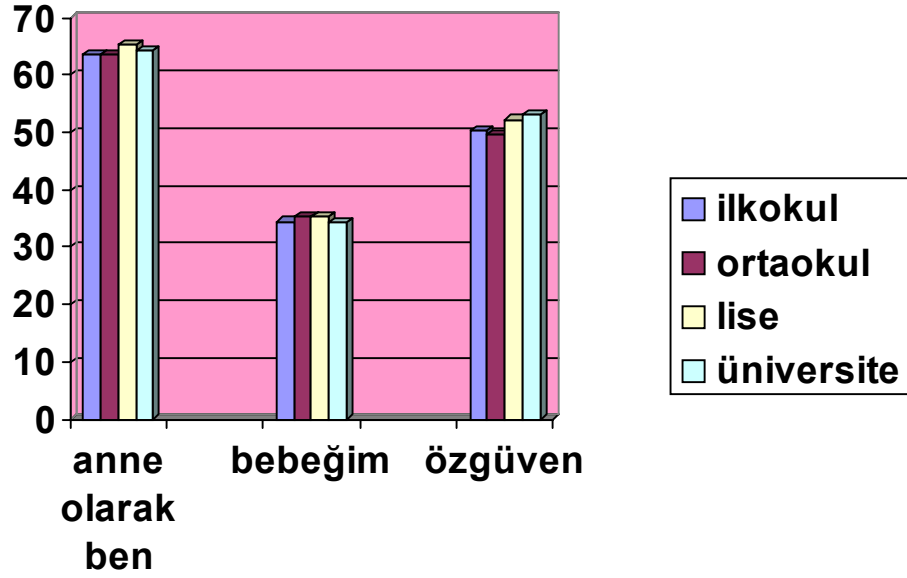
Grafik 5: Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre 1.-3. Gün Annelik Rol Başarım Puan Ortalamalarının Dağılımı

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki birinci ve üçüncü günler arasındaki annelik rolü başarım toplam puan ortalamaları eğitim düzeylerine göre incelendiğinde; liseyi bitirmiş annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 62.08 ± 7.37 olduğu, ilkokulu bitiren annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.19 ± 4.20 olduğu üniversiteyi bitiren annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 46.66 ± 9.05 olduğu saptanmıştır (Grafik 5).

Grafik 6: Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre 4.-6. Hafta Annelik Rol Başarım

Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasında eğitim düzeylerine göre annelik başarım ölçek puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde, liseyi bitiren anneler 65.22 ± 7.23 “Anne Olarak Ben” puan ortalamasına ve 35.43 ± 4.38 “Bebeğim” puan ortalamasına sahip olduğu saptanmış, üniversiteyi bitiren annelerin 53.11 ± 6.96 “Özgüven” puan ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır (Grafik 6).

Tablo 26: Annelerin Eğitim Düzeyleri İle Annelik Rol Başarım Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (ANOVA)

Özellikler	Doğum sonrası günler	Ölçekler	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	P
Eğitim Düzeyleri	1-3.gün	Anne olarak ben	Gruplar arası	63.320	3	21.107	0.401	0.752
			Grup içi	9362.890	178	52.601		
		Bebeğim	Gruplar arası	1.660	3	0.553	0.033	0.992
			Grup içi	2963.752	178	16.650		
		Özgüven	Gruplar arası	215.909	3	71.970	1.046	0.374
			Grup içi	12249.78	178	68.819		
	4-6. hafta	Anne olarak ben	Gruplar arası	95.201	3	31.734	0.737	0.531
			Grup içi	7666.865	178	43.072		
		Bebeğim	Gruplar arası	42.331	3	14.110	0.832	0.478
			Grup içi	3020.246	178	16.968		
		Özgüven	Gruplar arası	248.823	3	82.941	1.441	0.232
			Grup içi	10246.17	178	57.563		

Annelerin eğitim düzeylerine göre annelik rol başarımların toplam puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, 1.-3. günlerde “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları (F: 0.401, $p>0.05$) “Bebeğim” puan ortalamaları (F: 0.033, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (F: 1.046, $p>0.05$), (Tablo 26)

Annelerin 4.-6. haftalarda “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları (F: 0.737, $p>0.05$) “Bebeğim” puan ortalamaları (F: 0.832, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (F: 1.441, $p>0.05$), (Tablo 26)

Tablo 27: Annelerin Meslek Gruplarına Göre Annelik Rol Başarım Puan Ortalamalarının Dağılımı

Doğum sonrası günler	Ölçekler	Gruplar	X	Ss	Min	Max
1.-3. Gün	Anne olarak ben	Ev hanımı	61.30	7.51	40.00	77.00
		Memur	60.72	5.43	52.00	74.00
		İşçi	59.42	6.79	48.00	74.00
		Serbest meslek	66.33	6.36	55.00	75.00
	Bebeğim	Ev hanımı	34.27	4.06	23.00	42.00
		Memur	33.56	4.24	26.00	42.00
		İşçi	33.42	4.20	27.00	42.00
		Serbest meslek	33.88	3.33	29.00	39.00
	Özgüven	Ev hanımı	44.41	8.50	24.00	62.00
		Memur	48.72	7.05	36.00	63.00
		İşçi	43.00	6.66	35.00	58.00
		Serbest meslek	43.44	8.76	22.00	51.00

Tablo 27'nin Devamı

Doğum sonrası günler	Ölçekler	Gruplar	X	Ss	Min	Max
4.-6. Hafta	Anne olarak ben	Ev hanımı	64.08	6.58	46.00	77.00
		Memur	63.56	6.17	54.00	73.00
		İşçi	63.35	6.55	53.00	77.00
		Serbest meslek	69.11	5.88	59.00	77.00
	Bebeğim	Ev hanımı	34.97	4.21	23.00	42.00
		Memur	33.96	4.16	23.00	42.00
		İşçi	34.92	3.95	26.00	40.00
		Serbest meslek	36.00	2.34	32.00	39.00
	Özgüven	Ev hanımı	50.40	7.89	33.00	65.00
		Memur	52.40	6.65	40.00	61.00
		İşçi	53.35	6.69	38.00	63.00
		Serbest meslek	55.33	5.17	49.00	64.00

Tablo 27'de annelerin meslek gruplarına göre annelik rol başarımları puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir.

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki 1.-3. günler arasındaki annelik rolü başarımları toplam puan ortalamaları meslek gruplarına göre incelendiğinde; Serbest meslek sahibi annelerin "Anne Olarak Ben" puan ortalamasının 66.33 ± 6.36 olduğu, ev hanımı olan annelerin "Bebeğim" puan ortalamasının 34.27 ± 4.06 olduğu memur olan annelerin "Özgüven" puan ortalamasının 48.72 ± 7.05 olduğu saptanmıştır (Tablo 27).

Annelerin meslek gruplarına göre doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasında annelik başarı puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde, serbest meslek sahibi annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 69.11 ± 5.88 , “Bebeğim” puan ortalamasının 36.00 ± 2.34 olduğu, “Özgüven” puan ortalamasının 55.33 ± 5.17 olduğu saptanmıştır. Serbest mesleğe sahip olan annelerin annelik rol başarı puan ortalamaları diğer meslek gruplarına göre daha yüksektir (Tablo 27).

Tablo 28: Annelerin Meslek Grupları İle Annelik Rol Başarı Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (ANOVA)

Özellik	Doğum sonrası günler	Alt ölçekler	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Anne mesleği	1-3.gün	Anne olarak ben	Gruplar arası	285.296	3	95.099	1.822	0.139
			Grup içi	9140.924	178	51.354		
		Bebeğim	Gruplar arası	18.151	3	6.050	0.365	0.778
			Grup içi	2947.261	178	16.558		
		Özgüven	Gruplar arası	466.005	3	155.335	2.304	0.079
			Grup içi	11999.69	178	67.414		
	4-6. hafta	Anne olarak ben	Gruplar arası	238.877	3	79.626	1.884	0.134
			Grup içi	7523.189	178	42.265		
		Bebeğim	Gruplar arası	33.756	3	11.252	0.661	0.577
			Grup içi	3028.821	178	17.016		
		Özgüven	Gruplar arası	339.541	3	113.180	1.984	0.118
			Grup içi	10155	178	57.053		

Tablo 28’de görüldüğü gibi annenin meslek gruplarına göre 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.822, $p>0.05$), “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.365, $p>0.05$) ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 2.304, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin mesleki farklılıklarına göre 4.-6. Hafta annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, mesleklerine göre “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.884, $p>0.05$), “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.661, $p>0.05$) ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.984, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 28).

Tablo 29: Annelerin Gelir Düzeyine Göre Annelik Rol Başarım Puan Ortalamalarının Dağılımı

Doğum sonrası günler	Ölçekler	Gruplar	X	Ss	Min	Max
1.-3. Gün	Anne olarak ben	İyi	62.00	6.68	49.00	77.00
		Orta	61.32	7.42	46.00	77.00
		Kötü	60.25	7.50	40.00	72.00
	Bebeğim	İyi	34.09	4.08	26.00	42.00
		Orta	34.10	4.36	23.00	42.00
		Kötü	34.06	2.93	29.00	39.00
	Özgüven	İyi	44.76	8.13	25.00	61.00
		Orta	45.21	8.51	22.00	63.00
		Kötü	43.84	8.06	27.00	61.00
4.-6. Hafta	Anne olarak ben	İyi	64.50	5.60	53.00	76.00
		Orta	64.52	6.62	46.00	77.00
		Kötü	62.78	7.65	46.00	77.00
	Bebeğim	İyi	34.76	3.85	23.00	42.00
		Orta	35.22	4.10	25.00	42.00
		Kötü	34.03	4.52	23.00	42.00
	Özgüven	İyi	52.34	7.09	34.00	64.00
		Orta	50.58	7.93	33.00	65.00
		Kötü	50.93	7.44	34.00	63.00

Tablo 29’da annelerin gelir düzeyine göre annelik rol başarımları puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir.

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki birinci ve üçüncü günler arasındaki annelik rolü başarımları puan ortalamaları gelir düzeylerine göre incelendiğinde; İyi gelir düzeyine sahibi annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 62.00 ± 6.68 olduğu, Orta gelir düzeyine sahip annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.10 ± 4.36 olduğu, orta gelir düzeyine sahip annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 45.21 ± 8.51 olduğu saptanmıştır Orta gelir düzeyine sahip annelerin “Bebeğim” ve “Özgüven” puan ortalaması diğer gelir düzeylerine göre yüksek bulunmuştur (Tablo 29).

Annelerin gelir düzeylerine göre doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasında annelik rolü başarımları puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde, orta düzeyde gelire sahip annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 64.50 ± 5.60 , “Bebeğim” puan ortalamasının 35.22 ± 4.10 olduğu, iyi gelir düzeyine sahip annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 52.34 ± 7.09 olduğu saptanmıştır. Orta düzeyde gelire sahip annelerin “Anne Olarak Ben” ve “Bebeğim” puan ortalaması, iyi gelir düzeyine sahip annelerin “Özgüven” puan ortalaması diğer gelir düzeylerine göre daha yüksek bulundu (Tablo 29).

Tablo 30: Gelir Düzeyleri ile Annelik Rol Başarım Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (ANOVA)

Özellik	Doğum sonrası günler	Ölçekler	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gelir Düzeyi	1-3.gün	Anne olarak ben	Gruplar arası	60.66	2	30.33	0.580	0.561
			Grup içi	9365.55	179	52.32		
		Özgüven	Gruplar arası	45.74	2	22.87	0,330	0.720
			Grup içi	12419.95	179	69.38		
	4-6. hafta	Anne olarak ben	Gruplar arası	79.13	2	39.56	0.922	0.400
			Grup içi	7682.92	179	42.92		
		Bebeğim	Gruplar arası	35.31	2	17.65	1.044	0.354
			Grup içi	3027.26	179	16.91		
		Özgüven	Gruplar arası	107.50	2	53.75	0.926	0.398
			Grup içi	10387.49	179	58.03		

Tablo 30’da görüldüğü gibi annelerin gelir düzeyine göre 1.-3. günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.580, $p>0.05$), ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0,330, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin gelir düzeyine göre 4.-6. hafta annelik rol başarım toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.922, $p>0.05$), “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.044, $p>0.05$) ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.926, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 30).

Tablo 31: Annelerin Gelir Düzeylerine Göre Bebeğim Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Gelir Düzeyi	Sayı	%	X	Ss	X ² (K-W)	p
İyi	52	28.6	34.76	3.85	0.018	0.991
Orta	98	53.8	35.22	4.10		
Kötü	32	17.6	34.03	4.52		

Sd: 2

Annelerin gelir düzeylerine göre “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (X^2 (K-W):0.018, $p>0.05$) (Tablo 31).

Tablo 32: Annelerin Çalışma ve Sosyal Güvence Durumlarına Göre Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	Doğumdan Sonra Geçen Süre	Alt Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	t	p
Çalışma durumu	1.-3. gün	Anne olarak ben	Çalışıyor	40	61.27	6.70	-0.054	0.957
			Çalışmıyor	142	61.34	7.37		
		Bebeğim	Çalışıyor	40	33.67	4.12	-0.739	0.461
			Çalışmıyor	142	34.21	4.03		
	Özgüven	Çalışıyor	40	45.80	7.77	0.822	0.412	
		Çalışmıyor	142	44.57	8.44			
	4.-6. Hafta	Anne olarak ben	Çalışıyor	40	64.25	6.26	0.045	0.964
			Çalışmıyor	142	64.19	6.64		
		Bebeğim	Çalışıyor	40	34.97	3.43	0.157	0.875
			Çalışmıyor	142	34.85	4.29		
Özgüven	Çalışıyor	40	53.70	6.28	2.432	0.016*		
	Çalışmıyor	142	50.42	7.81				
Sosyal güvence	1.-3.gün	Anne olarak ben	Yok	36	62.27	7.18	0.880	0.380
			Var	146	61.09	7.23		
		Bebeğim	Yok	36	34.50	3.41	0.672	0.503
			Var	146	33.99	4.19		
	Özgüven	Yok	36	42.27	8.65	-2.093	0.038*	
		Var	146	45.57	8.11			
	4.-6.hafta	Anne olarak ben	Yok	36	63.88	7.07	-0.326	0.744
			Var	146	64.28	6.43		
		Bebeğim	Yok	36	33.86	4.89	-1.675	0.096
			Var	146	35.13	3.87		
Özgüven	Yok	36	48.55	7.14	-2.308	0.022*		
	Var	146	51.78	7.61				

*p<0.05

Tablo 32’de annelerin çalışma ve sosyal güvence durumlarına göre rol başarımları puan ortalamalarının karşılaştırılması görülmektedir.

Annelerin çalışma durumuna göre, 1.-3 günlerdeki “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.054, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ($t: -0.739, p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: 0.822, p>0.05$). Annelerin çalışma durumuna göre, 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: 0.045, p>0.05$) ve “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ($t: 0.157, p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır.

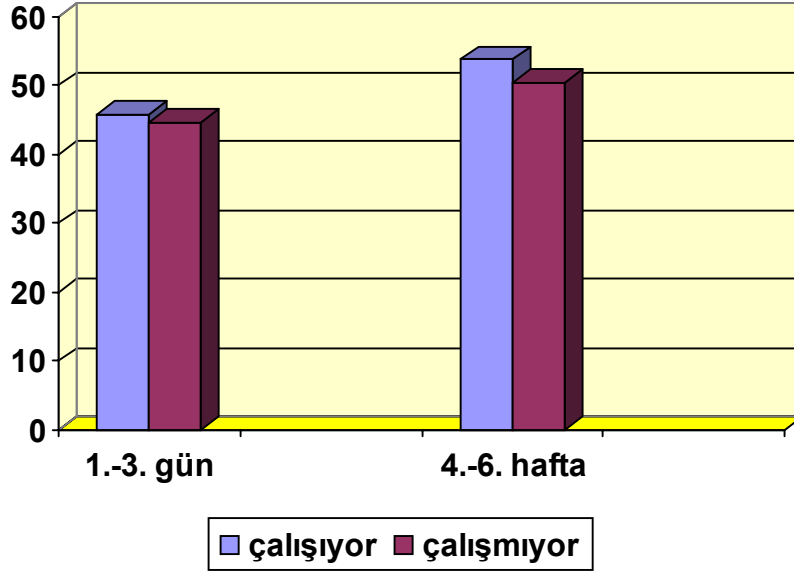
Çalışma durumuna göre, 4.-6. haftada elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t: 2.432, p<0.05$). Ev dışında bir işte çalışan annelerin çalışmayan annelere göre “Özgüven” puan ortalamaları daha yüksektir (Tablo:32).

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: 0.880, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: 0.672, p>0.05$). 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t: -2.093, p<0.05$). Sosyal güvencesi olan annelerin özgüvenleri sosyal güvencesi olmayan annelere göre daha fazla bulunmuştur (Tablo 32).

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 4.-6. Haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.326, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -1.675, p>0.05$). Çalışmaya katılan annelerin sosyal güvence varlığına göre, 4.-6. haftada elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t: -2.308, p<0.05$).

4.-6. haftada sosyal güvencesi olan annelerin “Özgüven” puanları sosyal güvencesi olmayan annelere göre daha yüksektir (Tablo:32).

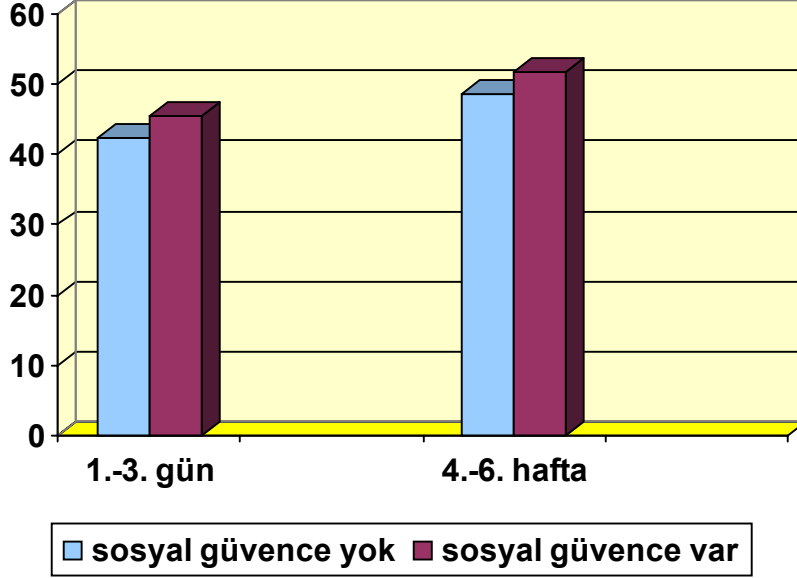
Grafik 7: Annelerin Çalışma Durumuna Göre Özgüven Puan Ortalamalarının Dağılımı

Grafik 7’de annelerin çalışma durumuna göre, 1-3 günlerdeki “Özgüven” puan ortalamaları ve 4-6. haftada elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları görülmektedir. Annelerin çalışma durumuna göre, 1-3 günlerdeki “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çalışma durumuna göre, 4-6. haftada elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t:2.432, p<0.05$).

Grafik 8: Annelerin Sosyal Güvence Durumlarına Göre Özgüven Puan Ortalamalarının Dağılımı

Grafik 8’de annelerin sosyal güvence varlığına göre, 1-3 günlerdeki “Özgüven” puan ortalamaları ve 4-6. haftada elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları görülmektedir.). 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: -2.093, $p < 0.05$).

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 4.-6. Haftalarda elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: -2.308, $p < 0.05$).

3.4.2. ANNELİK ROL BAŞARIM PUANLARININ DOĞUM ÖNCESİ DÖNEM ÖZELLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Tablo 33: Annelerin Gebeliğe İlişkin Özelliklerine Göre Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	Doğum Sonrası Günler	Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	t	p
Gebelik planlı mı?	1.-3.gün	Anne olarak ben	Evet	132	61.52	7.17	0.585	0.559
			Hayır	50	60.82	7.36		
		Bebeğim	Evet	132	34.27	3.97	0.971	0.333
	Hayır		50	33.62	4.24			
	4.-6.hafta	Anne olarak ben	Evet	132	45.53	7.74	1.839	0.068
			Hayır	50	43.02	9.45		
Bebeğim		Evet	132	64.43	6.66	0.771	0.442	
	Hayır	50	63.60	6.26				
4.-6.hafta	Bebeğim	Evet	132	34.93	4.10	0.291	0.771	
		Hayır	50	34.74	4.17			
	Özgüven	Evet	132	51.27	7.77	0.357	0.721	
Hayır		50	50.82	7.24				
Gebelikte problem	1.-3.gün	Anne olarak ben	Yaşandı	72	60.90	7.45	-0.645	0.520
			Yaşanmadı	110	61.60	7.07		
		Bebeğim	Yaşandı	72	33.04	4.24	-2.893	0.004*
	Yaşanmadı		110	34.78	3.77			
	4.-6.hafta	Özgüven	Yaşandı	72	44.91	8.84	0.092	0.926
			Yaşanmadı	110	44.80	7.96		
		Anne olarak ben	Yaşandı	72	64.58	6.49	0.623	0.534
	Yaşanmadı		110	63.96	6.60			
	4.-6.hafta	Bebeğim	Yaşandı	72	35.29	4.17	1.081	0.281
Yaşanmadı			110	34.61	4.07			
Özgüven		Yaşandı	72	51.91	8.08	1.102	0.272	
	Yaşanmadı	110	50.64	7.28				

*P<0.05

Tablo 33’de görüldüğü gibi gebeliğin planlanma durumuna göre annelerin 1.-3. günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: 0.585, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t: 0.971, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: 1.839, $p>0.05$).

Gebeliğin planlanma durumuna göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: 0.771, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t: 0.291, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t: 0.357, $p>0.05$), (Tablo:33).

Tablo 33’de görüldüğü gibi gebelikte problem yaşanma durumuna göre, annelerin 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -0.645, $p>0.05$). ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: 0.092, $p>0.05$). Gebelikte problem yaşanma durumuna göre “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (t: -2.893, $p<0.05$).

Gebelikte problem yaşanma durumuna göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: 0.623, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t: 1.081, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t: 1.102, $p>0.05$), (Tablo:33)

Tablo 34: Annelerin Doğum Öncesi Bilgi Alma ve Bebek Bakımı Deneyimine Göre Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellik	Doğum Sonrası	Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	t	p
Doğum öncesi bilgi	1.-3. Gün	Anne olarak ben	Aldı	121	60.90	7.07	-1.108	0.269
			Almadı	61	62.16	7.47		
		Bebeğim	Aldı	121	33.80	4.11	-1.373	0.171
		Almadı	61	34.67	3.88			
		Özgüven	Aldı	121	44.86	8.21	0.049	0.961
			Almadı	61	44.80	8.52		
4.-6. Hafta	Anne olarak ben	Aldı	121	64.19	6.59	-0.054	0.957	
		Almadı	61	64.24	6.51			
	Bebeğim	Aldı	121	35.04	4.01	0.723	0.471	
	Almadı	61	34.57	4.32				
	Özgüven	Aldı	121	51.43	7.41	0.722	0.471	
		Almadı	61	50.57	8.02			
Bebek bakımı deneyimi	1.-3.gün	Anne olarak ben	Var	62	61.32	6.52	-0.010	0.992
			Yok	120	61.33	7.57		
		Bebeğim	Var	62	33.35	4.03	-1.780	0.077
		Yok	120	34.47	4.01			
		Özgüven	Var	62	46.66	8.60	2.142	0.034*
			Yok	120	43.90	8.01		
4.-6.hafta	Anne olarak ben	Var	62	63.46	6.82	-1.098	0.274	
		Yok	120	64.59	6.39			
	Bebeğim	Var	62	34.80	4.22	-0.184	0.854	
	Yok	120	34.92	4.07				
	Özgüven	Var	62	52.46	6.71	1.689	0.093	
		Yok	120	50.46	6.97			

* P<0.05

Tablo 34’de görüldüğü gibi annelerin gebelik öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi alma durumuna göre 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -1.108, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: -1.373, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: 0.049, $p>0.05$).

Annelerin doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi alma durumuna göre, 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -0.054, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t: 0.723, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t:0.722, $p>0.05$), (Tablo:34).

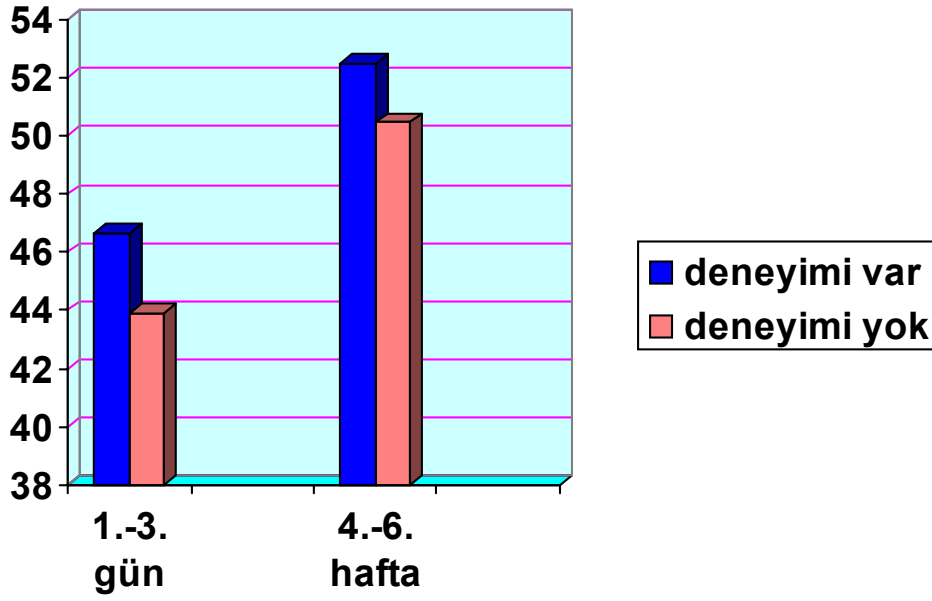
Tablo 34’de annelerin gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre annelik rol başarımları puan ortalamalarının karşılaştırılması görülmektedir. Gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre annelerin 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -0.010, $p>0.05$) ve “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: -1.780, $p>0.05$).

Bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: 2.142, $p<0.05$). Gebelik öncesinde herhangi bir bebeğin bakımını üstlenen annelerin özgüvenleri daha önce herhangi bebeğe bakmayan annelerin özgüvenlerinden daha yüksektir (Tablo 34).

Gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -1.098, $p>0.05$). “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t: -0.184, $p>0.05$) ve “Özgüven”

puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t: 1.689, $p>0.05$), (Tablo: 34).

Grafik 9: Annelerin Doğum Öncesi Bebek Bakımı Deneyimine Göre Özgüven Puan Ortalamalarının Dağılımı

Grafik 9’da bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları görülmektedir.

Bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: 2.142, $p<0.05$). Gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre, annelerin 4-6. haftalarda elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t: 1.689, $p>0.05$), (Grafik 9).

Tablo 35: Aile Büyüğünden Bilgi Alma Durumuna Göre Annelerin Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Doğumdan Sonra Geçen Süre	Ölçekler	Aile Büyüğünden Bilgi	Sayı	X	Ss	t	p
1.-3.gün	Anne olarak ben	Aldı	32	61.53	6.57	0.175	0.862
		Almadı	150	61.28	7.36		
	Bebeğim	Aldı	32	33.03	4.27	-1.643	0.102
		Almadı	150	34.32	3.97		
	Özgüven	Aldı	32	41.87	7.75	-2.256	0.025*
		Almadı	150	45.48	8.29		
4.-6.hafta	Anne olarak ben	Aldı	32	63.09	6.75	-1.061	0.290
		Almadı	150	64.44	6.50		
	Bebeğim	Aldı	32	34.71	3.90	-0.251	0.802
		Almadı	150	34.92	4.16		
	Özgüven	Aldı	32	50.00	7.63	-0.939	0.349
		Almadı	150	51.93	7.61		

*p<0.05

Tablo 35’de annelerin doğum öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre 1.-3. günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: 0.175, p>0.05), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: -1.643, p>0.05).

Gebelik öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre 1.-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: -2.256, p<0.05). Doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda aile büyüklerinden bilgi alan annelerin özgüvenleri almayanlara göre daha düşük bulunmuştur.

Annelerin doğum öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre, 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -1.061$, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ($t: -0.251$, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -0.939$, $p>0.05$), (Tablo:35).

Tablo 36: Doğum Şekline Göre Annelerin Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Doğum Sonrası Günler	Ölçekler	Doğum Şekli	Sayı	X	Ss	t	p
1.-3.gün	Anne olarak ben	Vajinal	145	61.22	6.98	-0.377	0.707
		Sezaryen	37	61.72	8.14		
	Bebeğim	Vajinal	145	34.18	3.82	0.611	0.542
		Sezaryen	37	33.72	4.85		
	Özgüven	Vajinal	145	44.70	7.91	-0.458	0.647
		Sezaryen	37	45.40	9.76		
4.-6.hafta	Anne olarak ben	Vajinal	145	64.13	6.42	-0.316	0.752
		Sezaryen	37	64.51	7.10		
	Bebeğim	Vajinal	145	35.00	3.98	0.793	0.429
		Sezaryen	37	34.40	4.61		
	Özgüven	Vajinal	145	50.98	7.64	-0.568	0.571
		Sezaryen	37	51.78	7.55		

Doğum şekline göre annelerin rol başarım puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde;

Tablo 36’da görüldüğü gibi doğum şekline göre annelerin 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.377$, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ($t: 0.611$, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -0.458$, $p>0.05$).

Doğum şekline göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.316, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ($t: 0.793, p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -0.568, p>0.05$), (Tablo:36).

3.4.3. ANNELİK ROL BAŞARIM PUANLARININ BEBEKLERİNİN ÖZELLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Tablo 37: Bebeğe İlişkin Özelliklere Göre Annelerin Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	Doğum Sonrası Günler	Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	t	p
Cinsiyet	1.-3.gün	Anne olarak ben	Kız	86	61.53	7.75	0.362	0.718
			Erkek	96	61.14	6.73		
		Bebeğim	Kız	86	34.30	3.99	0.658	0.511
			Erkek	96	33.90	4.10		
		Özgüven	Kız	86	45.43	7.94	0.898	0.370
			Erkek	96	44.32	8.60		
	4.-6.hafta	Anne olarak ben	Kız	86	63.87	6.86	-0.655	0.513
			Erkek	96	64.51	6.27		
		Bebeğim	Kız	86	35.44	3.96	1.739	0.084
Erkek	96		34.38	4.19				
Özgüven	Kız	86	50.59	7.60	-0.931	0.353		
	Erkek	96	51.64	7.63				

Tablo 37'nin Devamı

Özellikler	Doğum Sonrası Günler	Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	t	p
Annenin cinsiyeti istemesi	1.-3.gün	Anne olarak ben	İstedi	146	61.52	7.49	0.718	0.474
			İstemedi	36	60.55	5.96		
		Bebeğim	İstedi	146	34.10	4.08	0.062	0.950
	İstemedi		36	34.05	3.95			
	Özgüven	İstedi	146	45.47	8.06	2.069	0.040*	
		İstemedi	36	42.30	8.86			
4.-6.hafta	Anne olarak ben	İstedi	146	64.09	6.92	-0.467	0.641	
		İstemedi	36	64.66	4.78			
	Bebeğim	İstedi	146	34.85	4.21	-0.187	0.852	
İstemedi		36	35.00	3.74				
Özgüven	İstedi	146	51.17	7.87	0.106	0.916		
	İstemedi	36	51.02	6.54				
Babanın cinsiyeti istemesi	1.-3. Gün	Anne olarak ben	İstedi	145	61.51	7.13	0.693	0.489
			İstemedi	37	60.59	7.58		
		Bebeğim	İstedi	145	34.07	3.80	-0.099	0.922
	İstemedi		37	34.16	4.94			
	Özgüven	İstedi	145	45.13	8.09	0.916	0.361	
		İstemedi	37	43.72	9.08			
4.-6.hafta	Anne olarak ben	İstedi	145	64.28	6.71	0.329	0.743	
		İstemedi	37	63.89	5.91			
	Bebeğim	İstedi	145	34.83	4.16	-0.325	0.746	
İstemedi		37	35.08	3.96				
Özgüven	İstedi	145	51.24	7.48	0.350	0.727		
	İstemedi	37	50.75	8.21				

*p<0.05

Bebeğin cinsiyeti, cinsiyetin anne ve baba tarafından istenme durumuna göre annelerin rol başarım puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde;

Tablo 37’de görüldüğü gibi bebeğin cinsiyetine göre, annelerin 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: 0.362, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ($t: 0.658, p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: 0.898, p>0.05$).

Bebeğin cinsiyetine göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.655, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ($t: 1.739, p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -0.931, p>0.05$), (Tablo:37).

Annelerin bebeklerinin cinsiyetini isteyip istememeleri, “Anne Olarak Ben” ve “Bebeğim” puan ortalamalarını etkilememiştir ($t:0.718, p>0.05$; $t: 0.062, p>0.05$). Annelerin bebeğin cinsiyetini istemeleri ile “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($t: 2.069, p< 0.05$). Bebeklerinin cinsiyetini isteyen annelerin “Özgüven” puan ortalamaları ile bebeklerinin cinsiyetini istemeyen annelerin “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark vardır. Bebekleri istedikleri cinsiyette doğan annelerin özgüvenleri, bebekleri istedikleri cinsiyette doğmayan annelerin özgüvenlerine göre daha yüksektir.

Tablo 37’de görüldüğü gibi babaların bebeklerinin istedikleri cinsiyette doğup doğmaması, annelerin rol başarım puanlarını etkilememiştir ($p>0.05$).

Tablo 38: Anne ve Bebeğin Sağlık Durumuna Göre 4.-6. Haftadaki Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	t	p
Bebekte sağlık problemi	Anne olarak ben	Oldu	104	63.44	7.04	-1.835	0.068
		Olmadı	78	65.23	5.70		
	Bebeğim	Oldu	104	34.36	4.18	-1.982	0.049*
		Olmadı	78	35.57	3.92		
	Özgüven	Oldu	104	50.58	7.80	-1.150	0.252
		Olmadı	78	51.89	7.33		
Annede sağlık problemi	Anne olarak ben	Oldu	55	64.92	6.35	0.974	0.331
		Olmadı	127	63.89	6.63		
	Bebeğim	Oldu	55	35.09	4.30	0.444	0.657
		Olmadı	127	34.49	4.04		
	Özgüven	Oldu	55	51.89	7.50	0.865	0.388
		Olmadı	127	50.82	7.66		

*p<0.05

Tablo 38’de anne ve bebeğin sağlık durumuna göre 4.-6. haftadaki rol başarım puan ortalamalarının karşılaştırılması verilmiştir.

Bebeğin doğumdan sonraki ilk 4-6 hafta içerisindeki sağlık durumuna göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -1.835, p>0.05) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t: -1.150, p>0.05). Bebeğin rahatsızlanma durumuna göre annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: -1.982, p<0.05). (Tablo:38).

Tablo 38’de görüldüğü gibi doğumdan sonraki ilk 4-6 hafta içerisinde annenin sağlık durumuna göre “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: 0.974,

p>0.05), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t: 0.444, p>0.05) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: 0.865, p>0.05), (Tablo 38).

Tablo 39: Doğum Sonrası Dönemde Yardım Alma Durumuna Göre Annelerin 4.-6. Haftadaki Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	z	p
Eş yardımı	Anne olarak ben	Evet	168	64.26	6.50	0.209	0.835
		Hayır	14	63.60	7.29		
	Bebeğim	Evet	168	34.88	4.05	-0.225	0.822
		Hayır	14	34.92	4.92		
	Özgüven	Evet	168	51.19	7.54	0.291	0.772
		Hayır	14	50.57	8.67		
Aile yardımı	Anne olarak ben	Evet	168	64.06	6.40	-1.065	0.287
		Hayır	14	65.92	8.17		
	Bebeğim	Evet	168	34.79	4.10	-0.863	0.388
		Hayır	14	36.00	4.18		
	Özgüven	Evet	168	51.05	7.55	-0.844	0.387
		Hayır	14	52.21	8.56		

Tablo 39’da annelerin doğum sonrası dönemde yardım alma durumuna göre 4.-6. haftadaki rol başarım puan ortalamalarının karşılaştırılması görülmektedir.

Doğumdan sonra eşlerinden yardım almalarına göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (z: 0.209, p>0.05), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (z: -0.225, p>0.05) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (z: 0.291, p>0.05), (Tablo:39).

Annelere ailesinden sağlanan yardımın varlığına göre rol başarım puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 39).

Tablo 40: Kendi Annelerinden Yardım Alma Durumuna Göre Annelerin 4-6. Haftadaki Rol Başarım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	Ölçekler	Gruplar	Sayı	X	Ss	t	p
Anne yardımı	Anne olarak ben	Evet	128	64.92	6.25	2.288	0.023*
		Hayır	54	62.51	6.96		
	Bebeğim	Evet	128	35.16	3.94	1.415	0.159
		Hayır	54	34.22	4.45		
	Özgüven	Evet	128	51.57	7.82	1.152	0.251
		Hayır	54	50.14	7.05		

*p<0.05

Tablo 40’da annelerin kendi annelerinden yardım alma durumlarına göre annelik rol başarım puan ortalamaları verilmiştir;

Kendi annelerinden yardım alan annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (t:2.288, p<0.05),

Kendi annelerinden yardım alma durumlarına göre, annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t:1.415, p<0.05) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t:1.152, p>0.05).

Tablo 41: Doğum Sonrası Dönemde Annelerin Aldıkları Yardımın Yeterliliğine Göre 4.-6. Haftadaki Annelik Rol Başarım Puanlarının Dağılımı

Özellikler	Ölçekler	Gruplar	X	Ss	Min	Max
Aile Yardımı Yeterliliği	Anne olarak ben	Evet	64.98	6.34	46.00	77.00
		Kısmen	61.45	6.42	50.00	74.00
		Hayır	63.33	6.99	54.00	76.00
	Bebeğim	Evet	35.24	4.01	23.00	42.00
		Kısmen	33.57	4.16	23.00	41.00
		Hayır	34.53	4.51	29.00	42.00
	Özgüven	Evet	51.75	7.39	33.00	65.00
		Kısmen	50.93	7.69	37.00	63.00
		Hayır	46.20	8.05	33.00	59.00
Eş Yardımı Yeterliliği	Anne olarak ben	Evet	64.68	6.29	46.00	77.00
		Kısmen	63.18	6.72	46.00	76.00
		Hayır	63.33	7.98	51.00	74.00
	Bebeğim	Evet	35.26	4.05	23.00	42.00
		Kısmen	33.95	3.77	26.00	42.00
		Hayır	34.53	5.26	23.00	42.00
	Özgüven	Evet	51.54	7.55	33.00	65.00
		Kısmen	49.81	7.45	36.00	64.00
		Hayır	51.80	8.64	36.00	64.00
Arkadaş Yardımı Yeterliliği	Anne olarak ben	Evet	66.16	5.91	55.00	77.00
		Kısmen	63.93	6.54	46.00	77.00
		Hayır	63.22	6.72	46.00	76.00
	Bebeğim	Evet	36.44	3.56	27.00	42.00
		Kısmen	34.46	4.15	23.00	42.00
		Hayır	34.21	4.18	23.00	42.00
	Özgüven	Evet	52.22	8.26	33.00	65.00
		Kısmen	51.28	7.32	39.00	64.00
		Hayır	50.44	7.39	34.00	64.00

Tablo 41’de annelerin doğum sonrası dönemde sosyal çevresinden aldığı yardımın yeterliliğine göre 4.-6. haftada annelik rol başarımları puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir.

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonra ailesinden aldığı yardımın yeterliliğine göre annelik rolü başarımları puan ortalamaları incelendiğinde; aile yardımını yeterli bulan annelerin 4.-6. haftadaki “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 64.98 ± 6.34 , “Bebeğim” puan ortalaması 35.24 ± 4.01 ve “Özgüven” puan ortalaması 51.75 ± 7.39 olarak saptanmıştır (Tablo 41).

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonra eşlerinden aldığı yardımı yeterli bulan annelerin 4.-6. haftadaki “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 64.68 ± 6.29 , “Bebeğim” puan ortalamasının 35.26 ± 4.05 ve “Özgüven” puan ortalamasının 51.54 ± 7.55 olduğu görülmektedir (Tablo 41).

Arkadaşlarından aldıkları yardımın yeterliliğine göre 4.-6. haftada arkadaş yardımını yeterli bulan annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 66.16 ± 5.91 , “Bebeğim” puan ortalamasının 36.44 ± 3.54 ve “Özgüven” puan ortalamasının 52.22 ± 8.26 olduğu belirlenmiştir (Tablo 41).

kiTablo 42: Doğum Sonrası Dönemde Annelerin Aldıkları Yardımın Yeterlilik Derecesi ile 4.-6. Haftada Annelik Rol Başarım Toplam Puanları Arasındaki İlişki (ANOVA)

Özellikler	Ölçekler	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yardım eden sayısı	Anne olarak ben	Gruplar arası	226.342	2	113.171	2.688	0.071
		Grup içi	7535.724	179	42.099		
	Bebeğim	Gruplar arası	6.779	2	3.389	0.199	0.820
		Grup içi	3055.798	179	17.071		
	Özgüven	Gruplar arası	20.924	2	10.462	0.179	0.836
		Grup içi	10474.07	179	58.514		
Aile yardımı yeterliliği	Anne olarak ben	Gruplar arası	342.581	2	171.290	4.132	0.018*
		Grup içi	7419.481	179	41.450		
	Bebeğim	Gruplar arası	75.910	2	37.955	2.275	0.106
		Grup içi	2986.667	179	16.685		
	Özgüven	Gruplar arası	417.843	2	208.921	3.711	0.026*
		Grup içi	10077	179	56.297		
Eş yardımı yeterliliği	Anne olarak ben	Gruplar arası	85.553	2	42.776	0.997	0.371
		Grup içi	7676.513	179	42.886		
	Bebeğim	Gruplar arası	57.260	2	28.630	1.705	0.185
		Grup içi	3005.317	179	16.789		
	Özgüven	Gruplar arası	103.545	2	51.772	0.892	0.412
		Grup içi	10391.45	179	58.053		
Arkadaş yardımı yeterliliği	Anne olarak ben	Gruplar arası	271.853	2	135.927	3.248	0.041*
		Grup içi	7490.213	179	41.845		
	Bebeğim	Gruplar arası	166.108	2	83.054	5.133	0.007*
		Grup içi	2896.469	179	16.181		
	Özgüven	Gruplar arası	99.672	2	49.881	0.859	0.425
		Grup içi	10395.23	179	58.074		

Tablo 42’de annelerin doğum sonrası dönemde aldıkları yardımın yeterliliği ile 4.-6. haftada annelik rol başarımların toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki görülmektedir.

Doğumdan sonra bütün anneler çevresinden en az bir kişi tarafından yardım sağlandığını belirtmişlerdir. Bu nedenle annelerin yardım sağlanıp sağlanmamasının etkisi değerlendirilememiştir.

Annelerin doğumdan sonraki dönemde gereksinim duyduğunda yardım eden bireylerin sayısına göre annelik rol başarımların toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, yardım edenlerin sayısına göre annelik rol başarımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 42).

Tablo 42’de görüldüğü gibi, doğumdan sonraki dönemde aileleri tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (F: 4.132, $p < 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde, aileleri tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre, “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (F: 2.275, $p > 0.05$).

Tablo 42’de görüldüğü gibi, doğumdan sonraki dönemde aileleri tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre, “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (F: 3.711, $p < 0.05$).

Annelerin, eşleri tarafından sağlanan yardımı yeterli bulup bulmamaları ile annelik rol başarımların toplam puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır (Tablo 42).

Tablo 42’de görüldüğü gibi, doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (F: 3.248, $p < 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (F: 5.133, $p < 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre, “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır (Tablo 42).

Tablo 43: Doğum Sonrası Dönemde Aile Yardımı Yeterlilik Derecesine Göre Annelerin Rol Başarım Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın Çoklu Karşılaştırması (Scheffe)

Ölçekler	(I) Aile Yardımı Yeterli mi?	(J) Aile Yardımı Yeterli mi?	Ortalama farkı (I-J)	Standart Hata	P
Anne Olarak Ben	Yeterli	Yetersiz	1,651	1,752	0.642
		Kısmen yeterli	3.530	1.251	0.020*
	Yetersiz	Yeterli	-1.651	1.752	0.642
		Kısmen yeterli	-1.878	2.004	0.645
	Kısmen yeterli	Yeterli	-3.530	1.251	0.020*
		Yetersiz	1.878	2.004	0.645
Özgüven	Yeterli	Yetersiz	5.553	2.042	0.027*
		Kısmen yeterli	0.814	1.458	0.856
	Yetersiz	Yeterli	-5.553	2.042	0.027*
		Kısmen yeterli	-4.739	2.336	0.131
	Kısmen yeterli	Yeterli	-0.814	1.458	0.856
		Yetersiz	4.739	2.236	0.131

* $p < 0.05$

Aile yardımının yeterliliğine göre “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılık düzeyi ve gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak için yapılan ileri analiz sonuçları Tablo 43’de verilmiştir.

Doğumdan sonraki dönemde aile yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları, aile yardımının kısmen yeterli olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p < 0.05$).

Tablo 43’de aile yardımının yeterliliğine göre özgüven puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılık düzeyi gösterilmiştir. Doğumdan sonraki dönemde aile

yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Özgüven” puan ortalamaları, aile yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde farklıdır ($p<0.05$). Aile yardımını yetersiz bulan annelerin “Özgüven” puan ortalamaları, aile yardımını yeterli bulan annelerin “Özgüven” puan ortalamalarından daha düşüktür.

Tablo 44: Doğum Sonrası Dönemde Annelerin Arkadaş Yardımı Yeterlilik Derecesine Göre Rol Başarım Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın Çoklu Karşılaştırması (Scheffe)

Ölçekler	(I) Arkadaş Yardımı Yeterli mi?	(J) Arkadaş Yardımı Yeterli mi?	Ortalama farkı (I-J)	Standart Hata	p
Anne Olarak Ben	Yeterli	Yetersiz	2.937	1.162	0.044*
		Kısmen yeterli	2.224	1.306	0.238
	Yetersiz	Yeterli	-2.937	1.162	0.044*
		Kısmen yeterli	-0.712	1.162	0.829
	Kısmen yeterli	Yeterli	-2.224	1.306	0.238
		Yetersiz	0.712	1.162	0.829
Bebeğim	Yeterli	Yetersiz	2.234	0.723	0.010*
		Kısmen yeterli	1.979	0.812	0.054
	Yetersiz	Yeterli	-2.234	0.723	0.010*
		Kısmen yeterli	-0.255	0.723	0.940
	Kısmen yeterli	Yeterli	-1.979	0.812	0.054
		Yetersiz	0.255	0.723	0.940

* $P<0.05$

Tablo 44’de arkadaş yardımının yeterlilik derecesine göre “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağı gösterilmiştir. Buna göre, doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından sağlanan yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları, arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$). Arkadaş yardımını yetersiz bulan annelerin kendilerini anne olarak algılamaları , arkadaş yardımını yeterli bulan annelerin algılamalarından daha olumsuzdur.

Tablo 44’de arkadaş yardımının yeterlilik derecesine göre “Bebeğim” puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağı gösterilmiştir. Buna göre, doğumdan sonraki dönemde arkadaş yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten ve kısmen yeterli olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Gruplar arasındaki farklılığın nedeninin arkadaş yardımını yeterli bulan annelerden kaynaklandığı saptanmıştır.

Tablo 45: Doğumdan Sonra Annelerin Yaşam Değişikliklerine Göre 4-6. Haftadaki Annelik Rol Başarım Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	Ölçekler	Gruplar	X	Ss	Min	Max
Ev Yaşamında Değişiklik	Anne olarak ben	Olumlu	64.40	6.43	46.00	77.00
		Olumsuz	62.45	7.12	46.00	77.00
		Değişiklik Olmadı	64.71	6.54	50.00	76.00
	Bebeğim	Olumlu	34.91	4.04	23.00	42.00
		Olumsuz	33.95	3.87	27.00	42.00
		Değişiklik Olmadı	35.40	4.49	23.00	42.00
	Özgüven	Olumlu	51.53	7.61	33.00	65.00
		Olumsuz	48.58	7.69	34.00	63.00
		Değişiklik Olmadı	51.54	7.42	34.00	61.00
Eş İlişkisinde Değişiklik	Anne olarak ben	Olumlu	65.29	6.10	51.00	77.00
		Olumsuz	62.46	5.54	53.00	71.00
		Değişiklik Olmadı	63.14	7.06	46.00	77.00
	Bebeğim	Olumlu	35.69	6.54	27.00	42.00
		Olumsuz	31.46	3.68	23.00	38.00
		Değişiklik Olmadı	34.46	5.25	25.00	42.00
	Özgüven	Olumlu	51.25	7.91	33.00	65.00
		Olumsuz	50.38	6.33	40.00	58.00
		Değişiklik Olmadı	51.14	7.51	34.00	64.00

Tablo 45’de annelerin doğum sonrası dönemde ev yaşamı ve eş ilişkisindeki değişikliğe göre, 4.-6. haftada annelik rol başarım puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir.

Ev yaşamında olumlu yönde değişiklik olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 64.40 ± 6.43 , değişiklik olmadığını belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 35.40 ± 4.49 ve “Özgüven” puan ortalamasının 51.54 ± 7.42 olduğu saptanmıştır.

Doğum sonrası dönemde eşiyle ilişkisinin olumlu yönde değiştiğini belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 65.29 ± 6.10 , “Bebeğim” puan ortalamasının 35.69 ± 3.68 ve “Özgüven” puan ortalamasının 51.25 ± 7.91 olduğu saptanmıştır (Tablo 45).

Tablo 46: Doğumdan Sonra Annelerin Yaşam Değişikliklerine Göre 4.-6. Haftadaki Annelik Rol Başarım Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (ANOVA)

Özellikler	Ölçekler	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Annenin yaşadığı yer	Anne olarak ben	Gruplar arası	56.860	2	28.430	0.660	0.518
		Grup içi	7705.206	179	43.046		
	Bebeğim	Gruplar arası	45.51	2	22.756	1.350	0.262
		Grup içi	3017.065	179	16.855		
	Özgüven	Gruplar arası	46.371	2	23.186	0.397	0.673
		Grup içi	10448.62	179	58.372		
Ev yaşamında değişiklik	Anne olarak ben	Gruplar arası	87.290	2	43.645	1.018	0.363
		Grup içi	7674.776	179	42.876		
	Bebeğim	Gruplar arası	30.032	2	15.016	0.886	0.414
		Grup içi	3032.545	179	16.942		
	Özgüven	Gruplar arası	181.890	2	90.945	1.578	0.209
		Grup içi	10313.10	179	57.615		
Eş ilişkisinde değişiklik	Anne olarak ben	Gruplar arası	235.789	2	117.894	2.804	0.063
		Grup içi	7526.277	179	42.046		
	Bebeğim	Gruplar arası	226.626	2	113.313	7.152	0.001*
		Grup içi	2835.951	179	15.843		
	Özgüven	Gruplar arası	8.659	2	4.329	0.074	0.929
		Grup içi	10486.34	179	58.583		

*P=0.001

Tablo 46'da annelerin doğum sonrası dönemde yaşadığı yere, ev yaşamı ve eş ilişkisindeki değişikliğe göre, 4.-6.haftada annelik rol başarım toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki görülmektedir.

Annelerin doğumdan sonraki dönemde oturduğu yere göre annelik rol başarım toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, farklı yerde oturma ile annelik rol başarım puanları arasında ilişki bulunmamıştır (Tablo 46).

Tablo 46’da görüldüğü gibi, bebeğin doğumundan sonra aile yaşamındaki değişikliğe göre, rol başarım toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Bebeğin doğumundan sonra eşiyle olan ilişkisindeki değişikliğe göre, “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($F:7.152, p=0.001$).

Bebeğin doğumundan sonra eşiyle olan ilişkisindeki değişikliği olumlu ,olumsuz ve hiçbir değişiklik olmadı şeklinde belirten anneler arasında, “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak çok anlamlı olduğu saptanmıştır (Tablo 46).

Tablo 47: Doğum Sonrası Dönemde Eş İlişisindeki Değişikliğe Göre Annelik Rol Başarım Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın Çoklu Karşılaştırması (Scheffe)

Ölçekler	(I) Eş İlişkisi Değişikliği	(J) Eş İlişkisi Değişikliği	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	P
Bebeğim	Olumlu	Olumsuz	4.230	1.177	0.002*
		Değişiklik Olmadı	1.224	0.616	0.142
	Olumsuz	Olumlu	-4.230	1.177	0.002*
		Değişiklik Olmadı	-3.005	1.195	0.045*
	Değişiklik olmadı	Olumlu	-1.224	0.616	0.142
		Olumsuz	3.005	1.195	0.045*

*P<0.05

Eş ilişkisindeki değişikliğe göre “Bebeğim” puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılık düzeyi ve gruplar arasındaki farkın kaynağını bulmak için yapılan ileri analiz sonuçları Tablo 47’de verilmiştir. Buna göre, bebeğin doğumundan sonra eşiyile arasındaki ilişkide olumsuz değişiklik olduğunu belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, değişiklik olmadığını ve olumlu değişiklik olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşüktür (p<0.05). Gruplar arasındaki fark, doğumdan sonra eşiyile arasındaki ilişkinin olumsuz yönde değiştiğini ifade eden annelerin oluşturduğu gruptan kaynaklanmaktadır.

Tablo 48: Annelerin Özgüven Puanlarına Etki Eden Faktörlerin Regresyon Analiz Sonuçları (Stepwise)

Model	Faktörler	R	R ²	t	p
1	Aile Büyüğünden Bilgi				
	Alma	0.166	0.027	2.256	0.025*
2	Aile büyüğünden bilgi,				
	Bebek Bakımı	0.245	0.060	-2.480	0.014*
	Deneyimi				
Varyans kaynağı	Kareler toplamı	SD	Kareler ortalaması	F	p
Regresyon	342.752	2	372.771	5.693	0.004*
Kalan	12122.94	179	65.476		
Toplam	12465.69	181			

*P<0.05

Tablo 48’de annelerin doğumdan sonra 1.-3 gün elde edilen “Özgüven” puanlarına etki eden faktörlerden aile büyüğünden bilgi alma %2.7 oranında negatif yönde etki etmektedir (R²: 0.027). Aile büyüğünden bilgi ve bebek bakımı deneyiminin etki gücü artmakta ve %6’olmaktadır (R²: 0.060). Bebek bakımı deneyimi olan annelerin özgüvenlerinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

BÖLÜM IV

4.TARTIŞMA

Araştırmanın amacı; ilk defa anne olan kadınların annelik kimliğinin edinilmesini sağlayan annelik rolü başarımlarını ölçmede kullanılan “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben”, “Anlamsal Farklılık Ölçeği –Bebeğim’in” ve “Pharis Özgüven Ölçeği’nin” , Türk toplumuna uyarlanarak geçerlik ve güvenilirliğini yapmak ve annelik rolü başarımlarını etkileyen faktörleri belirlemektir.

Araştırma, 01 Haziran 2002-01 Kasım 2002 tarihleri arasında Sağlık Bakanlığı, Aydın Doğumevi’ne, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Doğum Servisi’ne ve SSK Aydın Hastanesi Doğum Servisi’ne doğum yapmak için yatan ve çalışmaya alınma kriterlerine uyan 182 kadın üzerinde tanımlayıcı ve analitik bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir.

TARTIŞMA BÖLÜMÜNDE;

4.1. Anne ve Babaların Tanıtıcı özelliklerinin değerlendirilmesi,

4.2. Annelerin doğum öncesi, doğum, doğum sonrası dönem ve bebeklerine ilişkin özelliklerinin değerlendirilmesi,

4.3. Annelerin 1.-3. gün ile 4.-6. hafta rol başarımları puan ortalamalarına göre dağılımının değerlendirilmesi,

4.4. Annelik rol başarımları puanları ve bazı faktörlerle ilişkisinin değerlendirilmesi olmak üzere dört grup yer almaktadır.

4.1. ANNE VE BABALARIN TANITICI ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ,

Anne ve babaların sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde; annelerin %62.6'sının 20-25 yaş grubunda, % 45.1'inin ilkokul mezunu, % 73.6'sının ev hanımı olduğu, % 78'inin ev dışında herhangi bir işte çalışmadığı saptanmıştır. Babaların % 56.7'sinin 26-31 yaş grubunda, % 36.3'ünün ilkokul mezunu, % 39.6'sının işçi olduğu belirlenmiştir (Tablo 14)

Zabielski (1994) tarafından yapılan çalışmada ilk doğumunu yapan annelerin yaş ortalamasının 28.5 (19-41 yaş) yaş ve % 48'inin üniversite düzeyinde eğitilmiş olduğu saptanmıştır (58).

Balcı ve Savaşer (1998) yaptıkları çalışmada, annelerin %44.6'sının 25-29 yaş grubunda, % 48.9'unun üniversite mezunu olduğunu belirtmişlerdir (4).

Mercer (1985), çalışmaya katılan primipar annelerin çoğunluğunun 20-29 yaşta olduğunu saptamıştır (32).

Annelerin aile özelliklerine ilişkin dağılımı incelendiğinde; % 61.5'inin 1-3 yıllık evli olduğu, % 68.7'sinin ailelerinin çekirdek aile yapısında olduğu, % 53.8'inin orta gelir düzeyine sahip olduğu ve % 80.2'sinin sağlık harcamalarını karşılamak için sosyal güvencesinin bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 15).

Balcı ve Savaşer (1998) yaptıkları çalışmada, annelerin % 82.6'sının sağlık güvencesi bulunduğunu saptamışlardır (4).

Zabielski tarafından yapılan çalışmada (1994) ilk doğumunu yapan annelerin % 81'inin özel sağlık sigortası bulunduğu saptanmıştır (58).

4.2. ANNELERİN DOĞUM ÖNCESİ, DOĞUM, DOĞUM SONRASI DÖNEM VE BEBEĞE İLİŞKİN ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Annelerin doğum öncesi dönem ve doğuma ilişkin özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; % 72.5'inin gebeliğinin planlı olduğu, % 60.4'ünün gebelikte problem yaşamadığı, % 66.5'inin doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi aldığı, % 65.9'unun daha önce herhangi bir bebeğe bakmadığı, %79.7'sinin vajinal yolla doğum yaptığı saptanmıştır (Tablo 16).

Gager ve arkadaşları (1998) yaptıkları çalışmada, ilk doğumunu yapan annelerin % 95'inin bebeklerinin istenen bebek olduğunu ve % 75'inin anne-baba eğitim sınıflarına katıldığını saptamışlardır (20).

Mercer (1985) yaptığı çalışmada, adolesan annelerin %80'inin, 20-29 yaş grubu annelerin %58'inin ve 30 yaş ve üstü annelerin % 41'inin vajinal yolla doğum yaptıklarını belirtmiştir (32).

Fowles'in (1998) yaptığı çalışmada , primipar kadınların %79'unun vajinal yolla doğum yaptıkları saptanmıştır (17).

Annelerin bilgi kaynakları incelendiğinde; % 17.6'sının (n:32), en az bir aile büyüğünden, % 54.4'ünün (n:99) televizyon veya diğer iletişim araçlarından(kitap, dergi, gazete, internet vb), %33.0'ının (n: 60) sağlık çalışanlarından (doktor, hemşire veya ebe) bilgi aldıkları saptanmıştır (Tablo 17).

Annelerin doğum öncesi dönemde anneliğe hazırlanma ve bebek bakımı konusunda kapsamlı bilimsel bilgiye gereksinimleri vardır. Annelerin doğum sonrası döneme ilişkin bilgi gereksinimlerinin karşılanması gebelik döneminde başlanmalı ve doğum sonrası dönemde de sürdürülmelidir.

Annelerin doğum sonrası döneme ilişkin dağılımları incelendiğinde, % 90.1'inin doğumdan sonra kendi evinde kaldığı, % 69.8'inin başkalarından yardım almasını gerektirecek en az bir sağlık problemi yaşadığı saptanmıştır (Tablo 18).

Anneler çoğunlukla kendi evlerinde kalmayı tercih etmişlerdir. Doğum sonrasında kendi rahatlığı ve ebeveynliğe uyum sağlaması için kendi evinde eşyle birlikte geçirmesi çok önemlidir.

Doğum sonrası rahatsızlıkların çoğunluğunu epizyotomi bölgesi problemleri (ağrı, dikişlerde açılma, enfeksiyon), meme problemleri (dolgunluk, hassasiyet ve ağrı, meme ucu çatlağı), kabızlık ve hemoroid, enfeksiyon (gripal enfeksiyon, ishal vb) gibi postpartum dönemde en sık görülen problemler oluşturmuştur (Tablo 18).

Erken postpartum dönemdeki annelerde görülen yaygın fiziksel rahatsızlıkların; meme dolgunluğu ve meme ucu çatlağı, hemoroid, epizyotomi ağrısı, sezaryenden sonra dikişlerde rahatsızlık, konstipasyon, idrar yapmada zorlanma, fazla terleme olduğu belirtilmektedir (5,50).

Annelerin doğum sonrası dönemde aldıkları yardıma ilişkin özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; tamamı doğumdan sonraki ilk günlerde en az bir kişi tarafından kendisine yardım sağlandığını belirtmiş; bunlardan % 66.5'inin bir veya iki kişiden yardım aldığı saptanmıştır (Tablo 19).

Sosyal çevrelerinden aldıkları yardım konuları, bebeğin beslenmesi/emzirilmesi, uyutulması/sakinleştirilmesi, ev işleri, manevi destek, bilgi verme, yol gösterme ve parasal yardımdır. Annelerin en fazla bebeğin banyosu (%91.2), ev işleri (%76.4) ve manevi destek (%71.4) konularında yardım aldıkları saptanmıştır.

Annelerin % 92.3'üne doğumdan sonraki dönemde eşleri tarafından yardım sağlandığı , % 67.6'sının eşleri tarafından sağlanan yardımı yeterli bulduğu saptanmıştır (Tablo 19).

Cronenwett(1985) doğumdan sonra annelerin %76'sının eşlerinden destek aldıklarını saptamıştır (12).

Gager ve arkadaşları (1998)yaptıkları çalışmada ilk doğumunu yapan annelerin %75'nin acil durumda çağırabilecekleri arkadaş ve akrabalarının bulunduğunu saptamışlardır (20).

Eşleri tarafından annelerin %78.6'sına bebeğin uyutulması/sakinleştirilmesi, %48.9'una ev işleri, %44.0'ına manevi destek, %31.9'una bebeğin banyosu, %13.7'sine bebeğin emzirilmesi/beslenmesi konularında yardım sağlanmıştır. Eşler tarafından sağlanan yardım konuları ile diğer aile üyeleri tarafından sağlanan yardım konuları arasında farklılık görülmektedir.

Çalışmaya katılan annelerin %73.6'sının aileleri tarafından, %26.9'unun arkadaşları tarafından ve %32.4'ünün komşuları tarafından sağlanan yardımı yeterli bulduğunu saptanmıştır (Tablo 19).

Doğum sonrası dönemde annelerin gereksinimlerinin karşılanması ve sorunların çözümünde yardım sağlayan bireylerin dağılımı incelendiğinde; %92.3'üne (n:168) eşleri tarafından, %70.3'üne (n:128) anneleri tarafından, %54.9'una(n:100) kayınvalideleri tarafından yardım sağlandığı saptanmıştır. Annelerin %19.8'i arkadaş ve komşularından yardım almış olmalarına rağmen, arkadaşlarından aldıkları yardımı yeterli bulanların oranı %26.9, komşularından aldıkları yardımı yeterli bulanların oranı %32.4' olarak saptanmıştır. Annelerin arkadaş ve komşularından yardım beklentilerinin oldukça düşük olması nedeniyle mevcut yardım ile yardımı yeterli algılama arasında farklılık olduğu görülmektedir.

Cronenwett(1985), ilk bebeğin doğumundan sonraki ilk beş ay içinde annelerin %75'ine kendi anneleri tarafından destek sağlandığını ve %85'inin ulaşılabilir destekten

memnuniyet duyduklarını belirtmiştir. Sonuçlar, bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (12).

Tarkka ve Paunonen (1996) doğum sonrası dönemde annelerin %98 oranında en fazla desteği eşlerinden aldıklarını , %96 oranında kendi anne-babalarından, %88 oranında arkadaşlarından aldıklarını bildirmişlerdir. Aynı çalışmada sağlık çalışanlarının, destek kaynağı olarak en son sırada yer aldığı bildirilmiştir. Buna rağmen, ebeler tarafından sağlanan emosyonel destek ile annelerin olumlu doğum deneyimleri arasında önemli ilişkinin olduğu gösterilmiştir (48).

Bebeklere ilişkin özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; % 47.3'ünün cinsiyeti kız, % 52.7'sinin erkek olduğu, annelerin % 80.2'sinin, babaların % 79.7'sinin bebeklerinin istedikleri cinsiyette doğduğu saptanmıştır (Tablo 21).

Zabielskinin (1994) yaptığı çalışmada primipar doğum yapan annelerin bebeklerinin % 48'inin erkek , doğum kilolarının 2430gr-4100 gram ve ortalama 3290 gram olduğu saptanmıştır (58)

Bebeklerin % 57.1'inde, doğumdan sonra sağlık problemi gelişmiştir (Tablo 21). Bebeklerin rahatsızlanma nedenleri arasında, sindirim sistemi sorunları(kolik/gaz, kabızlık, kusma, sarılık vb), huzursuzluk (ağlama, uykusuzluk), pişik/ekzema, göbek enfeksiyonu, gözlerde çapaklanma gibi çoğunluğu, yenidoğan döneminde karşılaşılan problemler oluşturmuştur.

4.3. ANNELERİN 1.-3. GÜN İLE 4.-6. HAFTADAKİ ANNELİK ROL BAŞARIM PUAN ORTALAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Annelerin doğumdan sonra 1.-3. günlerde elde edilen ve 4.-6. haftalarda elde edilen rol başarımları puan ortalamaları incelendiğinde; doğumdan sonraki 1-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Anne

Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ileri derecede anlamlı fark bulunmuştur (t: -9.143, sd: 181, p<0.001). Bu sonuçlara göre annelerin 4.-6. haftalarda anne olarak kendilerini algılamaları, doğumdan sonraki 1-3. günlerdeki algılamalarına göre daha olumludur. 1.-3. gün “Anne Olarak Ben” puan ortalaması 61.32 ± 7.21 ve 4.-6. hafta “Anne Olarak Ben” puan ortalaması 64.20 ± 6.54 ’dür (Tablo 22).

Zabielski’nin (1994) yaptığı çalışmada primipar ve miyadında doğum yapan annelerin birinci yıldaki “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları 61.86 ± 7.81 bulunmuştur (58).

Fowles’in (1998) yaptığı çalışmada annelerin doğumdan sonra 9.-14. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları 64.8 ± 6.8 olduğu saptanmıştır (17).

Pridham ve Chang (1989), doğumdan sonra birinci hafta ve üçüncü aylar arasında annelerin kendilerini değerlendirme puanlarının arttığını bildirmişlerdir (37).

Doğumdan sonraki 1-3 günlerde elde edilen “Bebeğim” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (t: -2.100, sd: 181, p<0.05). Bu sonuçlara göre annelerin 4.-6. haftalarda bebeklerini algılamaları, doğumdan sonraki 1-3. günlerdeki algılamalarına göre daha olumludur. 1.-3. gün “Bebeğim” puan ortalaması 34.09 ± 4.04 ve 4.-6. hafta “Bebeğim” puan ortalaması 34.88 ± 4.11 olarak saptanmıştır (Tablo 22).

Fowles’in (1998) yaptığı çalışmada annelerin doğumdan sonra 9-14. haftalarda elde edilen bebeğim puan ortalamaları 37.5 ± 3.8 olarak saptanmıştır (17).

Pridham ve Chang (1989), doğumdan sonra birinci hafta ve üçüncü aylar arasında annelerin bebeklerini değerlendirme puanlarının azaldığını bildirmişlerdir (37).

Doğumdan sonraki 1.-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları ve 4.-6. haftalarda elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında ileri derecede anlamlı

fark bulunmuştur (t: -5.564, p<0.001). Bu sonuçlara göre annelerin 4.-6. haftalarda “Özgüven” algılamaları, doğumdan sonraki 1.-3. günlerdeki algılamalarına göre daha olumludur. 1.-3. gün “Özgüven” puan ortalaması 44.84± 8.29 ve 4.-6. hafta “Özgüven” puan ortalaması 51.14± 7.61’dir (Tablo 22).

Gager ve arkadaşları(1998) yaptıkları çalışmada, ilk doğumu yapan annelerin %40 ebeveynlikle ilgili yeterlilik konusunda kendilerini güvenli hissettiklerini ve ebeveynliğin gerektirdikleriyle yeterli baş edebileceklerine inandıkları saptanmıştır (20).

Doğumdan sonra 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımlarının 1.-3. günlerde elde edilenlerden yüksek olmasının nedeni annelik rol başarımlarının doğumdan sonra birinci yıla kadar değişim gösterebileceği, ayrıca anne ve bebek arasındaki bağın oluşum sürecinin bunu desteklediği şeklinde yorumlanabilir. Doğumdan sonra bebeğiyle ilk karşılaşan anne zamanla onun gereksinimlerini öğrenmekte ve onu anlamaya çalışmaktadır. Ayrıca anne bu süre içerisinde anne olarak kendi kimliğini edinmektedir. Kişisel olarak rolünün gerektirdiği performansı gerçekleştirecek beceri ve güveni kazanmaktadır.

Mercer (1985), yeni annelerin doğumdan sonra dördüncü aya kadar, bebeklerinin bakımını yapabilme becerisi ve güvenlerinin arttığını belirtmektedir (32).

5.2. ANNELİK ROL BAŞARIM PUANLARININ VE BAZI FAKTÖRLERLE İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki 1.-3. günler arasındaki annelik rol başarımlarının yaş gruplarına göre incelendiğinde; 26-31 yaş grubu annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 63.50 ± 6.88, 19 yaş ve altındaki

annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.88 ± 3.84 , 32 yaş ve üzerindeki annelerin “Özgüven” puan ortalaması 46.42 ± 7.63 olduğu saptanmıştır (Tablo 23).

Annelerin doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasındaki annelik rol başarımları puan ortalamaları yaş gruplarına göre incelendiğinde, 26-31 yaş grubu annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 65.02 ± 5.97 ve “Bebeğim” puan ortalamasının 35.30 ± 3.89 , “Özgüven” puan ortalamasının 53.88 ± 6.36 olduğu saptanmıştır (Tablo 23).

Annelerin yaş gruplarına göre, annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde; annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$), (Tablo 24).

Bir yetişkin rolü olan annelik rolünün sosyal ve psikolojik olarak tam olgunlaşmamış adolesanlarda yeterli olarak gelişemeyebileceği veya geç gelişebileceği belirtilmektedir. Adolesan annelerin ve 35 yaş üstü annelerin bebekleri, 20-35 yaş grubundaki anne bebeklerine göre prematürelilik, düşük doğum ağırlığı ve mortalite riskinin yüksek olması gibi sorunlar yaşayabilirler. Adolesan annelerin bebeklerine karşı daha az sabır gösterdikleri belirtilmektedir. İlk doğumunu otuzlu yaşlarda yapan annelerin daha olgunlaşmış olmalarına rağmen, morbidite oranlarının ve kendi annelik rol beklentilerinin yüksek olması nedeniyle erken dönemde rol başarımlarının engellenebileceği ve annelik rolü için en uygun yaşın 20-30 yaşlar arasında olduğu belirtilmektedir (31).

Yapılan çalışmalarda, adolesan annelerin henüz kendi gelişimsel olgunluğa ulaşmamış olmaları nedeniyle, yetişkin annelere göre bebeklerine karşı sorumluluk ve hassas davranışlar göstermede ve sözlü iletişim yöntemlerini kullanmada daha yetersiz oldukları belirtilmektedir (8,13).

Mercer (1985) yaptığı çalışmada annelerin yaş gruplarına göre bebeklerini algılama puanları arasında anlamlı fark bulunmadığını bildirmiştir. Her yaş grubundaki annelerin bebeklerini algılama puanları birinci aydan dördüncü aya kadar olumlu yönde değişmiştir. Annelerin anne olarak kendilerini değerlendirmeleri yaş gruplarına göre farklılık göstermemiştir (32). Araştırmada da benzer şekilde yaş gruplarına göre annelerin bebeklerini algılamaları arasında ve anne olarak kendilerini algılamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırmaya katılan annelerin yaş gruplarına göre bebek bakımı konusunda özgüvenleri arasında fark bulunmamıştır.

Mercer (1985) yaptığı çalışmada annelerin yaş gruplarına göre annelik rolü memnuniyetinin anlamlı düzeyde farklı olduğunu ve her yaş grubunda birinci aydan dördüncü aya kadar memnuniyetin çok düşük oranda olumlu yönde değiştiğini saptamıştır (32).

Ülkemizde, özellikle kırsal kesimde adolesan yaşta evliliklere sık rastlanmaktadır. Geleneksel toplumlarda, evlenen bir kadından beklenen en önemli görev onun çocuk doğurmasıdır (50). Bu kültürel ortamda yaşayan adolesanlar anneliğe ilişkin rol davranışlarını erken yaşta gözlemlemeye ve tanımaya başlarlar. Araştırmada diğer yaş grupları ile adolesan annelerin rol başarımlarının farklı bulunmamasının, içinde yaşadığı toplum ve diğer aile üyelerinin kendisinden beklediği rol davranışını gerçekleştirmek için daha fazla çaba gösterdikleri ve daha fazla destek almış olabilecekleri düşünülmektedir.

Annelerin eğitim durumlarına göre doğumdan sonraki annelik rolü başarımları puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde; 1.-3. günler arasında liseyi bitirmiş annelerin "Anne Olarak Ben" puan ortalamasının 62.08 ± 7.37 , ilkokulu bitiren annelerin

“Bebeğim” puan ortalamasının 34.19 ± 4.20 ve üniversiteyi bitiren annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 46.66 ± 9.05 olduğu saptanmıştır (Tablo 25).

Annelerin doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasında eğitim düzeylerine göre annelik başarı puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde, liseyi bitiren annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 65.22 ± 7.23 ve “Bebeğim” puan ortalamasının 35.43 ± 4.38 , üniversiteyi bitiren annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 53.11 ± 6.96 olduğu saptanmıştır (Tablo 25).

Annelerin eğitim düzeylerine göre annelik rol başarı toplam puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, 1.-3. gün “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (F: 0.401, $p > 0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (F: 0.033, $p > 0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (F: 1.046, $p > 0.05$), (Tablo 20). Annelerin 4.-6. haftalarda “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları (F: 0.737, $p > 0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları (F: 0.832, $p > 0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (F: 1.441, $p > 0.05$), (Tablo 26)

Walker ve arkadaşları (1986), annelerin gözlenen annelik davranışlarını değerlendirdikleri çalışmalarında, primipar annelerin eğitim düzeyi ile annelik davranışları arasında çok anlamlı ilişki olduğunu saptamışlardır (54)

Kadınların eğitim düzeyi yüksekliğinin ve ekonomik özgürlüğünün olması nedeniyle toplumsal konumu ve gücü artmaktadır (50). Yüksek eğitim düzeyine sahip olan kadınların kendilerine olan güvenlerinin fazla olması, doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda daha araştırmacı olmaları ve bu nedenle bebek bakımı konusunda özgüvenlerinin daha yüksek olması beklenmektedir. Çalışmada üniversite mezunu olan annelerin özgüven puan ortalamaları diğer yaş gruplarına göre yüksek

olmasına karşın farkın anlamlı bulunmaması, üniversite mezunu anne sayısının yeterli olmamasına bağlı olabilir.

Grace (1993), doğumdan sonra 4.-6. haftalarda lise düzeyinde eğitime sahip anneler ile üniversite mezunu annelerin anne olarak kendilerini değerlendirme puanları arasında anlamlı fark olduğunu saptamıştır (24).

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonraki 1.-3. günler arasındaki annelik rolü başarımların puan ortalamaları meslek gruplarına göre incelendiğinde; serbest meslek sahibi annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 66.33 ± 6.36 olduğu, ev hanımı olan annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.27 ± 4.06 olduğu memur olan annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 48.72 ± 7.05 olduğu saptanmıştır (Tablo 27).

Annelerin meslek gruplarına göre doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasında annelik başarımların puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde, serbest meslek sahibi annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 69.11 ± 5.88 , “Bebeğim” puan ortalamasının 36.00 ± 2.34 olduğu, “Özgüven” puan ortalamasının 55.33 ± 5.17 olduğu saptanmıştır. Serbest mesleğe sahip olan annelerin annelik rol başarımların puan ortalamaları diğer meslek gruplarına göre daha yüksektir (Tablo 27).

Annelerin meslek gruplarına göre 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.822, $p>0.05$), “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.365, $p>0.05$) ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 2.304, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 28).

Annelerin mesleki farklılıklarına göre 4.-6. hafta annelik rol başarımların toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.884, $p>0.05$), “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında

(F: 0.661, $p>0.05$) ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.984, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 28).

Serbest meslek sahibi annelerin annelik rol başarımları puan ortalamaları diğer meslek gruplarına göre yüksek olmasına karşın bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Annelerin gelir düzeyine göre annelik rol başarımları puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde; iyi gelir düzeyine sahip annelerin doğumdan sonraki 1.-3. günler arasında “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 62.00 ± 6.68 olduğu, orta gelir düzeyine sahip annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 34.10 ± 4.36 ve “Özgüven” puan ortalamasının 45.21 ± 8.51 olduğu saptanmıştır. Orta gelir düzeyine sahip annelerin “Bebeğim” ve “Özgüven” puan ortalaması diğer gelir düzeylerine göre yüksek bulunmuştur (Tablo 29).

Gelir düzeylerine göre doğumdan sonraki 4.- 6. haftalar arasında annelik başarımları puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde, orta düzeyde gelire sahip annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 64.50 ± 5.60 , “Bebeğim” puan ortalamasının 35.22 ± 4.10 olduğu, iyi gelir düzeyine sahip annelerin “Özgüven” puan ortalamasının 52.34 ± 7.09 olduğu saptanmıştır. Orta düzeyde gelire sahip annelerin “Anne Olarak Ben” ve “Bebeğim” puan ortalaması, iyi gelir düzeyine sahip annelerin “Özgüven” puan ortalaması diğer gelir düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 29).

Annelerin gelir düzeyine göre 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.580, $p>0.05$), ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.330, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 30).

Gelir düzeyine göre 4.-6. hafta annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında

(F: 0.922, $p>0.05$), “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında (F: 1.044, $p>0.05$) ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında (F: 0.926, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 30).

Annelerin gelir düzeylerine “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2(K-W):0.018$, $p>0.05$) (Tablo 31).

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre gelir düzeyindeki farklılıkların annelerin anne olarak kendilerini ve bebeklerini algılamalarını, bebek bakımı konusunda özgüvenlerini etkilemediği bulunmuştur.

Walker ve arkadaşları (1986), annelerin sosyoekonomik düzeyleri ile gözlenen annelik davranışları arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamışlardır (54).

Annelerin çalışma ve sosyal güvence durumlarına göre doğumdan sonra elde edilen rol başarımlarının karşılaştırılması incelendiğinde;

Çalışma durumuna göre, 1-3 günlerdeki “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -0.054, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t:-0.739, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t:0.822, $p>0.05$) (Tablo 32).

Çalışma durumuna göre, 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: 0.045, $p>0.05$) ve “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t:0.157, $p>0.05$) anlamlı fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan annelerden, ev dışında bir işte çalışanların çalışmayan annelere göre “Özgüven” puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (t:2.432, $p<0.05$). (Tablo:32).

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 1-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: 0.880, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t:0.672, p>0.05$), (Tablo 32).

Kadınların çalışma yaşamında yer alması kendilerine güvenlerini sağlayacağından bebek bakımında da özgüvenlerinin yüksek olmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t: -2.093, p<0.05$). Araştırmaya katılan sosyal güvencesi, olan annelerin “Özgüven” puanları sosyal güvencesi olmayan annelere göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 32).

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 4.-6. Haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.326, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -1.675, p>0.05$), (Tablo 32).

Çalışmaya katılan annelerin sosyal güvence varlığına göre, 4.-6. haftada elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t: -2.308, p<0.05$). 4.-6. haftada sosyal güvencesi olan annelerin “Özgüven” puanları sosyal güvencesi olmayan annelere göre daha yüksektir (Tablo:32).

Sosyal güvencesi olmayan annelerin “Özgüven” puan ortalamalarının düşük olmasının nedeni özellikle sağlıkla ilgili parasal gereksinimleri karşılanamayacağından daha fazla kaygı hissetmiş olabilecekleri düşünülmektedir.

Zabielski (1994)’nin yaptığı çalışmada özel sigortası olan annelerin bebeklerini daha olumlu algıladığı saptanmıştır (58)

Gebeliğin planlanma durumuna göre annelerin 1.-3 günlerde elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında ve 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 33).

Toplumumuzda çoğunlukla ilk çocuğun doğumu, evlilik için önemli bir pekiştirici olarak görülmekte ve eşler ilk çocuğun doğumunu geciktirme konusunda kesin kararlılık göstermemektedirler. Gebeliğin planlanmamasına karşın bebeğin “ilk” olması nedeniyle eşler tarafından istenmiş olabileceği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan annelerin çoğunluğunun ev hanımı olması ve ev dışında bir işte çalışmaması nedeniyle doğacak bebeğin anne için bir arkadaş ve uğraşı olacağı düşüncesinin gebeliği kabullenmeyi kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Yapılan bir çalışmada plansız sezaryen doğum deneyimi yaşayan kadınların kendilerini olumsuz algıladıkları ve bebek bakımı konusunda yetersiz hissettikleri saptanmıştır (17).

Anne olmayı planlayan bireylerin kendi sorumluluklarına hazırlandıkları ve uygun çocuk bakımı sağladıkları, sosyal, ekonomik ve psikolojik kaynakları daha iyi kullandıkları belirtilmektedir Ebeveynliğe hazırlanan bireylerin bebeği besleme, düzenli günlük bakımını sağlama ve çocuğu anlama konusunda daha başarılı olduğu belirtilmektedir (20).

Gebelikte problem yaşanma durumuna göre annelerin 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.645, p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: 0.092, p>0.05$). “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t: -2.893, p<0.05$). Annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo:33).

Annelerin gebelikte yaşadıkları sağlık sorunları özgüvenlerini ve anne olarak kendilerini algılamalarını etkilememektedir. Annelerin gebelikte sağlık problemi yaşamış olmaları, bebeklerini algılamalarını etkilemektedir. Gebelikte sağlık problemi yaşayan annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, sağlık problemi yaşamayan annelerin “Bebeğim” puan ortalamalarına göre daha düşük bulunmuştur (Tablo 33).

Annelerin gebelik öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi alma durumuna göre 1.-3 günlerde elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında ve 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo:34).

Annelerin gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: -0.010, p>0.05$) ve “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -1.780, p>0.05$), (Tablo 34). Daha önce herhangi bir bebeğe bakım vermiş olmak annelerin kendilerini anne olarak algılamalarını ve bebeklerini algılamalarını etkilememiştir.

Balcı ve Savaşer(1998)’in çalışmasında daha önce bebek bakımına katılması ve bilgi almasının annenin bebeğini algılamasını etkilemediği saptanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (4)

Bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t: 2.142, p<0.05$). Gebelik öncesinde herhangi bir bebeğe bakan annelerin özgüvenleri daha önce herhangi bir bebeğe bakmayan annelerin özgüvenlerinden daha yüksek bulunmuştur (Tablo 34).

Daha önce bir bebeğe bakım vermiş olmak annelerin doğumdan sonra erken dönemde kendi bebeğinin bakımını gerçekleştirirken daha rahat ve güvenli olduğunu ortaya koymaktadır.

Gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre, 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 34).

Geçmişte bebek bakımı konusunda deneyimli olanların ilk günlerde özgüvenlerinin yüksek olmasından doğan farklılık, deneyimi olmayan annelerin zaman içinde kendi bebeklerine bakarak güven kazanmalarıyla ortadan kalkmaktadır.

Tablo 35’de annelerin doğum öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre 1.-3. günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ($t: 0.175, p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t: -1.643, p>0.05$).

Gebelik öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre 1.-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t: -2.256, p<0.05$).

Doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda aile büyüklerinden bilgi alan annelerin özgüvenleri almayanlara göre daha düşük bulunmuştur (Tablo 35). Aile büyüğünden alınan bilginin annelerin bebeklerinin bakımını gerçekleştirme konusunda kaygı yaşamalarına ve böylece güvenlerinin azalmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Annelerin doğum öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre, 4.-6. haftalarda annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 35).

Doğum şekline göre 1.-3 günlerde elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında ve 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 36).

Annelerin doğumu farklı şekilde yapmaları annelik rol başarımında farklılık yaratmadığı görülmektedir. Sezaryen doğuma bağlı oluşan geçici fiziksel rahatsızlıkların annelerin rol başarım puanlarına etki etmediği görülmektedir.

Bebeğin cinsiyetine göre, annelerin 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: 0.362, $p>0.05$), “Bebeğim” puan ortalamaları arasında (t: 0.658, $p>0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t: 0.898, $p>0.05$), (Tablo 34).

Bebeğin cinsiyetine göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarım puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunamamıştır (Tablo 37).

Walker ve arkadaşlarının (1986) annelerin gözlenen annelik davranışlarını değerlendirerek yaptıkları çalışmada, annelik rol davranışları ile bebeklerin cinsiyeti arasında ilişki olmadığı saptanmıştır (54)

Annelerin bebeklerinin cinsiyetini isteyip istememeleri, “Anne Olarak Ben” ve “Bebeğim” puan ortalamalarını etkilememiştir (t:0.718, $p>0.05$; t: 0.062, $p>0.05$).

Bebekleri istedikleri cinsiyette doğan annelerin özgüvenleri, bebekleri istedikleri cinsiyette doğmayan annelerin özgüvenlerine göre daha yüksek bulunmuştur (t: 2.069, $p < 0.05$) (Tablo 37).

Bu sonuçla ilk kez anne olan kadınların hayal ettiği veya beklediği bebeğe sahip olması özgüvenlerini pekiştirmektedir.

Babaların bebeklerinin istedikleri cinsiyette doğup doğmaması, annelerin rol başarım puanlarını etkilememiştir ($p>0.05$), (Tablo 34). Babaların hayal ettiği cinsiyette bebeğe sahip olmamalarının annelerin rol başarımını olumsuz yönde etkilemediği düşünülmektedir.

Anne ve bebeğin sağlık durumuna göre 4.-6. haftadaki rol başarım puan ortalamalarının karşılaştırılması incelediğinde;

Bebeğin doğumdan sonraki sağlık durumuna göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında (t: -1.835, p>0.05) ve “zguven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (t: -1.150, p>0.05) (Tablo 38).

Bebeğin sağlık problemi varlığına göre annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: -1.982, p<0.05). Bebeği doğumdan sonra rahatsızlanan annelerin bebekleri ile ilgili algıları, bebeği rahatsızlanmayan annelerin algılarına göre daha olumsuzdur (Tablo:38)

Doğumdan sonraki ilk 4-6 hafta içerisinde annenin sağlık problemi varlığına göre 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarım puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 38).

Doğum sonrası dönemde yardım alma durumuna göre annelerin 4.-6. haftadaki rol başarım puan ortalamaları incelendiğinde; eşinden ve ailesinden yardım sağlanma durumuna göre rol başarım puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Tablo 39).

Annelerin rol başarımında sadece sağlanan yardımın varlığı yada yokluğundan çok bireyin bundan memnunluk düzeyi yada sağlanan yardımın yeterlilik derecesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Annelere yardım sağlanmış olması onun gereksinimlerini karşılayacak düzeyde ve kalitede olmayabilir. Bu nedenle annelere sağlanan yardımın varlığı ya da yokluğunun onun annelik rolü başarımında etkisi saptanamamıştır.

Gönüllü rol modellerinin varlığı bir annenin uygun annelik davranışlarını göstermesine ve annelik rolü ile ilgili kendisini yeterli hissetmesine yardım edebilir (36).

Yetersiz sosyal destek alan kadınların bebek bakımı konusunda kendilerini olumsuz algıladıkları ve yetersiz hissettikleri belirtilmektedir (17).

Annelerin kendi annelerinden sağlanan yardımın varlığına göre rol başarımları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 40).

Kendi annelerinden emosyonel destek alan genç annelerin destek almayan genç annelere göre çocuklarıyla daha olumlu duygusal ilişki kurdukları belirtilmektedir (20).

Annelerin doğum sonrası dönemde sosyal çevresinden aldığı yardımın yeterliliğine göre annelik rol başarımları puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde;

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonra sosyal çevresinden aldığı yardımın yeterliliğine göre 4.-6. haftada annelik rolü başarımları puan ortalamaları incelendiğinde; aile yardımını yeterli bulan annelerin anne olarak ben puan ortalamasının 64.98 ± 6.34 , “Bebeğim” puan ortalamasının 35.24 ± 4.01 ve “Özgüven” puan ortalamasının 51.75 ± 7.39 olduğu saptanmıştır (Tablo 41).

Çalışmaya alınan annelerin doğumdan sonra eşlerinden aldığı yardımın yeterliliğine göre 4.-6. haftada annelik rolü başarımları toplam puan ortalamaları incelendiğinde; eş yardımını yeterli bulan annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 64.68 ± 6.29 ve “Bebeğim” puan ortalamasının 35.26 ± 4.05 , “Özgüven” puan ortalamasının 51.54 ± 7.55 olduğu görülmektedir (Tablo 41).

Annelerin doğumdan sonraki dönemde gereksinim duyduğunda yardım eden bireylerin sayısına göre annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki

incelendiğinde, yardım edenlerin sayısına göre annelik rol başarımları puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 42).

Sosyal desteği fazla olan annelerin özellikle eşlerinden ve yakın akrabalarından alınan desteğin olumlu annelik rolüne katkı sağladığı belirtilmektedir (58).

Mc Cubbin ve arkadaşları (1983), sosyal destek ağlarından sağlanan yardımın, stres altındaki anne-babalar için önemli baş etme mekanizması oluşturduğunu belirtmişlerdir. Sosyal çevresinden destek alan annelerin anne – çocuk etkileşimi düzeyinin daha yüksek olduğunu ve stres düzeyinin daha düşük olduğunu göstermişlerdir (30).

Doğumdan sonraki dönemde aile yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin "Anne Olarak Ben" puan ortalamaları, aile yardımının kısmen yeterli olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p < 0.05$), (Tablo 43).

Doğumdan sonraki dönemde aile yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin "Özgüven" puan ortalamaları, aile yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p < 0.05$) (Tablo 43).

Aile yardımının, annelerin beklentilerine yanıt verecek yeterlilikte olmamasının, anne olarak kendilerini daha olumsuz algılamalarına neden olabileceği düşünülmektedir

Bir annenin aldığı destek ve rehberlik, kendi rol performans stilini gerçekleştirmesine yardım ederken, aynı zamanda kendine olan güveninin artmasına yardımcı olacaktır (53,54)

Doğum sonrası dönemde sağlanan yardımın annenin gereksinimlerini karşılamada yeterli olmasının annenin kendisini bir anne olarak olumlu algılamasına ve özgüveninin artmasına etkisi olduğu düşünülmektedir. Annelere yeterli aile desteğinin sağlanması

anneyi rahatlatabilir ve bebek bakımında kendisine olan güvenin artmasına yardım edebilir.

Doğumdan sonraki dönemde, aileleri tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre, “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır (F: 2.275, $p > 0.05$).

Annelerin, eşleri tarafından sağlanan yardımı yeterli bulup bulmamaları ile annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (Tablo 42).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 3.248, $p < 0.05$) ve “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (F: 5.133, $p < 0.05$), (Tablo 42).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından sağlanan yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları, arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları, arkadaş yardımının kısmen yeterli olduğunu belirten puan ortalamalarından düşüktür. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Tablo 44).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaş yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$), Tablo 44). Arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, arkadaş yardımının kısmen yeterli olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından düşüktür. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Tablo 44)

Arkadaşlarından yeterli yardım alan anneler, anne olarak kendilerini ve bebeklerini daha olumlu algılamaktadırlar

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından annelere sağlanan yardımın yeterliliğine göre, “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır (Tablo 42).

Arkadaşların yeterli yardım sağlamanın annelerin özgüvenlerini etkilemediği saptanmıştır.

Ev yaşamında olumlu yönde değişiklik olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 64.40 ± 6.43 , değişiklik olmadığını belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamasının 35.40 ± 4.49 ve “Özgüven” puan ortalamasının 51.54 ± 7.42 olduğu saptanmıştır (Tablo 45).

Doğum sonrası dönemde eşiyile ilişkisinin olumlu yönde değiştiğini belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamasının 65.29 ± 6.10 , “Bebeğim” puan ortalamasının 35.69 ± 3.68 ve “Özgüven” puan ortalamasının 51.25 ± 7.91 olduğu saptanmıştır (Tablo 45).

Bebeğin doğumundan sonra eşiyile olan ilişkisindeki değişikliğe göre, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 46) .

Bebeğin doğumundan sonra eşiyile olan ilişkisindeki değişikliği olumlu ,olumsuz ve hiçbir değişiklik olmadı şeklinde belirten anneler arasında, “Bebeğim” puan ortalamalarının istatistiksel olarak çok anlamlı düzeyde farklı olduğu saptanmıştır (F:7.152, p: 0.001), (Tablo 46).

Eş ilişkisinde değişikliğe göre “Bebeğim” puan ortalamaları arasındaki fark kaynağı, eşiyile arasındaki ilişkide olumsuz değişiklik olduğunu belirten annelerin

oluşturduğu gruptan kaynaklanmaktadır. Bebeğin doğumundan sonra eşiyile arasındaki ilişkide olumsuz değişiklik olduğunu belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, değişiklik olmadığını ve olumlu değişiklik olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur ($p<0.05$), (Tablo 47).

Bu çalışmada doğumdan sonra eş ilişkisi bozulan kadınların bebeğiyle ilgili algılarının olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır.

Eş ilişkisindeki değişim eşlerin dengeli olarak ilişki kurmalarını ve iletişimlerini etkilemektedir. Bebeğin doğumu, ailede rollerin yeniden düzenlenmesine, yaşam biçimlerinde değişime neden olur (1). Bebek doğduktan sonra rollerin düzenlenememesi, uyku düzeninde bozulma, günlük planların ertelenmesi ve anne-babaların kendi yeterlilikleri ile ilgili endişelenmelerinin, annenin bebeğini ve kendisini yetersiz görmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Balcı ve Savaşer (1998) doğumdan sonra annelerin eşleriyle arasındaki ilişkinin artıp artmamasına göre bebeklerini algılama durumları arasında fark bulunmadığını saptamışlardır (4).

Bu araştırmanın sonuçları ile Balcı ve Savaşer’in yaptığı çalışma sonuçları arasında paralellik bulunmadığı görülmektedir.

Lewis (1988), bebeğin doğumundan sonra eşlerin %37’sinin ilişkilerinin olumsuz yönde değiştiğini, % 58’inin hiç değişiklik olmadığını ve % 5’inin olumlu yönde değiştiğini belirtmiştir (28)

Annelerin doğum sonrası dönemde yaşadığı yere, ev yaşamındaki değişikliğe göre, 4.-6.haftada annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasında fark bulunamamıştır (Tablo 46)

Doğumdan sonra 1.-3 gün elde edilen “Özgüven” puanlarına etki eden faktörlerden aile büyüğünden bilgi alma %2.7 oranında negatif yönde etki etmektedir (R^2 : 0.027). Aile büyüğünden bilgi alma ve bebek bakımı deneyiminin etki gücü birlikte artmakta ve % 6’ olmaktadır (R^2 : 0.060). Doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi alma ile bebek bakımı konusunda daha önce bir deneyim yaşama rol başarımına % 6 oranında etki etmektedir (Tablo 48).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.SONUÇ

İlk kez anne olan kadınların annelik kimliğinin edinilmesinde önemli olan annelik rolü başarımlarını ölçmede kullanılan üç ölçüm aracının, geçerlik ve güvenilirliğinin yapıldığı ve annelik rolü başarımlarını etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmadan elde edilen bulgulara göre;

5.1.1. ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİK SONUÇLARI

Ölçeklerin 1.-3. gün ve 4.-6. hafta Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları; “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben” .73-.74 arasında, “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” .54- .55 arasında, “Pharis Özgüven Ölçeği” .86 - .85 arasında bulunmuştur.

5.1.2. ANNE VE BABALARIN TANITICI ÖZELLİKLERİ

Annelerin %62.6’sının 20-25 yaş grubunda, % 45.1’inin ilkokul mezunu, % 73.6’sının ev hanımı, % 78’inin ev dışında herhangi bir işte çalışmadığı saptanmıştır. Babaların %56.7’sinin 26-31 yaş grubunda, % 36.3’ünün ilkokul mezunu, % 39.6’sının işçi olduğu saptanmıştır.

Annelerin % 61.6’sının 1-3 yıllık evli olduğu, % 68.7’sinin ailelerinin çekirdek aile yapısında olduğu, % 53.8’inin orta gelir düzeyine sahip olduğu ve % 80.2’sinin sağlık harcamalarını karşılamak için sosyal güvencesinin bulunduğu saptanmıştır.

Annelerin doğum öncesi dönem ve doğuma ilişkin özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; % 72.5’inin gebeliğinin planlı olduğu, % 60.4’ünün gebelikte problem yaşamadığı, % 66.5’inin doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi aldığı,

% 65.9'unun daha önce herhangi bir bebeğe bakmadığı, %79.7'sinin normal spontan vajinal yolla doğum yaptığı saptanmıştır.

5.1.3. ANNELERİN 1.-3. GÜN İLE 4.-6. HAFTA ANNELİK ROL BAŞARIM PUAN ORTALAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Annelerin doğumdan sonra 1-3. günlerde elde edilen ve 4.-6. haftalarda elde edilen rol başarım puan ortalamaları incelendiğinde;

Doğumdan sonraki 1.-3. gün “Anne Olarak Ben” puan ortalaması 61.32 ± 7.21 ve 4.-6. hafta “Anne Olarak Ben” puan ortalaması 64.20 ± 6.54 'dür . 1-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ileri derecede anlamlı fark bulunmuştur (t: -9.143, sd: 181, $p < 0.001$). Bu sonuçlara göre annelerin 4.-6. haftalarda anne olarak kendilerini algılamaları, doğumdan sonraki 1-3. günlerdeki algılamalarına göre daha olumludur.

Doğumdan sonraki 1.-3. gün “Bebeğim” puan ortalaması 34.09 ± 4.04 ve 4.-6. hafta “Bebeğim” puan ortalaması 34.88 ± 4.11 olarak saptanmıştır. 1-3 günlerde elde edilen “Bebeğim” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (t: -2.100, sd: 181, $p < 0.05$). Bu sonuçlara göre anneler bebeklerini doğumdan sonra 4.-6. haftalarda, 1-3. günlerdekine göre daha olumlu algılamışlardır.

Doğumdan sonraki 1.-3. gün “Özgüven” puan ortalaması 44.84 ± 8.29 ve 4.-6. hafta “Özgüven” puan ortalaması 51.14 ± 7.61 'dir.

1-3 günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları ve 4-6. haftalarda elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında ileri derecede anlamlı fark bulunmuştur

(t: -5.564, $p<0.001$). Bu sonuçlara göre annelerin 4.-6. haftalarda bebek bakımında özgüvenleri, doğumdan sonraki 1-3. günlerdeki özgüvenlerine göre daha fazladır.

5.1.4. ANNELİK ROL BAŞARIM PUANLARININ VE BAZI FAKTÖRLERLE İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Annelerin yaş gruplarına, eğitim durumlarına, meslek gruplarına, gelir düzeyine göre, annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır.

Annelerin çalışma ve sosyal güvence durumlarına göre doğumdan sonra elde edilen rol başarımları puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde;

Çalışma durumuna göre, 1-3 günlerdeki “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında , “Bebeğim” puan ortalamaları arasında ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Çalışma durumuna göre, 4-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ve “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan annelerden, ev dışında bir işte çalışanların çalışmayan annelere göre “Özgüven” puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (t:2.432, $p<0.05$).

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 1-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında , “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur

(t: -2.093, p<0.05). Sosyal güvencesi olan annelerin “Özgüven” puanları sosyal güvencesi olmayan annelere göre daha yüksek bulunmuştur.

Annelerin sosyal güvence varlığına göre, 4.-6. Haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında, “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Çalışmaya katılan annelerin sosyal güvence varlığına göre, 4.-6. haftada elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: -2.308, p<0.05). 4.-6. haftada sosyal güvencesi olan annelerin “Özgüven” puanları sosyal güvencesi olmayan annelere göre daha yüksektir.

Annelerin gebelik öncesi dönemde bebek bakımı konusunda bilgi alma durumuna ve gebeliğin planlanma durumuna göre annelerin annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Gebelikte problem yaşayan annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, problem yaşamayan annelerin puan ortalamalarından daha düşük bulunmuştur.

Annelerin gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ve “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1.-3 günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ve “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: 2.142, p<0.05).

Gebelik öncesinde herhangi bir bebeğe bakan annelerin özgüvenleri, daha önce herhangi bebeğe bakmayan annelerin özgüvenlerinden daha yüksektir.

Gebelik öncesi dönemde bebek bakımı deneyimi varlığına göre, 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin doğum öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre 1.-3. günlerde elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında, “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Gebelik öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre 1.-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında fark bulunmuştur (t: -2.256, p<0.05). Doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda aile büyüklerinden bilgi alan annelerin özgüvenleri almayanlara göre daha düşük bulunmuştur.

Annelerin doğum öncesi dönemde aile büyüğünden bilgi alma durumuna göre, 4.-6. haftalarda annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin doğum sonrası döneme ilişkin dağılımları incelendiğinde, % 90.1’inin doğumdan sonra kendi evinde kaldığı, % 69.8’inin başkalarından yardım almasını gerektirecek en az bir sağlık problemi yaşadığı saptanmıştır

Annelerin doğum sonrası dönemde aldıkları yardıma ilişkin özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; tamamına doğumdan sonraki ilk günlerde en az bir kişi tarafından yardım sağlandığı; bunlardan % 66.5’inin bir veya iki kişiden yardım aldığı saptanmıştır

Annelerin % 92.3’üne doğumdan sonraki dönemde eşleri tarafından yardım sağlandığı, % 67.6’sının eşleri tarafından sağlanan yardımı yeterli bulduğu saptanmıştır.

Çalışmaya katılan annelerin % 73.6'sının aileleri tarafından, % 26.9'unun arkadaşları tarafından ve %32.4'ünün komşuları tarafından sağlanan yardımı yeterli bulduğu saptanmıştır.

Doğum sonrası dönemde annelerin gereksinimlerinin karşılanması ve sorunların çözümünde en fazla eşleri tarafından yardım sağlanmıştır.

Doğum şekline göre annelerin rol başarımları puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde; 1.-3 günlerde elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında ve 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin doğum şeklinin farklı olması annelik rol başarımlarını etkilememiştir.

Bebeklere ilişkin özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; % 47.3'ü kız, % 52.7'si erkektir ve annelerin % 80.2'sinin, babaların % 79.7'sinin bebekleri istedikleri cinsiyette doğmuştur.

Bebeğin cinsiyeti ve cinsiyetin anne ve baba tarafından istenme durumuna göre annelerin rol başarımları puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde;

Bebeğin cinsiyetine göre, 1.-3 günlerde elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında ve 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Annelerin bebeklerinin cinsiyetini isteyip istememeleri, "Anne Olarak Ben" ve "Bebeğim" puan ortalamalarını etkilememiştir.

Bebekleri istedikleri cinsiyette doğan annelerin özgüvenleri, bebekleri istedikleri cinsiyette doğmayan annelerin özgüvenlerine göre daha yüksek bulunmuştur (t: 2.069, p < 0.05).

Babaların bebeklerinin istedikleri cinsiyette doğup doğmaması, annelerin rol başarımlarını etkilememiştir.

Bebeğin doğumdan sonraki sağlık durumuna göre, annelerin 4.-6. haftalarda elde edilen “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Bebeğin sağlık problemi varlığına göre annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t: -1.982, $p < 0.05$). Bebeği doğumdan sonra rahatsızlanan anneler bebeklerini , bebeği rahatsızlanmayan annelere göre daha olumsuz algılamaktadır.

Doğumdan sonraki ilk 4-6 hafta içerisinde annenin sağlık problemi varlığına göre 4.-6. haftalarda elde edilen annelik rol başarımların ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Doğum sonrası dönemde yardım alma durumuna göre annelerin 4.-6. haftadaki rol başarımların ortalamaları incelendiğinde; eşinden ve ailesinden yardım sağlanma durumuna göre rol başarımların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Annelerin doğumdan sonraki dönemde gereksinim duyduğunda yardım eden bireylerin sayısına göre annelik rol başarımların ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Doğumdan sonraki dönemde aileleri tarafından annelere sağlanan yardımın yeterlilik derecesine göre “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında (F: 4.132, $p < 0.05$) ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (F: 3.711, $p < 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde aile yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları, aile yardımını kısmen yeterli olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p < 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde, aileleri tarafından annelere sağlanan yardımın yeterlilik derecesine göre, “Bebeğim” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

Annelerin, eşleri tarafından sağlanan yardımı yeterli bulup bulmamaları ile annelik rol başarımları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından annelere sağlanan yardımın yeterlilik derecesine göre, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında ($F: 3.248, p < 0.05$) ve “Bebeğim” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($F: 5.133, p < 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından annelere sağlanan yardımın yeterlilik derecesine göre, “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

Doğumdan sonraki dönemde aileleri tarafından annelere sağlanan yardımı yeterli, yetersiz ve kısmen yeterli bulan annelerin, “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur.

Doğumdan sonraki dönemde aile yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Özgüven” puan ortalamaları, aile yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p < 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaşları tarafından sağlanan yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları, arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından yüksektir ($p<0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaş yardımının yeterli olduğunu belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, arkadaş yardımının yetersiz olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.05$).

Annelerin doğum sonrası dönemde yaşadığı yere ve ev yaşamındaki değişikliğe göre, 4.-6.haftada annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır.

Bebeğin doğumundan sonra eşiyile olan ilişkisindeki değişikliğe göre, “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında ve “Özgüven” toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Bebeğin doğumundan sonra eşiyile olan ilişkisindeki değişikliği olumlu ,olumsuz ve hiçbir değişiklik olmadı şeklinde belirten anneler arasında, “Bebeğim” puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur ($F:7.152$, $p< 0.01$).

Bebeğin doğumundan sonra eşiyile arasındaki ilişkide olumsuz değişiklik olduğunu belirten annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları, değişiklik olmadığını ve olumlu değişiklik olduğunu belirten annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşüktür ($p<0.05$).

Doğumdan sonra 1.-3 gün elde edilen “Özgüven” puanlarına etki eden faktörlerden doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda aile büyüğünden bilgi alma durumu %2.7 oranında negatif yönde etki etmektedir ($R^2: 0.027$). Aile büyüğünden bilgi almamanın ve bebek bakımı deneyimi varlığının etki gücü birlikte artmakta ve % 6’olmaktadır ($R^2: 0.060$). Doğum öncesi dönemde bebek bakımı

konusunda bilgi alma ile bebek bakımı konusunda daha önce bir deneyim yaşama rol başarımına % 6 oranında etki etmektedir.

Genel olarak araştırmadan çıkan sonuç; annelerin doğumdan sonraki 1-3. günlerdeki annelik rol başarım puanları, doğumdan sonraki 4.-6. haftaya kadar olumlu yönde değişmiştir. Annelerin bebek bakımı konusunda deneyimi, sosyal güvence varlığı, sosyal çevrelerinden yardım sağlanması, eş ilişkisinde değişiklik olması gibi bazı etmenlerin annelik rol başarım puanlarını etkilediği belirlenmiştir

5.2. ÖNERİLER

İlk defa anne olan kadınların annelik kimliğinin edinilmesini sağlayan annelik rolü başarımlarını ölçmede kullanılan “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben” , “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” ve Pharis Özgüven Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirliğini yapmak ve annelik rolü başarımlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler;

- “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Anne Olarak Ben” ve “Pharis Özgüven Ölçeği” annelik rol başarımlarını değerlendirmede kullanılabilir.
- “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” ölçeğinin güvenilirlik katsayısı sınırdan çıkması nedeniyle farklı örneklem gruplarında tekrar denemesi yararlı olabilir.
- Annelerin annelik rol başarımlarını etkileyen faktörlerin erken belirlenmesi için anne ve baba adayları doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde düzenli izlenmelidir.
- Hemşireler ve ebeler tarafından doğum öncesi dönemde annelere, gebelik, doğum, doğum sonrası problemlerin önlenmesi, bebeğin bakım ve beslenmesi konusunda yeterli bilgi verilmelidir.
- Hemşireler doğum sonrası erken dönemde yeni bebeğe sahip olan ailenin sağlık gereksinimlerini belirlemeli ve gereksinimlerinin karşılanması için kapsamlı bakım vermelidir.
- Doğum sonrası erken dönemde anne ile bebek arasında etkileşim desteklenmelidir
- Doğum sonrası dönemde annenin bebeği hakkında ve kendisiyle ilgili algısını olumlu yönde geliştirmek için yeterli profesyonel destek sağlanmalıdır
- Annenin bebek bakımı konusunda özgüvenini arttırmak için profesyonel destek sağlanmalıdır.
- Anne-baba hazırlık eğitimi / okulları yaygınlaştırılmalıdır.

BÖLÜM VI

ÖZET

İLK KEZ ANNE OLAN KADINLARIN ANNELİK ROLÜ BAŞARIMLARINI ETKİLEYEN ETMENLERİN İNCELENMESİ

Bu araştırma, ilk defa anne olan kadınların annelik rolü başarımlarını ölçmede kullanılan ölçeklerin geçerlik, güvenilirliğini yapmak ve annelik rolü başarımlarını etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, Haziran - Kasım 2002 arasında Sağlık Bakanlığı Aydın Doğumevi'ne, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi'ne ve SSK Aydın Hastanesi'ne doğum yapmak için yatan çalışmaya alınma kriterlerine uyan 182 kadında gerçekleştirilmiştir. Araştırma süresince hastanelere doğum yapmak için 2350 kadın başvurmuştur.

Araştırmada “**Bilgi Toplama Formu**” ve annelerin annelik rolü başarımlarını ölçmek için “**Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben**” , “**Anlamsal Farklılık Ölçeği- Bebeğim**” ve “**Pharis Öz-Güven Ölçeği**” kullanılmıştır.

Veriler sayı , yüzde, Student T-testi, varyans analizi ve regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Ölçeklerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları; “Anlamsal Farklılık Ölçeği- Anne Olarak Ben” .73-.74, “Anlamsal Farklılık Ölçeği-Bebeğim” .54- .55, “Pharis Özgüven Ölçeği” .86 - .85 bulunmuştur.

Doğumdan sonraki 1.-3. gün ve 4.-6. hafta “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.001$).

Doğumdan sonraki 1.-3. gün ve 4.-6. hafta “Bebeğim” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Doğumdan sonraki 1.-3. gün ve 4.-6. hafta “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.001$).

Annelerin eğitim, bebek bakımı konusunda bilgi alma durumu ve doğum şekline göre, annelik rol başarımları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Bebek bakımı deneyimi varlığına göre 1-3. günlerde elde edilen “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde aile yardımı yeterliliğine göre “Anne Olarak Ben” toplam puan ortalamaları arasında ($p< 0.05$) ve “Özgüven” puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p< 0.05$).

Doğumdan sonraki dönemde arkadaş yardımı yeterli olan annelerin “Bebeğim” puan ortalamaları ve “Anne Olarak Ben” puan ortalamaları yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Sonuç olarak, doğumdan sonraki ilk 4-6 haftada annelik rol başarımları olumlu yönde değişmiştir.

Hemşireler doğum öncesi ve sonrası dönemde annelere yeterli eğitim ve destek sağlamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Annelik, rol başarımları, kimlik edinme, sosyal destek, hemşirelik.

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE FACTORS THAT AFFECT THE MATERNAL ROLE ATTAINMENT OF FIRST-TIME MOTHERS

This research has been realized in order to fix the reliability and the currency of the measurement scales used in measuring the maternal role attainment of first-time mothers and to determine the factors influencing the maternal role attainment .

The research was studied on 182 women who applied for delivery and stayed in Aydın Maternity Hospital, Adnan Menderes Research and Practice University Hospital and National Insurance Service Hospital and appropriate to the research criteria in the period between June and November 2002. During the research 2350 women registered for birth to the hospitals mentioned above.

In the research, forms to collect information, Semantic Differential Scale –Myself as a Mother, Semantic Differential Scale- My Baby, and Pharis’ Self-Confidence Scale for measuring the maternal role attainment of first-time mothers were used.

Data were evaluated by using number, rate, Student T-Test, variance and analyses.

The Cronbach alpha reliability coefficient of scales were found as follows: The coefficients of Semantic Differential Scale- Myself as a Mother: .73-.74; The coefficients of Semantic Differential Scale- My Baby: .54-.55; The coefficients of Pharis’ Self-Confidence Scale: .85-.86.

It has been found significant difference between the score averages of “Myself as a Mother” on the 1st-3rd days and the 4th-6th weeks after birth ($p < 0.001$).

It has been found significant difference between the score averages of “My Baby” on the 1st-3rd days and the 4th-6th weeks after birth ($p<0.05$).

It has been found significant difference between the score averages of “Self-Confidence” on the 1st-3rd days and the 4th-6th weeks after birth ($p<0.001$).

It has been found no significant difference between the score averages of maternal role attainment considering mothers education, enlightenment about baby care and delivery styles.

Having an experience of baby care the score average of “Self-Confidence” on the first-third day was found significantly different than no having an experience of baby care the score average of “Self-Confidence” ($p<0.05$).

Considering the sufficient assistance of the families during the period after birth the significant difference was found between the score average of “Myself as a Mother” ($p<0.05$) and between the score average of “Self-Confidence” ($p<0.05$).

In the period after birth the score averages of “My Baby” and the score averages of “Myself as a Mother” have been found high for mothers who had sufficient assistance of their friends ($p<0.05$).

As a result, the maternal role attainment in the first 4.-6. weeks after the birth has positively.

Nurses should support and enlighten the mothers efficiently in the periods both before and after the birth.

Key words: Motherhood, maternal role attainment, identity acquirement, social support, nursing.

BÖLÜM VII

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Akdaş, A.M. Arıkan Ç., Duyan V. (2001). 1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları , Reklamevi Basın Yayın Ofset Matbaacılık, Ankara, s: 216-219
2. Akgül A.(1997). Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri “SPSS Uygulamaları” . Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası, Ankara
3. Aksakoğlu G.(2001). Sağlıkta Araştırma Teknikleri ve Analiz Yöntemleri, DEÜ Rektörlük Matbaası, İzmir.
4. Balcı S, Savaşer S(1998). Annelerin bebeklerini algılama durumu, VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kongre Kitabı. Damla Matbaacılık, Ankara.
5. Beger, D., Cook, C.A.L. (1998)). Postpartum Teaching Priorities: The viewpoint of Nurses and Mothers, *JOGNN*, 27(2): 16-18
6. Bilen, M., (1988). Sağlıklı İnsan İlişkileri, Geliştirilmiş Beşinci Baskı, Armoni Ltd., Ankara, s:175-200.
7. Clark LA, Kochanska G, Ready R (2000). Mothers' personality and its interaction with temperament as predictors of parenting behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*. 79(2):274-285.
8. Clemmens D.(2001). The relationship between social support and adolescent mothers' interactions with their infants:A meta-analysis, *JOGNN*. 30:410-420.
9. Coffman M, Levitt MJ, Deets C, (1990). Personal and professional support for mothers of NICU and healthy newborns, *JOGNN*, 20(5): 406-414.

10. Crnic KA, Greenberg MT, Ragozin AS(1983). Effects of stress and social support on mothers and premature and full-term infants, *Child Development*. 54:209-217.
11. Crocenberg SB(1981). Infant irritability, mother responsiveness, and social influences on the security of infant- mother attachment, *Child Development*, 52:857-865.
12. Cronenwett LR,(1985). Parental network structure and perceived support after birth of first child, 34(6):347-352.
13. Deihl K,(1997). Adolescent mothers; what produces positive mother-infant interaction, *Maternal- Child Nursing Journal*, 22:89-95.
14. Ekşi, A., (1999). Ben Hasta Değilim, Nobel Tıp Kitapevleri Ltd Şt.,İstanbul.
15. Fisher J, Corcoran K(1994), Measures For Clinical Practice: A sourcebook. Vol.1: Couples, families, and children. Free Press, New York.
16. Foster R, Hunsberger M, Anderson J,(1990). Family Centered Nursing Care of Children. W.B. Saunders Company.
17. Fowles ER (1998). The relationship between maternal role attainment and postpartum depression, *Health-Care- Women-Int.*, 19(1):83-94.
18. Freidmen MM, (1994). The Ory. And Assesment, The Developmental Approach, Stage1 “Family Nursing”
19. Gage M, Crhristensen D (1991). Parental role socialization and the transition to parenthood, *Family Relation*, 40(3): 332-337.
20. Gager, CT., McLanahan, SS., Gleib, DA (1998). Preparing for parenthood: Who’s Ready, Who’s Not?, Center For Research On Child Wellbeing Working Paper.1-42.

21. Gill SL (2001). The little things: Perceptions of breastfeeding support, *JOGNN*, 30(4):401-409.
22. Gorrie, TM., McKinney, ES., Murray, SS. (1998). *Foundation Maternal-Newborn Nursing*, WB Saunders Comp., 2. Ed., Philadelphia.
23. Gözüm, S., Aksayan S.(2002). Kùltürler Arası Ölçek Uyarlaması için RehberII, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 4(2): 9-20.
24. Grace, JT (1993). Mothers' self reports of parenthood across the first 6 months postpartum, *Research in Nursing and Health*,16: 431-439.
25. Hayran M, Özdemir O (1996), *Bilgisayar, İstatistik ve Tıp*. 2. Baskı. Hekimler Yayın Birliği, Ankara,
26. Horowitz JA(1999). Mothers' perceptions of postpartum stress and satisfaction, *JOGNN*, 28(3):595-605.
27. Karasar, N., (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 3 A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık Ltd, Ankara, 75-109.
28. Lewis, JM.(1988). The Transition to Parenthood: IIStability and Change in Marital Structure, *Family Process*, 27:273-283.
29. Mangeldorf S, Gunnar M, Kestenbaum R,Lang S, Andreas D (1990). Proneness-to-distress temperament, maternal personality, and mother-infant attachment: Associations and goodness of fit, *Child Development*. 61: 820-831.
30. Mc Cubbin.H.I. et al. (1983). "CHIP –Coping Health Inventory for Parents; An Assesment Of Paretal Coping Patterns İn The Care Of The Chnically İll Chid, "*Journal of Marriage and The Family*, 5:359 – 70.

31. Mercer RT (1981). Theoretical framework for studying factors that impact on the maternal role, *Nursing Research*, 30(2): 73-77.
32. Mercer RT(1985). The process of *maternal role* attainment over the first year, *Nursing Research*, 34:198-204.
33. Mercer RT, Ferketich S (1990). Predictors of parental attachment during early parenthood. *Journal of Advanced Nursing*, 15, 268-280.
34. Novak, JC.,Broom, BL., (1999). Maternal and Child Health Nursing, Mosby Comp., 9. Ed., St Louis
35. Özgüven, İ.E.,(1998). Psikolojik Testler, PD Rem Yayınları, 2. baskı, Ankara s: 83-120.
36. Pridham K, Chang A (1992). Transition to being a mother of a new infant in the first 3 months: *Maternal* problem-solving and self appraisals, *Journal of Advanced Nursing*, 17, 204-216.
37. Pridham K, Chang A. (1989). What being the parent of a baby is like: Revision of an instrument, *Research and Health*, 12, 323-329.
38. Savaşır, I. (1994). Ölçek Uyarlamasındaki Sorunlar ve Bazı Çözüm Yolları, *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(33): 27-32.
39. Sayın Ö (1990). Aile Sosyolojisi(Ailenin Toplumdaki Yeri), Ege Üniversitesi Edebiyat fakültesi Yayınları, No: 57, İzmir.
40. Siegel, S., “Davranış Bilimleri İçin Parametrik Olmayan İstatistikler”, A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Çev.: Y.Topsever, s:274
41. Sorias O (1988). Sosyal destekler ve ruh sağlığı, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 27(1):353-357.

42. Sorias O(1988). Sosyal destek kavramı, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 27(1):359-363.
43. Sorias O(1990). Yaşam Stresine karşı koruyucu olarak sosyal destekler, *Psikoloji Dergisi Özel Sayısı*, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 8:805-811.
44. Sönmez V(1999). Bilimsel araştırmalarda yapılan yanlışlıklar, *Hemşirelik Araştırma Dergisi*, 1:13-28.
45. Stanhope M, Lancaster J(1988). Community Health Nursing. The C.V. Mosby Comp., 2nd. Ed., St. Louis, Yoronto, Washington DC.
46. Şahin, NH (1995). Stresle Başa Çıkma, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:2, Özyurt Matbaası, Ankara
47. Tarkka MT, Paunonen M, Laippala P(2000). First-time mothers and child care when the child is 8 months old, *Journal of Advanced Nursing*, 31(1):20-26.
48. Tarkka M-T, Paunonen M(1996). Social support and its impact on the mothers' experiences of childbirth, *Journal of Advanced Nursing*, 23:70-75.
49. Tarkka M-T, Paunonen M(1999). Social support provided by public health nurses and the coping of first-time mothers with child care. *Public Health Nursing*. 16(2):114-119.
50. Taşkın L (1997). Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. 2. Baskı, Sistem Ofset Matbaacılık, Ankara.
51. Tezbaşaran AA.(1997). Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu. 2. Baskı, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara,
52. Tomey AM, Alligood MR (1998). Nursing Theorists and Their Works. Mosby comp., 4. Ed., St Louis, Baltimore, Boston.

53. Ventura JN, (1986). Parent Coping, A Replication, *Nursing Research*, 35(2):77-80.
54. Walker LO, Crain H, Thompson E(1986). Maternal role attainment and identity in the postpartum period: Stability and change. *Nursing Research*. 35(2):68-71.
55. Wong DL, Hockenberry-Eaton M. (2001). Wong's Essential of Pediatric Nursing. Mosby comp. Publ., 6th ed., St Louis, Baltimore.
56. Yavuzer, H.(1995). Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Ktabevi, 8. basım, İstanbul.
57. Young, J. Bagnal K.,(2000). Ramona Mercer: Maternal Role Attainment. Nursing 700, <http://www.sc.edu/library>
58. Zabielski MT(1994). Recognition of maternal identity in preterm and fullterm mothers, *Maternal Child Nursing Journal*, 22(1): 2-36.
59.Adolescent Sexuelity and Childbearing, Chapter Four- Fostering the Growth of Teen Mothers, <http://www.nurseslearning.com/course>

EKLER

EK 1: Bilgi Toplama Formu

EK 2: Anlamsal Farklılık Ölçeği

EK 3: Pharis Öz-Güven Ölçeği

EK 1

BİLGİ TOPLAMA FORMU A- SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Adı soyadı:

Adres:

Telefon:

1. Annenin Yaşı:.....

2. Annenin Yaş grubu:

1. 19 yaş ve altı 2. 20-25 3. 26- 30 4. 31-35 5. 35 yaş üstü

3. Annenin Eğitim Düzeyi

1. İlkokul mezunu

2. Ortaokul mezunu

3. Lise mezunu

4. Üniversite mezunu

4. Annenin mesleği

5. Bir yerde çalışıyor musunuz?

1. Evet 2. Hayır

6. Yanıtınız “Evet” ise nerede çalışıyorsunuz?

1. ev içinde 2. ev dışında

7. Babanın Yaşı:.....

8. Babanın Yaş grubu:

1. 19 yaş ve altı

2. 20-25

3. 26- 30

4. 31-35

5. 35 den fazla

9. Babanın Eğitim Düzeyi

1. Okur yazar
2. İlkokul mezunu
3. Ortaokul mezunu
4. Lise mezunu
5. Üniversite mezunu

10. Babanın mesleği

11. Evlilik Süresi

1. Bir yıldan az
2. 1-3 yıl
3. 4-10 yıl
4. 10 yıldan fazla

12. Aile Tipi

1. Çekirdek Aile
2. Geniş Aile
3. Geçici Geniş Aile

13. Ailenin Gelir durumu

1. Yüksek(gelir giderden oldukça fazla)
2. İyi(gelir giderden fazla)
3. Orta(Gelir Gidere Eşit)
4. Kötü(Gelir Giderden Az)

14. Sosyal güvence durumu

1. Sosyal güvence yok
2. Sosyal güvence var

B- DOĞUM ÖNCESİ VE DOĞUMA İLİŞKİN BİLGİLER

15. Gebelik planlanmış mı?

1. Evet
2. Hayır

16. Gebelikte problem yaşandı mı?

1. Evet
2. Hayır

17. 16. Soruya yanıtınız "Evet" ise problemin adı.. ..

18. Doğum öncesi dönemde bebek bakımı konusunda herhangi bir bilgi aldınız mı?

1. Evet
2. Hayır

Yukarıdaki soruya yanıtınız EVET ise aşağıdaki soruyu yanıtlayın?

19. Bilgiyi nerelerden aldınız?

1. Televizyon/radyo/gazete
2. Çocuk bakımı ile ilgili kitap veya dergiler
3. Doğum öncesi eğitim sınıfları/kurslar
4. Aile büyüklerinden(anne, abla,teyze vs)
5. Sağlık çalışanlarından (hemşire, doktor ve diğer)
6. Diğer.....

20. Şimdiye kadar bebek bakımı konusunda herhangi bir deneyiminiz oldu mu?

1. Evet
2. Hayır

21. Yanıtınız ‘‘Evet’’ ise kime bakım verdiniz?

1. Kardeşime
2. Yeğenime
3. Diğer(belirtiniz).....

22. Doğumun şekli

1. Normal
2. Sezaryen

23. Doğumdan sonraki geçen sũre?

1. 0-24 saat
2. 25-48 saat
3. 49-72 saat

24. Bebeğin Cinsiyeti

1. Kız
2. Erkek

25. Bebek sizin planladığınız cinsiyette mi doğdu ?

1. Evet
2. Hayır

26. Bebek eşinizin planladığı cinsiyette mi doğdu?

3. Evet
4. Hayır

27. Bebeğin doğum kilosu gr

28. Bebeğin Beslenme şekli

1. Anne sũtũ ile
2. Formũl ũrũn/mama ile
3. Karışık

C. DOĞUM SONRASI DÖNEME İLİŞKİN BİLGİLER

1. Doğumdan bu güne kadar bebeğinizde başkalarından yardım almanız

gereken bir rahatsızlık gelişti mi?

1. Evet

2. Hayır

2. Doğumdan bu güne kadar sizde başkalarından yardım almanız gereken bir

rahatsızlık yaşadınız mı?

1. Evet

2. Hayır

3. Doğumdan beri nerede oturuyorsunuz?

1. kendi evimde

2. annemin evinde

3. kayınvalidemin evinde

4. Diğer(açıklayınız).....

4. Doğumdan sonraki ilk günlerde sorunlarınızı çözmede size yardım eden oldu mu?

1. Evet

2. Hayır

Yukarıdaki soruya yanıtınız EVET ise alttaki 5. , 6. ve 7. soruyu yanıtlayın.

5. Yardım eden kişinin/kişilerin yakınlık derecesi nedir?(birden fazla madde işaretleyebilirsiniz)

1. annem

2. kayınvalidem

3. kız kardeşim

4. görümcem

5. diğer (belirtiniz).....

6. Doğumdan sonraki dönemde size çevrenizdeki kaç kişinin yardımı oldu?

1. 1-2
2. 3-4
3. 4 ten fazla

7. Yukarıda belirttiğiniz kişilerin size hangi konularda desteği oluyor?(birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. bebeğin banyosu
2. bebeğin bezinin değiştirilmesi
3. bebeğin uyutulması/sakinleştirilmesi
4. emzirme/beslenmesi
5. ev işleri
6. manevi olarak
7. diğer(belirtiniz).....

8. Doğumdan sonraki dönemde size eşinizin desteği oluyor mu ?

4. evet
5. hayır

Yukarıdaki soruya yanıtınız EVET ise alttaki soruyu yanıtlayın

9. Eşinizin size hangi konularda desteği oluyor?(birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. bebeğin banyosu
2. bebeğin bezinin değiştirilmesi
3. bebeğin uyutulması/sakinleştirilmesi
4. emzirme/beslenmesi
5. ev işleri
6. manevi olarak
7. diğer(belirtiniz).....

10. Aileniz(anne,baba, kardeş vs) tarafından size sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz?

1. evet
2. hayır
3. kısmen

11. Eşiniz tarafından size sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz?

1. evet
2. hayır
3. kısmen

12. Arkadaşlarınız tarafından size sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz?

1. evet
2. hayır
3. kısmen

13. Komşularınız tarafından size sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz?

1. evet
2. hayır
3. kısmen

EK 2

ANLAMSAL FARKLILIK ÖLÇEĞİ

Bu Çalışmanın amacı bazı fikirlerin anlamlarını ölçmektir. Bu fikirlerin sizin için anlamının ne olduğuyla ilgileniyoruz. Burada doğru ya da yanlış cevap yoktur. Farklı fikrin üstüne yazıldığı her sayfada aşağıya kadar zıt anlamlı kelime çiftleri yer almaktadır. Her bir zıt kelime çifti yedi alana ayrılmıştır.

“EVLİLİK” hakkındaki düşünce ile ilgili aşağıdaki örneğe bakın:

Evlilik

Mutlu ----- Mutsuz

Aşağıdaki ölçeklerin her birinde o fikrin(düşüncenin) sizin için anlamının ne olduğunu cevaplamamız istenmektedir.

Örneğin , Evlilik fikrini ele alalım; eğer sizin için Evliliğin anlamı Mutluluk fikrine tamamen yakınsa aşağıdaki noktaya (X) işareti koymanız yeterli olacaktır.

Evlilik

Mutlu ---X--- Mutsuz

Eğer bunun anlamı sizin için mutsuzlukla ilişkili olan mutsuz fikrine çok yakınsa aşağıdaki şekilde işaretlemelisiniz.

Evlilik

Mutlu -----X----- Mutsuz

Eğer evliliğin anlamı sizin için mutluluk ile mutsuzluk arasında tam orta noktada yer alıyorsa aşağıdaki alana işaretlemelisiniz

Evlilik

Mutlu -----X----- Mutsuz

Lütfen formu hızlı bir şekilde doldurmaya çalışın. Bizim istediğimiz sizin ilk aklınıza gelen düşüncedir. Her sayfayı ve her sözcük için ayrılmış olan ölçek maddesini doldurun.LÜTFEN, BU FORMDAKİ HERHANGİ BİR YERE ADINIZI YAZMAYIN

EK 3

PHARİS ÖZ-GÜVEN ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ölçek bir yaşın altındaki çocukların bakımını gerçekleştirmede beceriniz hakkında sizin güven duygunuzun ne kadar olduğunu göstermektedir. Bir yaşın altındaki bir çocuğun bakımını gerçekleştirmede ne kadar kendinize güvendiğinizi düşünün. Şu anda, bugün, aşağıdaki işleri yapmak için kendinize ne kadar güveniyorsunuz?

(İfadelerden her birini okuduktan sonra

ifadenin karşısındaki uygun bulduğunuz kutucuğa (X) işaretini koyunuz)

Aşağıdaki İşleri yaparken Kendinize Ne Kadar Güveniyorsunuz?	Hiç	Çok az	Orta kararda	Çok	Tamamen
1. Sebepsiz yere ağlayan bir bebeği yatıştırma					
2. Bir yaşından küçük bir çocuğa banyo yaptırma					
3. Bir yaşından küçük bir çocuğu besleme					
4. Bebek altını ıslattığında ustalıklı bezini değiştirme					
5. Bebek kakasını yaptıığında ustalıklı bezini değiştirme					
6. Yenidoğan bir bebeğin göbeğinin bakımını yapma					
7. (erkek)Bebek sünnet olmuşsa, sünnet yerinin bakımını yapma					
8. Bir ayın altındaki bir bebeği kollarınızda doğru bir şekilde tutma					
9. Bir yaşın altındaki çocuğun hastalandığını fark etme					
10. Bir yaşın altındaki çocuğun ateşini ölçme					
11. Bir yaşın altındaki çocuğun tırnaklarını kesme					
12. Bir yaşın altındaki çocuğun kulaklarını temizleme					
13. Bir yaşın altındaki çocuğa iyi bir anne (veya baba) olma					

ÖZGEÇMİŞ

1967 yılında Aydın'da doğdu. İlk öğrenimini Aydın'da, orta öğrenimini Kilis'te tamamladı. 1980-81 öğretim yılında Gaziantep'te Sağlık Meslek Lisesi'nde başladığı lise eğitimini 1984-85 öğretim yılında Aydın'da tamamlayarak Ebe-Hemşire olarak mezun oldu. 1985-86 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu'nda başladığı yüksek hemşirelik eğitimini 1988-89 yılında tamamladı.

1988 yılında İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Bizim/Lösemili Çocuklar Vakfı Sağlık Kuruluşu'nda çalışmaya başladı.

1990 yılında Kemik iliği Transplantasyonu Hemşireliği konusunda kurs görmek amacıyla İngiltere'ye gönderildi. Londra'da "The Royal Free Hospital Bone Marrow Transplantation Unit" adlı birimde kurs gördü.

1993-94 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Eğitimini 30 Kasım 1996 tarihinde başarıyla tamamlayarak, Uzman Hemşire (Msc) olarak mezun oldu.

1990-97 yılları arasında İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi, Pediatrik Hematoloji/Onkoloji Bilim Dalı, Kemik İliği Transplantasyon Ünitesi'nde sorumlu hemşire olarak, 1997-98 yılları arasında Sakarya doğum ve çocuk bakım evi hastanesinde hizmet içi eğitim hemşiresi, 1998-00 yılları arasında Behçet Uz Çocuk Hastanesi'nde hemşire olarak çalıştı.

Çocuk Hemşireleri Derneği üyesidir. İyi derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.